

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας

(2014/C 89/03)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2.	ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	5
2.1.	Άρθρο 101 της Συνθήκης και δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας	5
2.2.	Το γενικό πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 101	6
2.3.	Ορισμός της αγοράς	8
2.4.	Η διάκριση μεταξύ ανταγωνιστών και μη ανταγωνιστών	10
3.	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΑΚΜΤ	12
3.1.	Τα αποτελέσματα του ΚΑΚΜΤ	12
3.2.	Πεδίο εφαρμογής και διάρκεια του ΚΑΚΜΤ	12
3.2.1.	Η έννοια των συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας	12
3.2.2.	Η έννοια της «μεταφοράς»	13
3.2.3.	Συμφωνίες μεταξύ δύο συμβαλλομένων	14
3.2.4.	Συμφωνίες για την παραγωγή προϊόντων της σύμβασης	14
3.2.5.	Διάρκεια	16
3.2.6.	Σχέση με άλλους κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία	16
3.2.6.1.	Οι κανονισμοί απαλλαγής κατά κατηγορία σχετικά με τις συμφωνίες εξειδίκευσης και τις συμφωνίες E&A	16
3.2.6.2.	Ο κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία για τις κάθετες συμφωνίες	17
3.3.	Τα όρια μεριδίου αγοράς της περιοχής ασφαλείας (Safe Harbour)	17
3.4.	Περιορισμοί του ανταγωνισμού με ιδιαίτερη σοβαρότητα σύμφωνα με τον κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία	20
3.4.1.	Γενικές αρχές	20
3.4.2.	Συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών	20
3.4.3.	Συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών	25
3.5.	Αποκλειόμενοι περιορισμοί	27
3.6.	Άρση του ευεργετήματος της απαλλαγής κατά κατηγορία και μη εφαρμογή του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία	30
3.6.1.	Διαδικασία άρσης	30
3.6.2.	Μη εφαρμογή του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία	31
4.	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 101 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 1 ΚΑΙ 3 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΑΚΜΤ	31
4.1.	Το γενικό πλαίσιο εξέτασης	31
4.1.1.	Οι σχετικοί παράγοντες	32
4.1.2.	Αρνητικές συνέπειες των περιοριστικών συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης	33
4.1.3.	Θετικές συνέπειες των περιοριστικών συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και πλαίσιο εξέτασης αυτών	34
4.2.	Εφαρμογή του άρθρου 101 στις διάφορες μορφές περιορισμών αδειοδότησης	36
4.2.1.	Υποχρεώσεις καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης	36
4.2.2.	Αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης και περιορισμοί των πωλήσεων	37
4.2.2.1.	Αποκλειστικές και μοναδικές άδειες εκμετάλλευσης	37

4.2.2.2. Περιορισμοί των πωλήσεων	38
4.2.3. Περιορισμοί της παραγωγής	39
4.2.4. Περιορισμοί του τομέα χρήσης	40
4.2.5. Περιορισμοί δέσμιας χρήσης	41
4.2.6. Ρήτρες δέσμευσης και ομαδικής πώλησης	42
4.2.7. Υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού	43
4.3. Συμφωνίες διευθέτησης	44
4.4. Κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας	45
4.4.1. Αξιολόγηση της σύστασης και λειτουργίας των κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας	46
4.4.2. Εκτίμηση μεμονωμένων περιορισμών σε συμφωνίες μεταξύ της κοινοπραξίας και των δικαιοδόχων	49

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές καθορίζονται οι αρχές για την εκτίμηση των συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας βάσει του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽¹⁾ (εφεξής «άρθρο 101»). Οι συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας αφορούν την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας όταν ο δικαιοπάροχος επιτρέπει στον δικαιολήχο να εκμεταλλευθεί την παραχωρούμενη άδεια εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας για την παραγωγή αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 316/2014, της 21ης Μαρτίου 2014, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας (εφεξής «ΚΑΚΜΤ») ⁽²⁾.
2. Οι κατευθυντήριες γραμμές παρέχουν οδηγίες σχετικά με την εφαρμογή του ΚΑΚΜΤ, καθώς και σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «η Συνθήκη») σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ. Ο ΚΑΚΜΤ και οι κατευθυντήριες γραμμές δεν θίγουν την ενδεχόμενη παράλληλη εφαρμογή του άρθρου 102 της Συνθήκης σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας ⁽³⁾.
3. Οι κανόνες που διατυπώνονται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να εφαρμόζονται λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις που ισχύουν σε κάθε περίπτωση. Δεν πρέπει να γίνεται μηχανική εφαρμογή τους. Κάθε υπόθεση πρέπει να εξετάζεται με βάση τα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά και οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να εφαρμόζονται με λογική και ευελιξία. Τα παραδείγματα που παρατίθενται έχουν απλώς επεξηγηματικό χαρακτήρα και δεν καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις.
4. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν προδικάζουν την ερμηνεία που μπορεί να δοθεί από το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο στο άρθρο 101 και στον ΚΑΚΜΤ.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

2.1. Άρθρο 101 της Συνθήκης και δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας

5. Γενικός στόχος του άρθρου 101 της Συνθήκης είναι η προστασία του ανταγωνισμού στην αγορά με απώτερο σκοπό την προώθηση της ευημερίας των καταναλωτών και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων. Το άρθρο 101 παράγραφος 1 απαγορεύει όλες τις συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές

μεταξύ επιχειρήσεων και τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ⁽⁴⁾ που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών ⁽⁵⁾ και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη στρέβλωση του ανταγωνισμού ⁽⁶⁾. Κατ' εξαίρεση σε σχέση με τον εν λόγω κανόνα, το άρθρο 101 παράγραφος 3 προβλέπει ότι η απαγόρευση του άρθρου 101 παράγραφος 1 δύναται να κηρυχθεί ανεφάρμοστη σε περίπτωση συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων που συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δικαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, και οι οποίες δεν επιβάλλουν περιορισμούς που δεν είναι απαραίτητοι για την επίτευξη των στόχων αυτών και δεν παρέχουν στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα των σχετικών προϊόντων.

6. Το δικαιο περί διανοητικής ιδιοκτησίας παρέχει αποκλειστικά δικαιώματα στους δικαιούχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δικαιωμάτων δημιουργού, σχεδίων, σημάτων και άλλων δικαιωμάτων που τυγχάνουν έννομης προστασίας. Ο κύριος διανοητικής ιδιοκτησίας δικαιούται βάσει του δικαίου περί διανοητικής ιδιοκτησίας να εμποδίζει τη μη εξουσιοδοτημένη χρήση του δικαιώματός του και να την εκμεταλλεύεται, για παράδειγμα παραχωρώντας την άδεια εκμετάλλευσής του σε τρίτους. Όταν ένα προϊόν που ενσωματώνει δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, εξαιρουμένων των δικαιωμάτων εκτέλεσης/ παρουσίας ⁽⁷⁾, έχει διατεθεί στην αγορά του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) από τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του, το δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας έχει ανάλωθει κατά την έννοια ότι ο δικαιούχος δεν μπορεί πλέον να το χρησιμοποιεί για να ελέγχει την πώληση του προϊόντος («αρχή της ανάλωσης στην Ένωση») ⁽⁸⁾. Ο δικαιούχος δεν έχει δικαίωμα βάσει του δικαίου περί διανοητικής ιδιοκτησίας να εμποδίζει τις πωλήσεις από δικαιολήχους ή αγοραστές τέτοιων προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία. Η αρχή της ανάλωσης στην Ένωση είναι σύμφωνη με τη βασική λειτουργία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, που είναι η παροχή στον δικαιούχο του δικαιώματος να εμποδίζει τρίτους να εκμεταλλεύονται τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας του χωρίς τη συναίνεσή του.

⁽¹⁾ Από την 1η Δεκεμβρίου 2009, τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ έγιναν άρθρα 101 και 102, αντίστοιχα, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΣΛΕΕ»). Οι διατάξεις και των δύο άρθρων είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημες. Για τους σκοπούς της παρούσας ανακοίνωσης, οι παραπομπές στα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ νοούνται, κατά περίπτωση, ως παραπομπές στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ αντίστοιχως. Η ΣΛΕΕ εισήγαγε επίσης ορισμένες αλλαγές στην ορολογία, όπως η αντικατάσταση του όρου «Κοινότητα» από τον όρο «Ένωση» και του όρου «κοινή αγορά» από τον όρο «εσωτερική αγορά». Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές θα ακολουθούν την ορολογία της ΣΛΕΕ.

⁽²⁾ ΕΕ L 93 της 28.3.2014, σ. 17. Ο ΚΑΚΜΤ αντικαθιστά τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 772/2004 της Επιτροπής, της 27ης Απριλίου 2004, για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας (ΕΕ L 123 της 27.4.2004, σ. 11).

⁽³⁾ Βλ., κατ' αναλογία, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-395/96 P και C-396/96 P, *Compagnie Maritime Belge*, σκέψη 130, Συλλογή 2000, σ. I-1365, και σημείο 106 των κατευθυντήριων γραμμών της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, ΕΕ C 101 της 27.4.2004, σ. 97.

⁽⁴⁾ Στο εξής, ο όρος «συμφωνία» περιλαμβάνει τις εναρμονισμένες πρακτικές και αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων.

⁽⁵⁾ Βλέπε κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ C 101 της 27.4.2004, σ. 81.

⁽⁶⁾ Στο εξής, ο όρος «περιορισμός» περιλαμβάνει την παρεμπόδιση και τη νόθευση του ανταγωνισμού.

⁽⁷⁾ Η οποία περιλαμβάνει τα δικαιώματα μίσθωσης. Βλ. επ' αυτού υπόθεση 158/86, *Warner Brothers* και *Metronome Video*, Συλλογή 1988, σ. 2605 και υπόθεση C-61/97, *Foreningen af danske videogramdistributører*, Συλλογή 1998, σ. I-5171.

⁽⁸⁾ Η αρχή αυτή της ανάλωσης στην Ένωση κατοχυρώνεται για παράδειγμα στο άρθρο 7 παράγραφος 1 της οδηγίας 2008/95/ΕΟΚ για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ L 299 της 8.11.2008, σ. 25), το οποίο προβλέπει ότι το δικαίωμα που παρέχει το σήμα δεν επιτρέπει στον δικαιούχο να απαγορεύει τη χρήση του σήματος για προϊόντα που έχουν διατεθεί υπό το σήμα αυτό στο εμπόριο μέσα στην Ένωση από τον ίδιο τον δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του, και στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας 2009/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών (ΕΕ L 111 της 5.5.2009, σ. 16), το οποίο προβλέπει ότι η πρώτη πώληση στην Ένωση αντιγράφου ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή από τον δικαιούχο του ή με τη συγκατάθεσή του, επιφέρει ανάλωση του δικαιώματος διανομής του αντιγράφου αυτού εντός της Ένωσης, εξαιρουμένου του δικαιώματος ελέγχου της περαιτέρω εκμίσθωσης του προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή ή αντιγράφου του. Βλέπε επ' αυτού υπόθεση C-128/11, *UsedSoft GmbH* κατά *Oracle International Corp.*, Συλλογή 2012, δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.

7. Το γεγονός ότι το δικαίωμα περί διανοητικής ιδιοκτησίας παρέχει αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης δεν σημαίνει ότι τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας εξαιρούνται από την εφαρμογή του δικαιού περί ανταγωνισμού. Το άρθρο 101 της Συνθήκης εφαρμόζεται ιδίως σε συμφωνίες βάσει των οποίων ο δικαιούχος χορηγεί σε άλλη επιχείρηση άδεια εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που κατέχει⁽⁹⁾. Τούτο δεν σημαίνει ούτε ότι υπάρχει εγγενής αντινομία μεταξύ των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης. Ειδικότερα, και τα δύο σώματα δικαίου έχουν τον ίδιο βασικό στόχο, δηλαδή την προώθηση της ευημερίας των καταναλωτών και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων. Η καινοτομία αποτελεί ουσιώδες και δυναμικό στοιχείο μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής οικονομίας της αγοράς. Τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας προωθούν τον δυναμικό ανταγωνισμό ενθαρρύνοντας τις επιχειρήσεις να επενδύουν στην ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και διαδικασιών. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει και ο ανταγωνισμός καθότι ασκεί πίεση στις επιχειρήσεις να προβούν σε καινοτομίες. Συνεπώς, τόσο τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, όσο και ο ανταγωνισμός είναι απαραίτητα στοιχεία για την προώθηση της καινοτομίας και την ανταγωνιστική της εκμετάλλευση.

8. Κατά την εκτίμηση συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης βάσει του άρθρου 101 της Συνθήκης δεν πρέπει να λησμονείται ότι η δημιουργία δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας συχνά προϋποθέτει σημαντικές επενδύσεις και εμπεριέχει επιχειρηματικό κίνδυνο. Η εκμετάλλευση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που αποδεικνύονται πολύτιμα δεν πρέπει να περιορίζεται αδικαιολόγητα, ούτως ώστε να μην περιορίζεται ο δυναμικός ανταγωνισμός και οι καινοτόμες επιχειρήσεις να εξακολουθούν να έχουν κίνητρο ώστε να καινοτομούν. Για τους λόγους αυτούς, η επιχείρηση που καινοτομεί πρέπει να είναι ελεύθερη να επιδιώκει αμοιβή για τα επιτυχή σχέδια, ικανού ύψους ώστε να διατηρούνται τα επενδυτικά κίνητρα, λαμβανομένων υπόψη και των αποτυχημένων σχεδίων. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας μπορεί επίσης να απαιτεί από τον δικαιούχο την πραγματοποίηση σημαντικών μη ανακτήσιμων επενδύσεων (δηλαδή κατά την εγκατάλειψη του συγκεκριμένου τομέα δραστηριοτήτων, η επένδυση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον δικαιούχο για άλλες δραστηριότητες ούτε να πωληθεί παρά μόνο με σημαντική ζημία) για την παραχωρούμενη τεχνολογία και για τα μέσα παραγωγής που απαιτούνται για την εκμετάλλευσή της. Το άρθρο 101 δεν μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι εν λόγω εκ των προτέρων επενδύσεις που πραγματοποιούν τα μέρη και οι σχετικοί κίνδυνοι. Ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν τα μέρη και οι μη ανακτήσιμες επενδύσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν μπορεί επομένως να έχουν ως αποτέλεσμα τη μη υπαγωγή της συμφωνίας στο άρθρο 101 παράγραφος 1 ή την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 101 παράγραφος 3, ανάλογα με την περίπτωση, κατά το χρονικό διάστημα που απαιτείται για την απόσβεση της επένδυσης.

9. Κατά την εκτίμηση των συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης βάσει του άρθρου 101 της Συνθήκης, το υφιστάμενο πλαίσιο εξέτασης είναι αρκούντως ευέλικτο ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι δυναμικές πτυχές της παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας. Δεν υπάρχει τεκμήριο ότι τα δικαιώματα διανοητικής

ιδιοκτησίας και οι συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης καθ'αυτές προκαλούν προβλήματα ανταγωνισμού. Οι περισσότερες συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό και προκαλούν βελτίωση της αποτελεσματικότητας, η οποία είναι επωφελής για τον ανταγωνισμό. Πράγματι, η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης καθ'αυτή είναι επωφελής για τον ανταγωνισμό, καθότι οδηγεί σε διάδοση της τεχνολογίας και προωθεί την καινοτομία από τον δικαιούπαροχο και τον δικαιούχο. Επιπλέον, ακόμη και οι συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, πολλές φορές είναι δυνατόν να προκαλούν βελτίωση της αποτελεσματικότητας προς όφελος του ανταγωνισμού, γεγονός που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο του άρθρου 101 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ και να σταθμίζεται έναντι των αρνητικών συνεπειών στον ανταγωνισμό⁽¹⁰⁾. Συνεπώς, οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης στη μεγάλη τους πλειονότητα συμβιβάζονται με το άρθρο 101.

2.2. Το γενικό πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 101

10. Το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης απαγορεύει τις συμφωνίες που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Το άρθρο 101 παράγραφος 1 εφαρμόζεται στους περιορισμούς του ανταγωνισμού τόσο μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών σε μια συμφωνία, όσο και μεταξύ των συμβαλλόμενων ή ενός εκ των συμβαλλόμενων και τρίτων μερών.

11. Η εκτίμηση του κατά πόσον μια συμφωνία άδειας εκμετάλλευσης περιορίζει τον ανταγωνισμό πρέπει να γίνεται με βάση το πραγματικό πλαίσιο στο οποίο θα λειτουργούσε ο ανταγωνισμός εάν δεν υπήρχε η συμφωνία με τους εικαζόμενους περιορισμούς της⁽¹¹⁾. Κατά την εκτίμηση αυτή, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ενδεχόμενη επίπτωση της συμφωνίας στον διατεχνολογικό ανταγωνισμό (δηλαδή στον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ανταγωνιζόμενες τεχνολογίες) και στον ενδοτεχνολογικό ανταγωνισμό (δηλαδή στον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν την ίδια τεχνολογία)⁽¹²⁾. Το άρθρο 101 παράγραφος 1 απαγορεύει τους περιορισμούς τόσο του διατεχνολογικού ανταγωνισμού όσο και του ενδοτεχνολογικού ανταγωνισμού. Επομένως, πρέπει να εκτιμάται κατά πόσον η συμφωνία επηρεάζει ή είναι πιθανόν να επηρεάσει τις δύο αυτές πτυχές του ανταγωνισμού στην αγορά.

12. Ένα χρήσιμο πλαίσιο για την εκτίμηση αυτή δημιουργείται εάν τεθούν τα ακόλουθα δύο ερωτήματα: το πρώτο ερώτημα αφορά τις επιπτώσεις της συμφωνίας στον διατεχνολογικό ανταγωνισμό, και το δεύτερο τις συνέπειες της συμφωνίας στον ενδοτεχνολογικό ανταγωνισμό. Δεδομένου ότι οι περιορισμοί μπορεί να επηρεάζουν ταυτόχρονα τόσο τον διατεχνολογικό ανταγωνισμό όσο και τον ενδοτεχνολογικό ανταγωνισμό, ένας περιορισμός μπορεί να χρειαστεί να εξεταστεί βάσει των δύο ερωτήσεων στα σημεία α) και β) προκειμένου να διαπιστωθεί αν περιορίζεται ή όχι ο ανταγωνισμός κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 1:

⁽¹⁰⁾ Η μέθοδος εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 3 εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, ό.π. στην υποσημείωση 3.

⁽¹¹⁾ Βλέπε υπόθεση 56/65, *Société Technique Minière*, Συλλογή 1966, σ. 337, και υπόθεση C-7/95 P, *John Deere*, σκέψη 76, Συλλογή 1998, σ. I-3111.

⁽¹²⁾ Βλέπε επ' αυτού, για παράδειγμα, την απόφαση στην υπόθεση *Consten and Grundig*, ό.π. στην υποσημείωση 9.

⁽⁹⁾ Βλέπε π.χ. συνεκδικασθείσες υποθέσεις 56/64 και 58/64, *Consten and Grundig*, Συλλογή 1966, σ. 429.

- α) Περιορίζει η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης τον πραγματικό ή δυνητικό ανταγωνισμό που θα υπήρχε απουσία της σχεδιαζόμενης συμφωνίας; Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, η συμφωνία ενδέχεται να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1. Για την αξιολόγηση αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ανταγωνισμός μεταξύ των μερών και ο ανταγωνισμός εκ μέρους τρίτων. Για παράδειγμα, όταν δύο επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε διαφορετικά κράτη μέλη παραχωρούν αμοιβαίως άδειες εκμετάλλευσης ανταγωνιζόμενων τεχνολογιών και καθεμία δεσμεύεται ότι δεν θα πωλεί προϊόντα στην εγχώρια αγορά της άλλης, περιορίζεται ο (δυνητικός) ανταγωνισμός που υπήρχε πριν από τη συμφωνία. Ομοίως, όταν ένας δικαιούχος επιβάλλει στους δικαιούχους του την υποχρέωση να μη χρησιμοποιούν ανταγωνιζόμενες τεχνολογίες και οι υποχρεώσεις αυτές αποκλείουν τις τεχνολογίες τρίτων, περιορίζεται ο πραγματικός ή δυνητικός ανταγωνισμός που θα υπήρχε απουσία της συμφωνίας.
- β) Η συμφωνία περιορίζει τον πραγματικό ή δυνητικό ανταγωνισμό που θα υπήρχε χωρίς τον(τους) συμβατικό(-ους) περιορισμό(-ους) του ανταγωνισμού; Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, η συμφωνία ενδέχεται να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1. Για παράδειγμα, όταν ένας δικαιούχος επιβάλλει περιορισμούς στον ανταγωνισμό μεταξύ των δικαιούχων του, οι οποίοι δεν ήταν πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές πριν από τη συμφωνία, περιορίζεται ο (δυνητικός) ανταγωνισμός που ενδεχομένως θα υπήρχε μεταξύ των δικαιούχων χωρίς τους περιορισμούς αυτούς. Στους εν λόγω περιορισμούς περιλαμβάνεται ο κάθετος καθορισμός των τιμών και η επιβολή στους δικαιούχους εδαφικών περιορισμών ή περιορισμών ως προς τις πωλήσεις σε πελάτες. Ωστόσο, κάποιοι περιορισμοί μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να μην εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1, όταν ο περιορισμός είναι αντικειμενικά αναγκαίος για την ύπαρξη συμφωνίας του είδους ή της φύσης αυτής⁽¹³⁾. Ο αποκλεισμός αυτός της εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 γίνεται μόνο με βάση αντικειμενικούς παράγοντες, εξωτερικούς ως προς τα ίδια τα μέρη και όχι με βάση τις υποκειμενικές απόψεις και τα χαρακτηριστικά των μερών. Το ερώτημα δεν είναι αν τα μέρη ενεργώντας υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες θα δέχονταν να συνάψουν μια λιγότερο περιοριστική συμφωνία, αλλά αν άλλες επιχειρήσεις θα συνήψαν μια λιγότερο περιοριστική συμφωνία υπό παρόμοιες συνθήκες, δηλαδή μια συμφωνία της ίδιας φύσης στο πλαίσιο της αγοράς με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά⁽¹⁴⁾. Ο ισχυρισμός ότι ελλείπει ενός συγκεκριμένου περιορισμού ο προμηθευτής θα είχε προσφύγει σε κάθετη ολοκλήρωση δεν αρκεί. Οι αποφάσεις για πραγματοποίηση ή μη κάθετης ολοκλήρωσης εξαρτώνται από ένα ευρύ φάσμα περιπλοκών οικονομικών παραγόντων, ορισμένοι από τους οποίους αφορούν την ίδια την επιχείρηση.
13. Το γεγονός ότι το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης προβαίνει σε διάκριση μεταξύ των συμφωνιών που έχουν ως αντικείμενο και εκείνων που έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εφαρμογή του αναλυτικού πλαισίου που περιγράφεται στο σημείο (12) των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών. Μια συμφωνία ή ένας συμβατικός περιορισμός απαγορεύεται από το άρθρο 101 παράγραφος 1 μόνον όταν έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του διατεχνολογικού ή/και του ενδοτεχνολογικού ανταγωνισμού.
14. Περιορισμοί του ανταγωνισμού εξ αντικείμενου είναι αυτοί που λόγω της ίδιας της φύσης τους περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Πρόκειται για περιορισμούς οι οποίοι, με βάση τους στόχους των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης, έχουν τόσο υψηλές πιθανότητες να προκαλέσουν αρνητικές συνέπειες στον ανταγωνισμό ώστε παρέλκει να αποδειχθεί η ύπαρξη πραγματικών αποτελεσμάτων στην αγορά για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1⁽¹⁵⁾. Επιπλέον, οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 κατά πάσα πιθανότητα δεν πληρούνται στην περίπτωση περιορισμών εξ αντικείμενου. Το κατά πόσον μια συμφωνία έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού εξετάζεται βάσει διαφόρων παραγόντων. Στους παράγοντες αυτούς συμπεριλαμβάνονται, ιδίως, το περιεχόμενο της συμφωνίας και οι στόχοι που επιδιώκει. Πρέπει επίσης να εξετάζεται ενδεχομένως το πλαίσιο εντός του οποίου εφαρμόζεται (ή πρόκειται να εφαρμοσθεί) και η πραγματική συμπεριφορά των συμβαλλομένων στην αγορά⁽¹⁶⁾. Με άλλα λόγια, μπορεί να απαιτηθεί εξέταση των πραγματικών περιστάσεων στα οποία βασίζεται η συμφωνία και των ιδιαίτερων συνθηκών εντός των οποίων λειτουργεί, προκειμένου να διαπιστωθεί αν ένας συγκεκριμένος περιορισμός έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο περιορισμός του ανταγωνισμού ως αντικείμενο συμφωνίας μπορεί να προκύπτει ακόμη και αν δεν υπάρχει ρητή σχετική πρόβλεψη σε αυτήν, από τον συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται η συμφωνία. Η απόδειξη της υποκειμενικής πρόθεσης των μερών να περιορίσουν τον ανταγωνισμό αποτελεί σημαντικό στοιχείο, αλλά όχι αναγκαία προϋπόθεση. Μια συμφωνία μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού, ακόμη και αν αυτός δεν είναι ο μοναδικός της σκοπός αλλά επιδιώκει επίσης άλλους θεμιτούς σκοπούς⁽¹⁷⁾. Στην περίπτωση των συμφωνιών για άδειες εκμετάλλευσης, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι περιορισμοί που περιλαμβάνονται στον κατάλογο περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας του άρθρου 4 του ΚΑΚΜΤ εμπίπτουν στους περιορισμούς εξ αντικείμενου⁽¹⁸⁾.
15. Όταν μια συμφωνία δεν έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού, είναι απαραίτητο να εξετάζεται αν έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Πρέπει να

⁽¹³⁾ Βλέπε σχετικά την απόφαση στην υπόθεση *Société Technique Minière*, όπ.π. στην υποσημείωση 11, και την υπόθεση 258/78, *Nungesser*, Συλλογή 1982, σ. 2015.

⁽¹⁴⁾ Για παραδείγματα βλ σημεία (126) έως (127).

⁽¹⁵⁾ Βλέπε επ' αυτού, π.χ., υπόθεση C-49/92 P, *Anic Participazioni*, σκέψη 99, Συλλογή 1999, σ. I-4125.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε συνεκδικασθείσες υποθέσεις 29/83 και 30/83, *CRAM και Rhein-zink*, σκέψη 26, Συλλογή 1984, σ. I-1679, και συνεκδικασθείσες υποθέσεις 96/82 και άλλες, *ANSEAU-NAVEWA*, σκέψεις 23-25, Συλλογή 1983, σ. I-3369. Υπόθεση T-491/07 *Groupement des Cartes Bancaires* κατά *Επιτροπής*, απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2012, σκέψη 146.

⁽¹⁷⁾ Υπόθεση C-209/07 *Beef Industry Development Society και Barry Brothers*, σκέψη 21, Συλλογή 2008, σ. I-8637.

⁽¹⁸⁾ Περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με την έννοια των περιορισμών του ανταγωνισμού παρέχεται στις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, όπ.π. στην υποσημείωση 3: Βλ. επίσης συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P και C-519/06 P *GlaxoSmithKline Services κ.λπ. κατά Επιτροπής κ.λπ.*, σκέψεις 59 έως 64, Συλλογή 2009, σ. I-9291· υπόθεση C-209/07 *Beef Industry Development Society και Barry Brothers*, σκέψεις 21 έως 39, Συλλογή 2008, σ. I-8637· υπόθεση C-8/08, *T-Mobile Netherlands κ.λπ.*, σκέψεις 31 και 36 έως 39, Συλλογή 2009, σ. I- 4529, και υπόθεση C-32/11 *Allianz Hungária Biztosító κ.λπ.*, απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, σκέψεις 33 έως 38.

λαμβάνονται υπόψη τόσο οι πραγματικές όσο και οι δυνητικές συνέπειες ⁽¹⁹⁾. Αυτό σημαίνει ότι η συμφωνία πρέπει να έχει πιθανές ανταγωνιστικές επιπτώσεις. Για να έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού, οι συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης πρέπει να επηρεάζουν τον πραγματικό ή δυνητικό ανταγωνισμό σε τέτοιον βαθμό, ώστε να είναι σε εύλογο βαθμό πιθανή η εμφάνιση αρνητικών συνεπειών στη σχετική αγορά ως προς τις τιμές, την παραγωγή, την καινοτομία, την ποικιλία ή την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών. Οι πιθανές αρνητικές συνέπειες στον ανταγωνισμό πρέπει να είναι σημαντικές ⁽²⁰⁾. Σημαντικές επιζήμιες συνέπειες για τον ανταγωνισμό είναι πιθανόν να υπάρξουν όταν ένα τουλάχιστον από τα μέρη κατέχει ή αποκτά ορισμένη ισχύ στην αγορά και η συμφωνία συμβάλλει στη δημιουργία, διατήρηση ή ενίσχυση της εν λόγω ισχύος ή επιτρέπει στα μέρη να εκμεταλλεύονται την ισχύ τους στην αγορά. Ισχύς στην αγορά είναι η ικανότητα διατήρησης των τιμών πάνω από τα ανταγωνιστικά επίπεδα ή η ικανότητα διατήρησης της παραγωγής κάτω από τα ανταγωνιστικά επίπεδα όσον αφορά τις ποσότητες, την ποιότητα και την ποικιλία των προϊόντων ή την καινοτομία, για μη αμελητέο χρονικό διάστημα ⁽²¹⁾. Ο βαθμός ισχύος στην αγορά που απαιτείται κατά κανόνα για τη διαπίστωση παράβασης του άρθρου 101 παράγραφος 1 είναι μικρότερος από τον βαθμό ισχύος στην αγορά που απαιτείται για τη διαπίστωση δεσποζουσας θέσης βάσει του άρθρου 102 ⁽²²⁾.

16. Στο πλαίσιο της εξέτασης των περιορισμών του ανταγωνισμού εκ του αποτελέσματος κατά κανόνα απαιτείται να γίνει ορισμός της σχετικής αγοράς, να εξεταστεί και να εκτιμηθεί, ιδίως, η φύση των σχετικών προϊόντων και τεχνολογιών, η θέση που κατέχουν τα μέρη στην αγορά, η θέση των ανταγωνιστών στην αγορά, η θέση των αγοραστών στην αγορά, η ύπαρξη δυνάμει ανταγωνιστών και το επίπεδο των φραγμών εισόδου στην αγορά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, είναι δυνατόν να αποδειχθούν απευθείας οι δυσμενείς για τον ανταγωνισμό επιπτώσεις με την ανάλυση της συμπεριφοράς των μερών της συμφωνίας στην αγορά. Μπορεί για παράδειγμα να διαπιστωθεί ότι μια συμφωνία οδήγησε σε αυξήσεις των τιμών.
17. Ωστόσο, οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορεί να έχουν επίσης ουσιώδη δυνητικά οφέλη για τον ανταγωνισμό, και πράγματι η συντριπτική πλειονότητα των εν λόγω συμφωνιών είναι επωφελής για τον ανταγωνισμό. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορούν να προωθήσουν την καινοτομία επιτρέποντας στις επιχειρήσεις που καινοτομούν να αποκομίσουν κέρδη ώστε να καλύψουν εν μέρει τουλάχιστον τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης οδηγούν επίσης σε διάδοση των τεχνολογιών, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει αξία δεδομένου ότι μειώνει το κόστος

παραγωγής του δικαιοδόχου ή του επιτρέπει να παράγει νέα ή βελτιωμένα προϊόντα. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δικαιοδόχου συχνά προέρχεται από τον συνδυασμό της τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου με τα πάγια στοιχεία και τις τεχνολογίες του δικαιοδόχου. Αυτή η ενσωμάτωση συμπληρωματικών πάγιων στοιχείων και τεχνολογιών μπορεί να οδηγήσει σε μια σχέση κόστους/παραγωγής που διαφορετικά δεν θα ήταν εφικτή. Για παράδειγμα, ο συνδυασμός της βελτιωμένης τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου με το αποτελεσματικότερο σύστημα παραγωγής ή διανομής του δικαιοδόχου μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του κόστους παραγωγής ή σε βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης μπορεί επίσης να εξυπηρετεί έναν ακόμη επωφελή για τον ανταγωνισμό σκοπό, την άρση των εμποδίων για την ανάπτυξη και εκμετάλλευση της τεχνολογίας του δικαιοδόχου. Ιδιαίτερα σε τομείς στους οποίους υπάρχουν πολλά διπλώματα ευρεσιτεχνίας, συχνά συνάπτονται συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, ώστε να υπάρξει σχεδιαστική ελευθερία μέσω της εξάλειψης του κινδύνου να εγερθούν αξιώσεις από τον δικαιοπάροχο για προσβολή των δικαιωμάτων του. Όταν ο δικαιοπάροχος συμφωνεί να μην επικαλεσθεί τα δικαιώματά διανοητικής ιδιοκτησίας του για να εμποδίσει την πώληση των προϊόντων του δικαιοδόχου, η συμφωνία αίρει ένα εμπόδιο για την πώληση του προϊόντος του δικαιοδόχου και με τον τρόπο αυτόν προωθεί εν γένει τον ανταγωνισμό.

18. Στις περιπτώσεις που μια συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, οι θετικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες της συμφωνίας πρέπει να σταθμίζονται με τις περιοριστικές της συνέπειες στο πλαίσιο του άρθρου 101 παράγραφος 3. Όταν πληρούνται και οι τέσσερις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3, η εκάστοτε περιοριστική συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης είναι έγκυρη και εκτελεστή, χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη έκδοση σχετικής απόφασης ⁽²³⁾. Οι περιορισμοί με ιδιαίτερη σοβαρότητα δεν ενδέχεται να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Οι συμφωνίες που περιέχουν τέτοιους περιορισμούς εν γένει δεν πληρούν (τουλάχιστον) μία από τις δύο πρώτες προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Εν γένει δεν δημιουργούν αντικειμενικά οικονομικά οφέλη ή οφέλη για τους καταναλωτές. Επιπλέον, αυτά τα είδη συμφωνιών συνήθως δεν πληρούν το κριτήριο του απαραίτητου χαρακτήρα (βάσει της τρίτης προϋπόθεσης). Για παράδειγμα, όταν τα μέρη καθορίζουν την τιμή στην οποία πρέπει να πωλούνται τα προϊόντα που παράγονται βάσει της άδειας εκμετάλλευσης, τούτο καταρχήν οδηγεί σε μικρότερη παραγωγή, μη αποτελεσματική κατανομή των πόρων και υψηλότερες τιμές για τους καταναλωτές. Ο περιορισμός της τιμής δεν είναι επίσης απαραίτητος για να επιτευχθεί η βελτίωση της αποτελεσματικότητας που πιθανόν θα επιτευχθεί χάρη στο γεγονός ότι αμφότεροι οι ανταγωνιστές θα μπορούν να χρησιμοποιούν τις δύο τεχνολογίες.

2.3. Ορισμός της αγοράς

19. Η προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς εκτίθεται στην ανακοίνωσή της για τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού ⁽²⁴⁾. Στις παρούσες κατευθυντήριες

⁽¹⁹⁾ Βλέπε απόφαση στην υπόθεση *John Deere*, Συλλογή 1998, όπ.π. στην υποσημείωση 11.

⁽²⁰⁾ Οδηγίες σχετικά με το θέμα του αισθητού επηρεασμού υπάρχουν στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν αισθητά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 81 παράγραφος 1 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΕ C 368 της 22.12.2001, σ. 13). Η εν λόγω ανακοίνωση ορίζει τον αισθητό επηρεασμό κατά τρόπο αρνητικό. Οι συμφωνίες οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ανακοίνωσης *de minimis* δεν περιορίζουν κατ' ανάγκη αισθητά τον ανταγωνισμό. Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται εξέταση σε ατομική βάση.

⁽²¹⁾ Υπόθεση T-321/05 *Astra Zeneca* κατά *Επιτροπής*, σκέψη 267, Συλλογή 2010, σ. II-2805.

⁽²²⁾ Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, σημείο 26, όπ.π. στην υποσημείωση 3.

⁽²³⁾ Βλέπε άρθρο 1 παράγραφος 2 του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1/2003, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ L 1 της 4.1.2003, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό αριθ. 1419/2006 του Συμβουλίου της 25ης Σεπτεμβρίου 2006 (ΕΕ L 269 της 28.9.2006, σ. 1).

⁽²⁴⁾ ΕΕ C 372 της 9.12.1997, σ. 5.

γραμμές εξετάζονται μόνο ορισμένες πτυχές του ορισμού της αγοράς με ιδιαίτερη σημασία για τον τομέα της παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας.

20. Η τεχνολογία αποτελεί συντελεστή παραγωγής, ο οποίος ενσωματώνεται είτε σε προϊόν είτε σε παραγωγική διαδικασία. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας μπορεί, επομένως, να επηρεάσει τον ανταγωνισμό τόσο σε προηγούμενο στάδιο, στις αγορές συντελεστών παραγωγής, όσο και σε επόμενο στάδιο, στις αγορές τελικών προϊόντων. Για παράδειγμα, μια συμφωνία μεταξύ δύο συμβαλλομένων που πωλούν ανταγωνιστικά προϊόντα στην αγορά επόμενου σταδίου και παραχωρούν αμοιβαίως άδειες εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας που σχετίζονται με την παραγωγή αυτών των προϊόντων σε προηγούμενο στάδιο μπορεί να περιορίσει τον ανταγωνισμό στη σχετική αγορά αγαθών ή υπηρεσιών επόμενου σταδίου. Η αμοιβαία χορήγηση άδειας εκμετάλλευσης μπορεί επίσης να περιορίσει τον ανταγωνισμό στην προηγούμενου σταδίου αγορά τεχνολογίας και πιθανώς σε άλλες προηγούμενου σταδίου αγορές συντελεστών παραγωγής. Επομένως, για να εκτιμηθούν οι συνέπειες που έχουν στον ανταγωνισμό οι συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης, ενδέχεται να χρειασθεί να ορισθεί η σχετική αγορά ή οι σχετικές αγορές προϊόντων, καθώς και η σχετική αγορά ή οι σχετικές αγορές τεχνολογίας ⁽²⁵⁾.
21. Η σχετική αγορά προϊόντων περιλαμβάνει τα προϊόντα της σύμβασης (που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία) και προϊόντα που θεωρούνται από τους αγοραστές ως εναλλάξιμα με ή δυνάμενα να υποκατασταθούν από τα προϊόντα της σύμβασης, λόγω των χαρακτηριστικών των προϊόντων, των τιμών τους και της χρήσης για την οποία προορίζονται. Τα προϊόντα της σύμβασης μπορούν να αποτελούν μέρος της αγοράς τελικών και/ή ενδιάμεσων προϊόντων.
22. Οι σχετικές αγορές τεχνολογίας περιλαμβάνουν τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας και τα υποκατάστατα αυτής, δηλαδή άλλες τεχνολογίες που θεωρούνται από τους δικαιούχους ως εναλλάξιμες με ή δυνάμενες να υποκατασταθούν από τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας λόγω των χαρακτηριστικών των τεχνολογιών, των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης αυτών και της χρήσης για την οποία προορίζονται. Με αφετηρία την τεχνολογία που εμπορεύεται ο δικαιούχος, είναι αναγκαίο να προσδιορισθούν οι λοιπές τεχνολογίες στις οποίες θα μπορούσαν να στραφούν οι δικαιούχοι κατόπιν μιας μικρής, αλλά μόνιμης, αύξησης των σχετικών τιμών, δηλαδή των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης. Μια εναλλακτική προσέγγιση είναι να εξεταστεί η αγορά προϊόντων που ενσωματώνουν τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας [βλ. σημείο (25) κατωτέρω].
23. Ο όρος «σχετική αγορά» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 3 του ΚΑΚΜΤ και ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο ιγ) αναφέρεται στη σχετική αγορά προϊόντος και στη σχετική αγορά τεχνολογίας, τόσο ως προς το προϊόν όσο και στη γεωγραφική της διάσταση.
24. Η «σχετική γεωγραφική αγορά» ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο ιβ) του ΚΑΚΜΤ και περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία δραστηριοποιούνται οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις όσον αφορά την προσφορά και ζήτηση προϊόντων ή την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης τεχνολογίας, όπου οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές περιοχές διότι στις περιοχές εκείνες οι όροι του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά. Η γεωγραφική αγορά των (της) σχετικών(-ής) αγορών(-ας) τεχνολογίας μπορεί να διαφέρει από τη γεωγραφική αγορά των (της) σχετικών(-ής) αγορών(-ας) προϊόντων.
25. Άπαξ και ορισθούν οι σχετικές αγορές, μπορούν να κατανεμηθούν μερίδια αγοράς στις διάφορες πηγές ανταγωνισμού στην αγορά και να χρησιμοποιηθούν ως ένδειξη της σχετικής ισχύος των συμμετεχόντων στην αγορά. Στην περίπτωση των αγορών τεχνολογίας, μια δυνατότητα είναι ο υπολογισμός των μεριδίων αγοράς βάσει του μεριδίου κάθε τεχνολογίας στα συνολικά έσοδα από δικαιώματα εκμετάλλευσης, το οποίο αντιπροσωπεύει το μερίδιο μιας τεχνολογίας στην αγορά στην οποία έχουν χορηγηθεί άδειες εκμετάλλευσης ανταγωνιζόμενων τεχνολογιών. Ωστόσο, αυτός ο τρόπος μπορεί συχνά να είναι θεωρητικός και μόνον, και να μην μπορεί να εφαρμοσθεί στην πράξη, λόγω απουσίας σαφών πληροφοριών σχετικά με τα δικαιώματα εκμετάλλευσης. Άλλη μέθοδος, η οποία είναι εκείνη που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της περιοχής ασφαλείας («safe harbour»), όπως εξηγείται στο άρθρο 8 εδάφιο δ) του ΚΑΚΜΤ, είναι να υπολογισθούν τα μερίδια αγοράς στην αγορά τεχνολογίας με βάση τις πωλήσεις των προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία στις αγορές προϊόντος επόμενου σταδίου (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. σημείο (86) κ.ε.). Σε μεμονωμένες περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν στην περιοχή ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ, μπορεί να είναι αναγκαίο, όταν τούτο είναι πρακτικώς δυνατόν, να εφαρμοσθούν και οι δύο ανωτέρω μέθοδοι για να εκτιμηθεί με μεγαλύτερη ακρίβεια η ισχύς του δικαιούχου στην αγορά, καθώς και για να ληφθούν υπόψη άλλοι διαθέσιμοι παράγοντες που αποτελούν αξιόπιστους δείκτες της σχετικής ισχύος των διαθέσιμων τεχνολογιών [για περισσότερες παραμέτρους, βλ. σημεία (157) και (159) κ.ε.] ⁽²⁶⁾.
26. Ορισμένες συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης ενδέχεται να επηρεάζουν τον ανταγωνισμό στην καινοτομία. Ωστόσο, όταν η Επιτροπή εξετάζει τις συνέπειες στην καινοτομία, κατά κανόνα περιορίζεται στις συνέπειες της συμφωνίας σε υπάρχουσες αγορές προϊόντος και τεχνολογίας ⁽²⁷⁾. Ο ανταγωνισμός σε τέτοιες αγορές μπορεί να επηρεασθεί από συμφωνίες που καθυστερούν τη διάθεση βελτιωμένων ή νέων προϊόντων στην αγορά τα οποία εν καιρώ θα αντικαταστήσουν τα υφιστάμενα προϊόντα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η καινοτομία αποτελεί πηγή δυναμικού ανταγωνισμού που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση των συνεπειών της συμφωνίας στις αγορές προϊόντος και τεχνολογίας. Σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων, ωστόσο, μπορεί να είναι χρήσιμο και αναγκαίο να αναλυθούν επίσης οι επιπτώσεις επί του ανταγωνισμού σε θέματα καινοτομίας χωριστά. Τούτο ισχύει ιδίως όταν η συμφωνία επηρεάζει την καινοτομία που αποσκοπεί στη δημιουργία νέων προϊόντων και όταν είναι δυνατόν να προσδιορισθούν σε πρώιμο στάδιο πόλοι έρευνας και

⁽²⁵⁾ Βλέπε για παράδειγμα την απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση COMP/M.5675, *Syngenta/Monsanto*, στην οποία η Επιτροπή ανέλυσε τη συγχώνευση δύο κάθετα ολοκληρωμένων δημιουργών νέων ποικιλιών ηλιανθίου εξετάζοντας τόσο i) την αγορά προηγούμενου σταδίου για τις συναλλαγές (δηλαδή την ανταλλαγή και παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης) ποικιλιών (γονικών σειρών και υβριδίων) όσο και ii) την αγορά επόμενου σταδίου για την εμπορία υβριδίων. Στην υπόθεση COMP/M.5406, *IPIC/MAN Ferrostaal AG*, η Επιτροπή όρισε, εκτός από μια αγορά για την παραγωγή μελαμίνης υψηλής ποιότητας, και μια προηγούμενου σταδίου αγορά τεχνολογίας για την προμήθεια της τεχνολογίας παραγωγής μελαμίνης. Βλέπε επίσης υπόθεση COMP/M.269, *Shell/Montecatini*.

⁽²⁶⁾ Βλέπε επίσης απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση COMP/M.5675, *Syngenta/Monsanto*, και απόφαση COMP/M.5406, *IPIC/MAN Ferrostaal AG*.

⁽²⁷⁾ Βλέπε επίσης τα σημεία 118-122 των κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας («οριζόντιες κατευθυντήριες γραμμές»), ΕΕ C 11 της 14.1.2011, σ. 1.

ανάπτυξης ⁽²⁸⁾. Σε τέτοιες περιπτώσεις, μπορεί να εξετασθεί αν μετά τη συμφωνία μένουν αρκετοί ανταγωνιστικοί πόλοι έρευνας και ανάπτυξης για να διατηρηθεί ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός στην καινοτομία.

2.4. Η διάκριση μεταξύ ανταγωνιστών και μη ανταγωνιστών

27. Εν γένει, οι συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών αποτελούν μεγαλύτερο κίνδυνο για τον ανταγωνισμό από ό,τι οι συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών. Ωστόσο, ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν την ίδια τεχνολογία (ενδοτεχνολογικός ανταγωνισμός μεταξύ δικαιοδόχων) αποτελεί σημαντικό συμπλήρωμα του ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ανταγωνιστικές τεχνολογίες (διατεχνολογικός ανταγωνισμός). Για παράδειγμα, ο ενδοτεχνολογικός ανταγωνισμός μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των τιμών των προϊόντων που ενσωματώνουν την ίδια τεχνολογία, γεγονός που όχι μόνον αποφέρει άμεσα οφέλη στους καταναλωτές αυτών των προϊόντων, αλλά μπορεί επιπλέον να τονώσει τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν ανταγωνιστικές τεχνολογίες. Στο πλαίσιο της παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης, πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι δικαιοδόχοι πωλούν το δικό τους προϊόν. Δεν μεταπωλούν ένα προϊόν που προμηθεύονται από άλλη επιχείρηση. Ενδέχεται επομένως να υπάρξουν μεγαλύτερα περιθώρια τόσο διαφοροποίησης του προϊόντος όσο και ανταγωνισμού με βάση την ποιότητα μεταξύ δικαιοδόχων, από ό,τι στην περίπτωση κάθεται συμφωνιών μεταπώλησης προϊόντων.
28. Για να καθορισθεί η ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων, πρέπει να εξετασθεί αν οι συμβαλλόμενοι θα ήταν πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές απουσία της συμφωνίας. Αν χωρίς τη συμφωνία οι συμβαλλόμενοι δεν θα ήταν πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές σε καμία σχετική αγορά επηρεαζόμενη από τη συμφωνία, τότε θεωρούνται ως μη ανταγωνιστές.
29. Καταρχήν, τα μέρη μιας συμφωνίας δεν θεωρούνται ανταγωνιστές όταν βρίσκονται σε κατάσταση μονομερούς ή αμοιβαίας εμπλοκής. Μονομερής κατάσταση εμπλοκής υφίσταται όταν δεν είναι δυνατή η εκμετάλλευση ενός δικαιώματος τεχνολογίας χωρίς να θιγεί ένα άλλο ισχύον δικαίωμα τεχνολογίας ή αν ένα μέρος δεν μπορεί να δραστηριοποιηθεί κατά εμπορικό βιώσιμο τρόπο στη σχετική αγορά χωρίς να παραβιάσει το έγκυρο δικαίωμα τεχνολογίας του άλλου μέρους. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, στην περίπτωση που ένα δικαίωμα εκμετάλλευσης τεχνολογίας καλύπτει βελτίωση άλλου δικαιώματος εκμετάλλευσης τεχνολογίας και η βελτίωση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί νόμιμα χωρίς άδεια εκμετάλλευσης του βασικού δικαιώματος τεχνολογίας. Αμοιβαία κατάσταση εμπλοκής υφίσταται όταν δεν είναι δυνατή η εκμετάλλευση κανενός δικαιώματος τεχνολογίας χωρίς να θιγεί το άλλο έγκυρο δικαίωμα τεχνολογίας, ή εάν κανένα από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορεί να δραστηριοποιηθεί κατά εμπορικό βιώσιμο τρόπο στη σχετική αγορά χωρίς να παραβιάσει το έγκυρο δικαίωμα τεχνολογίας του άλλου μέρους και όταν τα μέρη και, ως εκ τούτου, τα μέρη πρέπει να αποκτήσουν το ένα από το άλλο άδεια εκμετάλλευσης ή παραίτηση εκ των δικαιωμάτων ⁽²⁹⁾. Ωστόσο, στην πράξη θα υπάρξουν περιπτώ-

σεις στις οποίες είναι ασαφές κατά πόσον ένα συγκεκριμένο δικαίωμα εκμετάλλευσης τεχνολογίας είναι έγκυρο και παραβιάζεται.

30. Τα μέρη αποτελούν πραγματικούς ανταγωνιστές στην αγορά προϊόντος, εάν πριν από τη συμφωνία δραστηριοποιούνται ήδη αμφότερα στην ίδια σχετική αγορά προϊόντος. Το γεγονός ότι αμφότερα τα μέρη δραστηριοποιούνται ήδη στην ίδια σχετική αγορά προϊόντος, χωρίς να έχουν συνάψει συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, συνιστά σοβαρή ένδειξη ότι τα μέρη δεν βρίσκονται σε κατάσταση αμοιβαίας εμπλοκής. Στην περίπτωση αυτή, τα μέρη μπορούν να θεωρηθούν πραγματικοί ανταγωνιστές, εκτός εάν και έως ότου αποδειχθεί η ύπαρξη κατάστασης εμπλοκής (ιδίως μέσω τελεσίδικης δικαστικής απόφασης).
31. Ο δικαιοδόχος θεωρείται δυνάμει ανταγωνιστής στην αγορά προϊόντος όταν, απουσία της συμφωνίας, πιθανώς θα προέβαινε στις απαραίτητες πρόσθετες επενδύσεις για να εισέλθει στη σχετική αγορά κατόπιν μιας μικρής, αλλά μόνιμης, αύξησης των τιμών του προϊόντος. Η πιθανότητα εισόδου θα πρέπει να αξιολογείται σε ρεαλιστική βάση, δηλαδή με βάση τα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε υπόθεσης. Η είσοδος είναι πιθανότερο να συμβεί εάν ο δικαιοδόχος κατέχει στοιχεία ενεργητικού που μπορούν με ευκολία να χρησιμοποιηθούν με σκοπό την είσοδο στην αγορά χωρίς να προκληθούν μη ανακτήσιμες δαπάνες σημαντικού ύψους ή εάν έχει ήδη καταστρώσει σχέδια, ή έχει αρχίσει να επενδύει διαφορετικά, με σκοπό την είσοδό του στην αγορά. Πρέπει να υπάρχουν πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες εισόδου του δικαιοδόχου στην σχετική αγορά και ανταγωνισμού αυτού με τις εγκατεστημένες επιχειρήσεις ⁽³⁰⁾. Ως εκ τούτου, ο δικαιοδόχος δεν μπορεί να χαρακτηριστεί δυνητικός ανταγωνιστής εάν η είσοδος του σε μια αγορά δεν συνιστά οικονομικά βιώσιμη στρατηγική ⁽³¹⁾.
32. Στο ειδικό πλαίσιο των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, ένας πρόσθετος παράγοντας για να διαπιστωθεί κατά πόσον τα μέρη είναι δυνητικοί ανταγωνιστές σε συγκεκριμένη αγορά είναι η δυνατότητα τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας που κατέχουν να βρίσκονται σε κατάσταση εμπλοκής, δηλαδή ο δικαιοδόχος να μην μπορεί να εισέλθει στην αντίστοιχη αγορά χωρίς να θίξει τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας του αντισυμβαλλομένου.
33. Χωρίς την ασφάλεια δικαίου, παραδείγματος χάρι με τη μορφή τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, για ύπαρξη κατάστασης εμπλοκής, τα συμβαλλόμενα μέρη, κατά την εξέταση του ερωτήματος κατά πόσον είναι δυνητικοί ανταγωνιστές, θα πρέπει να βασιστούν σε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι διαθέσιμα τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας να θιγόνται δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και κατά πόσον υπάρχουν πραγματικές δυνατότητες παράκαμψης υφιστάμενων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Σημαντικές επενδύσεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ή σχέδια που βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο για είσοδο σε μια συγκεκριμένη αγορά, μπορούν να στηρίξουν την άποψη ότι τα μέρη είναι τουλάχιστον δυνητικοί ανταγωνιστές, ακόμη και αν δεν μπορεί να αποκλειστεί κατάσταση εμπλοκής. Ενδέχεται να απαιτηθούν ιδιαίτερος πειστικά

⁽²⁸⁾ Βλέπε επίσης το σημείο (157).

⁽²⁹⁾ Σε περίπτωση που επιχειρήσεις έχουν αναλάβει γενική δέσμευση να χορηγήσουν άδειες εκμετάλλευσης ορισμένων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, για παράδειγμα άδεια ενός δικαιώματος ή «δέσμευση FRAND», τα μέρη δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκονται σε κατάσταση εμπλοκής βάσει αυτών των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

⁽³⁰⁾ Συνεδικασθείσες υποθέσεις T-374/94, T-375/94, T-384/94 και T-388/94, *European Night Services* και λοιποί κατά Επιτροπής, σκέψη 137, Συλλογή 1998, σ. II-3141.

⁽³¹⁾ Υπόθεση T-461/07, *Visa Europe Ltd* και *Visa International Service* κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σκέψη 167, Συλλογή 2011, σ. II-1729.

αποδεικτικά στοιχεία για την ύπαρξη κατάστασης εμπλοκής όταν τα μέρη έχουν ενδεχομένως κοινό συμφέρον να ισχυριστούν ότι υπάρχει κατάσταση εμπλοκής προκειμένου να χαρακτηριστούν ως μη ανταγωνιστές, για παράδειγμα όταν μια προβαλλόμενη κατάσταση εμπλοκής αφορά τεχνολογίες που αποτελούν τεχνολογικά υποκατάστατα [βλ. σημείο (22)] ή εάν παρέχονται σημαντικά οικονομικά κίνητρα από τον δικαιοπάροχο στον δικαιοδόχο.

34. Για να αποτελεί ρεαλιστική ανταγωνιστική πίεση, η είσοδος στην αγορά πρέπει να είναι πιθανόν να συμβεί εντός μικρής περιόδου ⁽³²⁾. Κατά κανόνα, αρκεί περίοδος ενός έως δύο ετών. Ωστόσο, σε μεμονωμένες περιπτώσεις είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη μεγαλύτερες χρονικές περίοδοι. Το χρονικό διάστημα που χρειάζονται οι ήδη υφιστάμενες επιχειρήσεις στην αγορά για να προσαρμόσουν το δυναμικό τους μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κριτήριο καθορισμού της εν λόγω περιόδου. Για παράδειγμα, τα μέρη είναι πιθανόν να θεωρηθούν ως δυνάμει ανταγωνιστές στην αγορά προϊόντος όταν ο δικαιοδόχος χρησιμοποιεί δική του τεχνολογία για την παραγωγή του σε μια γεωγραφική αγορά και αρχίζει να παράγει σε μια άλλη γεωγραφική αγορά χρησιμοποιώντας μια παραχωρηθείσα με άδεια εκμετάλλευσης ανταγωνιστική τεχνολογία. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι πιθανόν ότι ο δικαιοδόχος θα μπορούσε να εισέλθει στη δεύτερη γεωγραφική αγορά χρησιμοποιώντας τη δική του τεχνολογία, εκτός αν τούτο αποκλείεται για αντικειμενικούς λόγους, όπως η ύπαρξη διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας δεσμευτικού χαρακτήρα.

35. Οι συμβαλλόμενοι είναι πραγματικοί ανταγωνιστές στην αγορά τεχνολογίας όταν είτε παρέχουν αμφοτέροι σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας δυνάμενων να υποκατασταθούν μεταξύ τους είτε ο δικαιοδόχος παρέχει ήδη σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων τεχνολογίας του και ο δικαιοπάροχος εισέρχεται στην αγορά τεχνολογίας παραχωρώντας άδεια εκμετάλλευσης ανταγωνιστικών δικαιωμάτων τεχνολογίας στον δικαιοδόχο.

36. Οι συμβαλλόμενοι θεωρούνται δυνητικοί ανταγωνιστές στην αγορά τεχνολογίας σε περίπτωση δυνατότητας υποκατάστασης μεταξύ των τεχνολογιών που κατέχουν και ο δικαιοδόχος δεν παρέχει άδεια εκμετάλλευσης της δικής του τεχνολογίας, υπό τον όρο ότι πιθανώς θα το έπραττε κατόπιν μικρής, αλλά μόνιμης, αύξησης των τιμών της τεχνολογίας. Στην περίπτωση των αγορών τεχνολογίας, είναι γενικά πιο δύσκολο να εκτιμηθεί εάν τα μέρη είναι δυνητικοί ανταγωνιστές. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, για την εφαρμογή του ΚΑΚΜΤ, δεν λαμβάνεται υπόψη ο δυνητικός ανταγωνισμός στην αγορά τεχνολογίας [βλ. σημείο (83)] και οι συμβαλλόμενοι αντιμετωπίζονται ως μη ανταγωνιστές.

37. Σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι επίσης δυνατόν να αντληθεί το συμπέρασμα ότι, παρόλο που ο δικαιοπάροχος και ο δικαιοδόχος παράγουν ανταγωνιστικά προϊόντα, δεν είναι ανταγωνιστές στη σχετική αγορά προϊόντος και στη σχετική αγορά τεχνολογίας διότι η παραχωρούμενη τεχνολογία εισάγει μια τόσο ριζική καινοτομία ώστε καθιστά παρωχημένη ή μη ανταγωνιστική την τεχνολογία του δικαιοδόχου. Σε τέτοιες

περιπτώσεις η τεχνολογία του δικαιοπαρόχου είτε δημιουργεί μια νέα αγορά είτε εκτοπίζει την τεχνολογία του δικαιοδόχου από την υφιστάμενη αγορά. Ωστόσο, συχνά δεν είναι δυνατό να εξαχθεί ένα τέτοιο συμπέρασμα κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας. Συνήθως το γεγονός ότι η παλαιότερη τεχνολογία έχει καταστεί παρωχημένη ή μη ανταγωνιστική γίνεται πλέον φανερό μόνον αφού παρέλθει ορισμένο χρονικό διάστημα κατά το οποίο η τεχνολογία ή τα προϊόντα που την ενσωματώνουν είναι διαθέσιμα στους καταναλωτές. Για παράδειγμα, όταν αναπτύχθηκε η τεχνολογία σύμπτυκτων δίσκων (CD) και διατέθηκαν στην αγορά οι δίσκοι αυτοί και οι αντίστοιχες συσκευές ανάγνωσης, δεν ήταν φανερό ότι η νέα αυτή τεχνολογία θα αντικαθιστούσε την τεχνολογία των δίσκων βινυλίου. Τούτο κατέστη προφανές μόνο μερικά χρόνια αργότερα. Ως εκ τούτου, οι συμβαλλόμενοι θα θεωρούνται ανταγωνιστές όταν, κατά τη σύναψη της συμφωνίας, δεν είναι φανερό ότι η τεχνολογία του δικαιοδόχου είναι παρωχημένη ή μη ανταγωνιστική. Ωστόσο, δεδομένου ότι τόσο η παράγραφος 1 όσο και η παράγραφος 3 του άρθρου 101 της Συνθήκης πρέπει να εφαρμόζονται λαμβάνοντας υπόψη το πραγματικό πλαίσιο εντός του οποίου συνάπτεται η συμφωνία, η εκτίμηση επηρεάζεται από κάθε ουσιώδη μεταβολή των πραγματικών περιστατικών. Συνεπώς, ο χαρακτηρισμός της σχέσης μεταξύ των συμβαλλομένων θα αλλάξει και θα μετατραπεί σε σχέση μεταξύ μη ανταγωνιστών, αν σε μεταγενέστερο στάδιο η τεχνολογία του δικαιοδόχου καταστεί παρωχημένη ή μη ανταγωνιστική στην αγορά.

38. Σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι δυνατόν τα μέρη να καταστούν ανταγωνιστές μετά τη σύναψη της συμφωνίας διότι ο δικαιοδόχος αναπτύσσει ή αποκτά και αρχίζει να εκμεταλλεύεται μια ανταγωνιστική τεχνολογία. Σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι τα μέρη δεν ήταν ανταγωνιστές κατά τη σύναψη της συμφωνίας και ότι η συμφωνία συνήφθη στο πλαίσιο αυτό. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θα εστιάζει την εξέταση της κυρίως στις συνέπειες της συμφωνίας στην ικανότητα του δικαιοδόχου να εκμεταλλευθεί τη δική του (ανταγωνιστική) τεχνολογία. Ειδικότερα, ο κατάλογος περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας που έχει εφαρμογή στις συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών δεν θα εφαρμόζεται σε τέτοιες συμφωνίες, εκτός αν η συμφωνία υποστεί ουσιαστική τροποποίηση σε μεταγενέστερο στάδιο αφού τα μέρη καταστούν ανταγωνιστές (βλ. άρθρο 4 παράγραφος 3 του ΚΑΚΜΤ).

39. Οι επιχειρήσεις που είναι συμβαλλόμενα μέρη σε μια συμφωνία είναι επίσης δυνατό να καταστούν ανταγωνιστές μετά τη σύναψη της συμφωνίας σε περίπτωση που ο δικαιοδόχος δραστηριοποιείται ήδη στη σχετική αγορά, στην οποία πωλείται το προϊόν της σύμβασης, πριν από την παραχώρηση της άδειας, ο δε δικαιοπάροχος εισήλθε σε μεταγενέστερο στάδιο στη σχετική αγορά είτε βάσει των παραχωρούμενων δικαιωμάτων τεχνολογίας είτε βάσει μιας νέας τεχνολογίας. Σε αυτή την περίπτωση επίσης, ο κατάλογος περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας που ισχύουν για τις συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών θα εξακολουθήσει να έχει εφαρμογή στη συμφωνία, εκτός εάν η συμφωνία υποστεί ουσιαστική τροποποίηση σε μεταγενέστερο στάδιο (βλ. άρθρο 4 παράγραφος 3 του ΚΑΚΜΤ). Ως ουσιαστική τροποποίηση θεωρείται ιδίως η σύναψη νέας συμφωνίας μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ των μερών όσον αφορά την παραχώρηση δικαιωμάτων ανταγωνιστικής τεχνολογίας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή προϊόντων τα οποία ανταγωνίζονται τα προϊόντα της σύμβασης.

⁽³²⁾ Υπόθεση T-461/07, *Visa Europe Ltd και Visa International Service κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, σκέψη 189, Συλλογή 2011, σ. II-1729.

3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΑΚΜΤ

3.1. Τα αποτελέσματα του ΚΑΚΜΤ

40. Οι κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας οι οποίες πληρούν τους όρους του ΚΑΚΜΤ απαλλάσσονται από την απαγόρευση του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Οι συμφωνίες που έχουν τύχει απαλλαγής κατά κατηγορία είναι νομικώς έγκυρες και εκτελεστές. Οι εν λόγω συμφωνίες μπορούν να απαγορευθούν μόνο για το μέλλον και μόνον εφόσον αρθεί επίσημα η απαλλαγή κατά κατηγορία από την Επιτροπή και από τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών. Οι συμφωνίες που έχουν τύχει απαλλαγής κατά κατηγορία δεν μπορούν να θεωρηθούν άκυρες δυνάμει του άρθρου 101 από εθνικά δικαστήρια στο πλαίσιο εκδίκασης ιδιωτικών διαφορών.
41. Η απαλλαγή κατά κατηγορία των συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας βασίζεται στο τεκμήριο ότι — στο μέτρο που εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης — οι συμφωνίες αυτές πληρούν τις τέσσερις προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο 101 παράγραφος 3. Τεκμαίρεται συνπώς ότι οι συμφωνίες οδηγούν σε βελτίωση της οικονομικής αποδοτικότητας, ότι οι περιορισμοί που περιλαμβάνονται στις συμφωνίες είναι αναγκαίοι για την επίτευξη της βελτίωσης της αποδοτικότητας, ότι οι καταναλωτές στις επηρεαζόμενες αγορές λαμβάνουν δίκαιο μερίδιο από την αύξηση της αποδοτικότητας και ότι οι συμφωνίες δεν παρέχουν στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις τη δυνατότητα εξάλειψης του ανταγωνισμού σε σημαντικό μέρος των σχετικών προϊόντων. Τα όρια ως προς τα μερίδια αγοράς (άρθρο 3), ο κατάλογος περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας (άρθρο 4) και οι εξαιρούμενοι περιορισμοί (άρθρο 5) που προβλέπονται στον ΚΑΚΜΤ έχουν ως στόχο να εξασφαλίσουν ότι η απαλλαγή κατά κατηγορία θα χορηγείται μόνο σε περιοριστικές συμφωνίες που κατά τεκμήριο πληρούν τις τέσσερις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3.
42. Όπως αναφέρεται στο τμήμα 4 των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών, πολλές συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, είτε επειδή δεν περιορίζουν καθόλου τον ανταγωνισμό είτε επειδή ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν είναι αισθητός⁽³³⁾. Στο μέτρο που οι εν λόγω συμφωνίες εμπίπτουν οπωσδήποτε στο πεδίο εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ, δεν είναι αναγκαίο να καθορισθεί αν εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1⁽³⁴⁾.
43. Εκτός του πεδίου εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία, πρέπει να εξετάζεται αν μια συγκεκριμένη υπόθεση εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης και, αν ναι, πρέπει εκτιμάται αν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Όταν μια συμφωνία μεταφοράς τεχνολογίας δεν εμπίπτει στην απαλλαγή κατά κατηγορία, τούτο δεν σημαίνει ότι κατά τεκμήριο εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 ή ότι δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Ειδικότερα, το γεγονός ότι μόνο ότι τα μερίδια αγοράς των μερών υπερβαίνουν τα όρια μεριδίων αγοράς που προβλέπονται στο άρθρο 3 του ΚΑΚΜΤ δεν

είναι ικανό να θεμελιώσει το συμπέρασμα ότι η συμφωνία εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1. Απαιτείται ατομική αξιολόγηση των πιθανών αποτελεσμάτων της συμφωνίας. Μόνον όταν μια συμφωνία περιέχει ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμούς του ανταγωνισμού τεκμαίρεται κατά κανόνα ότι απαγορεύεται από το άρθρο 101.

3.2. Πεδίο εφαρμογής και διάρκεια του ΚΑΚΜΤ

3.2.1. Η έννοια των συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας

44. Ο ΚΑΚΜΤ και οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές καλύπτουν τις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ, ο όρος «δικαιώματα τεχνολογίας» καλύπτει την τεχνογνωσία, καθώς και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα υποδείγματα χρησιμότητας, τα δικαιώματα επί σχεδίων και υποδειγμάτων, τις τοπογραφίες προϊόντων ημιαγωγών, τα συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας για τα φαρμακευτικά προϊόντα και άλλα προϊόντα για τα οποία μπορούν να λαμβάνονται τέτοια συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας, τα πιστοποιητικά βελτιωτού ποικιλίας φυτών, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού ή συνδυασμό αυτών, καθώς και τις αιτήσεις για αυτά τα δικαιώματα και για καταχώριση των εν λόγω δικαιωμάτων. Τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας πρέπει να επιτρέπουν στον δικαιοδόχο να παράγει, με ή χωρίς άλλες εισροές, τα προϊόντα της σύμβασης. Ο ΚΑΚΜΤ εφαρμόζεται μόνο στα κράτη μέλη στα οποία ο δικαιούχος κατέχει σχετικά δικαιώματα τεχνολογίας. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν μπορεί να γίνει λόγος για «δικαιώματα τεχνολογίας» προς μεταφορά κατά την έννοια του ΚΑΚΜΤ.
45. Η τεχνογνωσία ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο θ) του ΚΑΚΜΤ ως ένα πακέτο πρακτικών πληροφοριών, προϊόν πείρας και δοκιμών, το οποίο είναι απόρρητο, ουσιώδες και προσδιορισμένο:
- α) «Απόρρητο» σημαίνει ότι η τεχνογνωσία δεν είναι ευρύτατα γνωστή ή εύκολα προσπελάσιμη.
- β) «Ουσιώδες» σημαίνει ότι η τεχνογνωσία περιλαμβάνει πληροφορίες οι οποίες είναι σημαντικές και χρήσιμες για την παραγωγή των προϊόντων που καλύπτονται από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης ή για την εφαρμογή της διαδικασίας που καλύπτεται από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Με άλλα λόγια, οι πληροφορίες πρέπει να συμβάλλουν ή να διευκολύνουν σημαντικά την παραγωγή των προϊόντων της σύμβασης. Σε περίπτωση που η παραχωρούμενη τεχνογνωσία αφορά προϊόν και όχι διαδικασία, η ανωτέρω προϋπόθεση σημαίνει ότι η τεχνογνωσία είναι χρήσιμη για την παραγωγή του προϊόντος της σύμβασης. Η εν λόγω προϋπόθεση δεν πληρούται όταν το προϊόν της σύμβασης μπορεί να παραχθεί μέσω ελευθέρως διαθέσιμης τεχνολογίας. Ωστόσο, η εν λόγω προϋπόθεση δεν συνεπάγεται ότι το προϊόν της σύμβασης έχει υψηλότερη αξία από τα προϊόντα που παράγονται με ελευθέρως διαθέσιμη τεχνολογία. Στην περίπτωση τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία, η εν λόγω προϋπόθεση συνεπάγεται ότι η τεχνογνωσία είναι χρήσιμη κατά την έννοια ότι κατά την ημερομηνία σύναψης της συμφωνίας είναι εύλογο να προσδοκάται ότι η τεχνογνωσία μπορεί να βελτιώσει σημαντικά τη θέση του δικαιοδόχου στον ανταγωνισμό, για παράδειγμα με τη μείωση του κόστους παραγωγής του.

⁽³³⁾ Βλέπε επ' αυτού την ανακοίνωση για τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας στην οποία γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 20.

⁽³⁴⁾ Σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003, οι συμφωνίες οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αλλά οι οποίες δεν απαγορεύονται από το άρθρο 101 δεν μπορούν επίσης να απαγορευθούν από την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού.

- γ) «Προσδιορισμένο» σημαίνει ότι είναι δυνατόν να διαπιστωθεί αν η παραχωρούμενη τεχνολογία πληροί τα κριτήρια του απόρρητου και του ουσιώδους. Η εν λόγω προϋπόθεση πληρούται όταν η παραχωρούμενη τεχνολογία περιγράφεται σε εγχειρίδια ή άλλα έντυπα. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις τούτο μπορεί να μην είναι λογικώς δυνατόν. Η παραχωρούμενη τεχνολογία μπορεί να συνίσταται σε πρακτικές γνώσεις των υπαλλήλων του δικαιοπαρόχου. Για παράδειγμα, οι υπάλληλοι του δικαιοπαρόχου μπορεί να κατέχουν απόρρητες και ουσιώδεις γνώσεις σχετικά με ορισμένες διαδικασίες παραγωγής οι οποίες παρέχονται στον δικαιοδόχο μέσω εκπαίδευσης των υπαλλήλων του. Σε τέτοιες περιπτώσεις, αρκεί να περιγράφεται στη συμφωνία η γενική φύση της τεχνολογίας και να καταγράφονται οι υπάλληλοι που θα συμμετάσχουν ή που συμμετείχαν στην παροχή της στον δικαιοδόχο.
46. Οι διατάξεις συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας που αφορούν την αγορά προϊόντων εκ μέρους του δικαιοδόχου καλύπτονται από τον ΚΑΚΜΤ μόνον εάν, και κατά το μέτρο που, οι διατάξεις αυτές σχετίζονται άμεσα με την παραγωγή ή πώληση των προϊόντων της σύμβασης. Συνεπώς, ο ΚΑΚΜΤ δεν έχει εφαρμογή σε εκείνα τα μέρη των συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας που αφορούν συντελεστές παραγωγής και/ή εξοπλισμό που χρησιμοποιούνται για σκοπούς άλλους από την παραγωγή των προϊόντων της σύμβασης. Για παράδειγμα, σε περίπτωση που πωληθεί γάλα από κοινού με την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης τεχνολογίας για την παραγωγή τυριού, μόνο το γάλα που χρησιμοποιείται για την παραγωγή του τυριού με την παραχωρούμενη τεχνολογία θα καλύπτεται από τον ΚΑΚΜΤ.
47. Οι διατάξεις συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας που αφορούν την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης άλλων μορφών διανοητικής ιδιοκτησίας, όπως τα εμπορικά σήματα και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας εκτός από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού [για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού βλ. σημεία (44) και (62)], καλύπτονται από τον ΚΑΚΜΤ μόνον εάν, και κατά το μέτρο που, οι διατάξεις αυτές σχετίζονται άμεσα με την παραγωγή ή πώληση των προϊόντων της σύμβασης. Η προϋπόθεση αυτή εξασφαλίζει ότι οι διατάξεις που καλύπτουν άλλα είδη δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία στο μέτρο που αυτά τα άλλα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας επιτρέπουν στον δικαιοδόχο να εκμεταλλευθεί καλύτερα τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας. Για παράδειγμα, όταν ένας δικαιοπάροχος επιτρέπει στον δικαιοδόχο να χρησιμοποιεί το εμπορικό σήμα του στα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία, η εν λόγω άδεια εκμετάλλευσης σήματος μπορεί να επιτρέψει στον δικαιοδόχο να εκμεταλλευθεί καλύτερα την παραχωρούμενη τεχνολογία επιτρέποντας στους καταναλωτές να συσχετίσουν άμεσα το προϊόν με τα χαρακτηριστικά που του προσδίδουν τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας. Η υποχρέωση του δικαιοδόχου να χρησιμοποιεί το σήμα του δικαιοπαρόχου μπορεί επίσης να συμβάλει στη διάδοση της τεχνολογίας επιτρέποντας στον δικαιοπάροχο να γνωστοποιήσει ότι αποτελεί την πηγή της υποκείμενης τεχνολογίας. Ο ΚΑΚΜΤ καλύπτει συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας σε αυτό το σενάριο, ακόμη και αν τα μέρη ενδιαφέρονται κατά κύριο λόγο για την εκμετάλλευση του εμπορικού σήματος και όχι της τεχνολογίας ⁽³⁵⁾.
48. Ο ΚΑΚΜΤ δεν καλύπτει την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εκτός από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού [με εξαίρεση την περίπτωση που περιγράφεται στο σημείο (47)]. Η Επιτροπή, εντούτοις, κατά γενικό κανόνα θα εφαρμόζει τις αρχές που εκτίθενται στον ΚΑΚΜΤ και στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές όταν εξετάζει παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας για την παραγωγή προϊόντων της σύμβασης δυνάμει του άρθρου 101 της Συνθήκης.
49. Εξάλλου, η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων εκμίσθωσης και δικαιωμάτων δημόσιας εκτέλεσης τα οποία προστατεύονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ιδίως για ταινίες ή για μουσική, θεωρείται ότι εγείρει ιδιαίτερα ζητήματα και ενδεχομένως δεν δικαιολογείται η εκτίμηση τέτοιων υποθέσεων βάσει των αρχών που αναπτύσσονται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές. Κατά την εφαρμογή του άρθρου 101, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του έργου και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η εκμετάλλευσή του ⁽³⁶⁾. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν θα εφαρμόζει κατ' αναλογία τον ΚΑΚΜΤ και τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές στην παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης των λοιπών αυτών δικαιωμάτων.
50. Η Επιτροπή δεν θα επεκτείνει επίσης τις αρχές που αναπτύσσονται στον ΚΑΚΜΤ και στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές στην παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης σημάτων [με εξαίρεση την περίπτωση που περιγράφεται στο σημείο (47)]. Η παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης σημάτων ανακύπτει συχνά στο πλαίσιο της διανομής και μεταπώλησης προϊόντων και υπηρεσιών και εν γένει έχει περισσότερες ομοιότητες με τις συμφωνίες διανομής από ό,τι με την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης τεχνολογίας. Όταν μια άδεια εκμετάλλευσης σήματος σχετίζεται άμεσα με τη χρησιμοποίηση, πώληση ή μεταπώληση προϊόντων και υπηρεσιών και δεν αποτελεί το κύριο αντικείμενο της συμφωνίας, η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης καλύπτεται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 330/2010 της Επιτροπής ⁽³⁷⁾.
- ### 3.2.2. Η έννοια της «μεταφοράς»
51. Η έννοια της «μεταφοράς» συνεπάγεται ότι η τεχνολογία πρέπει να μεταβιβαστεί από μια επιχείρηση σε μια άλλη. Οι μεταβιβάσεις αυτές λαμβάνουν κατά κανόνα τη μορφή παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, βάσει της οποίας ο δικαιοπάροχος χορηγεί στον δικαιοδόχο το δικαίωμα χρήσης των δικαιωμάτων τεχνολογίας που κατέχει έναντι της καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης.
52. Όπως ορίζει το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ, οι εκχωρήσεις κατά τις οποίες μέρος του κινδύνου που συνδέεται με την εκμετάλλευση των δικαιωμάτων τεχνολογίας εξακολουθεί να βαρύνει τον εκχωρητή, θεωρούνται επίσης ως συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας. Τούτο ισχύει ιδίως όταν το πληρωτέο ποσό για την εκχώρηση εξαρτάται από τον κύκλο εργασιών που επιτυγχάνει ο εκδοχέας για τα προϊόντα που παράγονται με την εκχωρούμενη τεχνολογία, την ποσότητα των προϊόντων που παράγονται ή τον αριθμό των συναλλαγών που διεξάγονται με χρήση της υπόψη τεχνολογίας.

⁽³⁵⁾ Ο ΚΑΚΜΤ θα μπορούσε πλέον να καλύπτει τη συμφωνία μεταφοράς τεχνολογίας η οποία εξετάζεται στην απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση *Moosehead/Whitbread* (ΕΕ L 100 της 20.4.1990, σ. 32), βλέπε ιδίως την σκέψη 16 της εν λόγω απόφασης.

⁽³⁶⁾ Βλέπε επ' αυτού υπόθεση 262/81, *Coditel (II)*, Συλλογή 1982, σ. 3381.

⁽³⁷⁾ ΕΕ L 102 της 23.4.2010, σ. 1.

53. Μια συμφωνία βάσει της οποίας ο δικαιούχος δεσμεύεται να μην ασκήσει κατά του δικαιούχου τα δικαιώματα τεχνολογίας που κατέχει, μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως μεταφορά δικαιωμάτων εκμετάλλευσης τεχνολογίας. Πράγματι, η ουσία μιας αμιγούς συμφωνίας παραχώρησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας είναι το δικαίωμα άσκησης δραστηριοτήτων εντός του αντικείμενου του αποκλειστικού δικαιώματος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Είναι επόμενο ότι ο ΚΑΚΜΤ καλύπτει επίσης τις συμφωνίες που είναι γνωστές ως συμφωνίες μη διεκδίκησης και συμφωνίες διευθέτησης, βάσει των οποίων ο δικαιούχος επιτρέπει στον δικαιούχο να παράγει εντός του αντικείμενου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ⁽³⁸⁾.

3.2.3. Συμφωνίες μεταξύ δύο συμβαλλομένων

54. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ, ο κανονισμός καλύπτει συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας «μεταξύ δύο επιχειρήσεων». Οι συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ περισσότερων των δύο επιχειρήσεων δεν καλύπτονται από τον ΚΑΚΜΤ ⁽³⁹⁾. Καθοριστική σημασία για τη διάκριση μεταξύ συμφωνιών δύο επιχειρήσεων και πολυμερών συμφωνιών έχει το εάν η συμφωνία συνάπτεται μεταξύ περισσότερων των δύο επιχειρήσεων.

55. Οι συμφωνίες που συνάπτονται από δύο επιχειρήσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ ακόμη και αν η συμφωνία προβλέπει όρους για περισσότερα από ένα επίπεδα εμπορίου. Για παράδειγμα, ο ΚΑΚΜΤ εφαρμόζεται σε μια συμφωνία για άδεια εκμετάλλευσης που δεν αφορά μόνο το στάδιο της παραγωγής, αλλά και το στάδιο της διανομής, η οποία καθορίζει τις υποχρεώσεις που πρέπει ή μπορεί να επιβάλει ο δικαιούχος στους μεταπωλητές των προϊόντων που παράγονται με βάση την άδεια ⁽⁴⁰⁾.

56. Οι συμφωνίες για τη σύσταση κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας και για την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης από κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας θεωρούνται εν γένει ως πολυμερείς συμφωνίες και, συνεπώς, δεν καλύπτονται από τον ΚΑΚΜΤ ⁽⁴¹⁾. Η έννοια των κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας καλύπτει συμφωνίες βάσει των οποίων δύο ή περισσότεροι συμβαλλόμενοι συμφωνούν να συνεκμεταλλεύονται τις τεχνολογίες τους παραχωρώντας άδεια εκμετάλλευσης για τις δύο μαζί. Η έννοια των κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας καλύπτει επίσης συμφωνίες βάσει των οποίων δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις συμφωνούν να παραχωρήσουν άδεια εκμετάλλευσης σε τρίτο και να του επιτρέψουν να παραχωρεί με τη σειρά του άδειες εκμετάλλευσης για το πακέτο τεχνολογιών.

57. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που συνάπτονται μεταξύ περισσότερων των δύο επιχειρήσεων συχνά

θέτουν τα ίδια ζητήματα με τις ίδιες φύσης συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που συνάπτονται μεταξύ δύο επιχειρήσεων. Κατά την εξέταση συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που είναι της ίδιας φύσης με τις καλυπτόμενες από την απαλλαγή κατά κατηγορία συμφωνίες, αλλά συνάπτονται μεταξύ περισσότερων των δύο επιχειρήσεων, η Επιτροπή θα εφαρμόζει κατ' αναλογία τις αρχές που εκτίθενται στον ΚΑΚΜΤ. Ωστόσο, οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας και η παραχώρηση αδειών από κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας εξετάζονται συγκεκριμένα στο τμήμα 4.4.

3.2.4. Συμφωνίες για την παραγωγή προϊόντων της σύμβασης

58. Από το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ συνάγεται ότι, για να καλύπτονται από τον ΚΑΚΜΤ, οι συμφωνίες παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης πρέπει να αφορούν την «παραγωγή των προϊόντων τα οποία αφορά η σύμβαση», δηλαδή προϊόντων που ενσωματώνουν ή παράγονται με την παραχωρούμενη τεχνολογία. Η άδεια εκμετάλλευσης πρέπει να επιτρέπει στον δικαιούχο και/ή στον (τους) υπεργολάβο(ους) του να εκμεταλλεύονται την παραχωρούμενη τεχνολογία για την παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών (βλ. επίσης αιτιολογική σκέψη 7 στο προοίμιο του ΚΑΚΜΤ).

59. Εάν ο σκοπός της συμφωνίας δεν είναι η παραγωγή των προϊόντων της σύμβασης, αλλά, για παράδειγμα, απλώς η παρεμπόδιση της ανάπτυξης μιας ανταγωνιστικής τεχνολογίας, η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν καλύπτεται από τον ΚΑΚΜΤ, και οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές ενδέχεται να μην είναι κατάλληλες για την εκτίμηση της συμφωνίας. Γενικότερα, εάν τα μέρη δεν προβαίνουν σε εκμετάλλευση της παραχωρούμενης τεχνολογίας, δεν προκύπτει δραστηριότητα που επιτρέπει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, με αποτέλεσμα να μην συντρέχει ο λόγος χορήγησης της απαλλαγής κατά κατηγορία. Ωστόσο, η εκμετάλλευση δεν χρειάζεται να έχει τη μορφή ενσωμάτωσης πάγιων στοιχείων. Εκμετάλλευση υφίσταται και όταν η άδεια εκμετάλλευσης παρέχει σχεδιαστική ελευθερία στον δικαιούχο επιτρέποντάς του να εκμεταλλευθεί τη δική του τεχνολογία χωρίς να αντιμετωπίζει τον κίνδυνο έγερσης αξιώσεων από τον δικαιούχο για προσβολή των δικαιωμάτων του. Στην περίπτωση συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών, το γεγονός ότι τα μέρη δεν εκμεταλλεύονται την παραχωρηθείσα τεχνολογία μπορεί να αποτελεί ένδειξη ότι η συμφωνία είναι μια συγκεκριμένη σύμβαση. Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή θα εξετάζει πολύ προσεκτικά τις περιπτώσεις μη εκμετάλλευσης.

60. Ο ΚΑΚΜΤ έχει εφαρμογή στις συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης για την παραγωγή προϊόντων της σύμβασης από τον δικαιούχο και/ή τον (τους) υπεργολάβο(ους) του. Συνεπώς, ο ΚΑΚΜΤ δεν έχει εφαρμογή στις συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας (ή σε εκείνα τα μέρη των συμφωνιών) που επιτρέπουν την παραχώρηση περαιτέρω αδειών εκμετάλλευσης. Ωστόσο, η Επιτροπή θα εφαρμόζει κατ' αναλογία τις αρχές που εκτίθενται στον ΚΑΚΜΤ και στις παρ. 57 και 58 για γενικές άδειες εκμετάλλευσης «μεταξύ δικαιούχου και δικαιούχου (δηλαδή στις συμφωνίες, βάσει των οποίων ο δικαιούχος επιτρέπει στον δικαιούχο να παραχωρήσει περαιτέρω άδεια εκμετάλλευσης της τεχνολογίας). Οι συμφωνίες μεταξύ του δικαιούχου και των υποδικαιούχων για την παραγωγή προϊόντων της σύμβασης καλύπτονται από τον ΚΑΚΜΤ.

⁽³⁸⁾ Οι όροι «παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης» και «παραχωρούμενα» που χρησιμοποιούνται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνουν επίσης συμφωνίες μη διεκδίκησης και διακανονισμού εφδσον μια μεταφορά δικαιωμάτων τεχνολογίας πραγματοποιείται όπως περιγράφεται στο παρόν τμήμα. Βλέπε περαιτέρω για τις συμφωνίες διακανονισμού σημεία (234) κ.ε.

⁽³⁹⁾ Βάσει το κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 19/65 του Συμβουλίου, της 2ας Μαρτίου 1965, περί εφαρμογής του άρθρου 85 παράγραφος 3 της συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών, ΕΕ Ειδικές σειρές 1965-1966, σ. 35, η Επιτροπή δεν είναι εξουσιοδοτημένη να παράσχει απαλλαγή κατά κατηγορία σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ περισσότερων των δύο επιχειρήσεων.

⁽⁴⁰⁾ Βλ. αιτιολογική σκέψη 6 του ΚΑΚΜΤ και επιπλέον τμήμα 3.2.6.

⁽⁴¹⁾ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε σημείο (247).

61. Ο όρος «προϊόντα τα οποία αφορά η σύμβαση» περιλαμβάνει προϊόντα και υπηρεσίες που παράγονται με τα παραχωρούμενα δικαιώματα εκμετάλλευσης τεχνολογίας. Τούτο συμβαίνει όταν η παραχωρούμενη τεχνολογία είτε χρησιμοποιείται στη διαδικασία παραγωγής είτε ενσωματώνεται στο ίδιο το προϊόν. Στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές ο όρος «προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία» καλύπτει και τις δύο ανωτέρω περιπτώσεις. Ο ΚΑΚΜΤ έχει εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες παραχωρούνται δικαιώματα εκμετάλλευσης τεχνολογίας για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. Το πλαίσιο του ΚΑΚΜΤ και των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών βασίζεται στην παραδοχή ότι υπάρχει άμεσος σύνδεσμος μεταξύ των παραχωρούμενων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης τεχνολογίας και ενός προϊόντος το οποίο αφορά η σύμβαση. Στις περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει τέτοιος σύνδεσμος, δηλαδή όταν ο σκοπός της συμφωνίας δεν είναι να καταστήσει δυνατή την παραγωγή ενός προϊόντος το οποίο αφορά η σύμβαση, το πλαίσιο εξέτασης του ΚΑΚΜΤ και των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών ενδέχεται να μην είναι κατάλληλο.
62. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού με αποκλειστικό σκοπό την αναπαραγωγή και διανομή προστατευόμενων έργων, δηλαδή για την παραγωγή αντιγράφων προς μεταπώληση, δεν θεωρείται «παραγωγή» κατά την έννοια του ΚΑΚΜΤ και, συνεπώς, δεν καλύπτεται από τον ΚΑΚΜΤ και τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές. Η εν λόγω αναπαραγωγή για διανομή καλύπτεται, αντιθέτως, κατ' αναλογία από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 330/2010 ⁽⁴²⁾ της Επιτροπής και τις κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς ⁽⁴³⁾. Αναπαραγωγή για διανομή υφίσταται όταν παραχωρείται άδεια για την αναπαραγωγή του λογισμικού σε υλικό φορέα, ανεξάρτητα από το τεχνικό μέσο με το οποίο διανέμεται το λογισμικό. Για παράδειγμα, ο ΚΑΚΜΤ και οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν καλύπτουν την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού βάσει της οποίας παρέχεται στον δικαιούχο μητρώτυπο του λογισμικού προκειμένου να αναπαραγάγει και να μεταπωλήσει το λογισμικό σε τελικούς χρήστες. Δεν καλύπτουν επίσης ούτε την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης λογισμικού μέσω αδειών εκμετάλλευσης «shrink wrap», δηλαδή μιας δέσμης όρων που περιλαμβάνονται στην ίδια συσκευασία με εκείνη του αντιγράφου του λογισμικού, και τους οποίους θεωρείται ότι αποδέχεται ο τελικός χρήστης με το άνοιγμα του περιτυλίγματος της συσκευασίας, αλλά ούτε και την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού και τη διανομή λογισμικού μέσω τηλεφόρτωσης από το Διαδίκτυο.
63. Ωστόσο, όταν το λογισμικό για το οποίο έχει παραχωρηθεί η άδεια εκμετάλλευσης έχει ενσωματωθεί από τον δικαιούχο στο προϊόν της σύμβασης, τούτο δεν θεωρείται ως απλή αναπαραγωγή αλλά ως παραγωγή. Για παράδειγμα, ο ΚΑΚΜΤ και οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές καλύπτουν την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί λογισμικού όταν ο δικαιούχος έχει το δικαίωμα αναπαραγωγής του λογισμικού ενσωματώνοντάς το σε διάταξη με την οποία το λογισμικό αλληλεπιδρά.
64. Ο ΚΑΚΜΤ καλύπτει την «υπεργολαβία», στο πλαίσιο της οποίας ο δικαιούχος παραχωρεί άδεια εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας στον δικαιούχο, ο οποίος με τη σειρά του αναλαμβάνει την υποχρέωση να παράγει ορισμένα προϊόντα αποκλειστικά για τον δικαιούχο βάσει της συμφωνίας. Η υπεργολαβία μπορεί επίσης να περιλαμβάνει την προμήθεια εξοπλισμού από τον δικαιούχο, προκειμένου αυτός να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή των προϊόντων και των υπηρεσιών που καλύπτει η συμφωνία. Η δεύτερη αυτή μορφή υπεργολαβίας καλύπτεται από τον ΚΑΚΜΤ ως μέρος συμφωνίας μεταφοράς τεχνολογίας μόνον εφόσον ο διατιθέμενος εξοπλισμός σχετίζεται άμεσα με την παραγωγή των προϊόντων της σύμβασης. Η υπεργολαβία καλύπτεται από την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες υπεργολαβίας ⁽⁴⁴⁾. Σύμφωνα με την εν λόγω ανακοίνωση, η οποία εξακολουθεί να έχει εφαρμογή, οι συμφωνίες υπεργολαβίας βάσει των οποίων ο εργολάβος αναλαμβάνει την υποχρέωση να παράγει ορισμένα προϊόντα αποκλειστικά για τον εργολάβο εν γένει δεν εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Γενικά, ούτε οι συμβάσεις υπεργολαβίας, βάσει των οποίων ο εργολάβος καθορίζει την τιμή μεταβίβασης του ενδιάμεσου προϊόντος της σύμβασης μεταξύ των υπεργολάβων σε μια αλυσίδα αξίας της υπεργολαβίας, εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1, εφόσον τα προϊόντα της συμφωνίας παράγονται αποκλειστικά για τον εργολάβο. Ωστόσο, η επιβολή άλλων περιορισμών στον εργολάβο, όπως η υποχρέωση να μην διεξάγει ή να μην εκμεταλλεύεται τις δικές του δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης, ενδέχεται να εμπίπτει στο άρθρο 101 ⁽⁴⁵⁾.
65. Εφόσον έχει προσδιοριστεί ένα προϊόν το οποίο αφορά η σύμβαση, ο ΚΑΚΜΤ έχει επίσης εφαρμογή σε συμφωνίες βάσει των οποίων ο δικαιούχος πρέπει να διεξάγει εργασία ανάπτυξης προτού αποκτήσει ένα προϊόν ή μια διαδικασία που να είναι ήδη έτοιμα για εμπορική εκμετάλλευση. Ακόμη και αν απαιτούνται περαιτέρω εργασία και επενδύσεις, το αντικείμενο της συμφωνίας είναι η παραγωγή ενός προσδιορισμένου προϊόντος της σύμβασης, δηλαδή τα προϊόντα που παράγονται με τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας.
66. Ο ΚΑΚΜΤ και οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν καλύπτουν συμφωνίες βάσει των οποίων παραχωρείται άδεια εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας προκειμένου να επιτραπεί στον δικαιούχο να διεξάγει περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της περαιτέρω ανάπτυξης προϊόντος το οποίο προκύπτει από τη σχετική έρευνα και ανάπτυξη ⁽⁴⁶⁾. Για παράδειγμα, ο ΚΑΚΜΤ και οι κατευθυντήριες γραμμές δεν καλύπτουν την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης ενός τεχνολογικού ερευνητικού

⁽⁴²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 330/2010 της Επιτροπής, της 20ής Απριλίου 2010, για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών (ΕΕ L 102 της 23.4.2010, σ. 1).

⁽⁴³⁾ ΕΕ C 130, 19.5.2010, σ. 1.

⁽⁴⁴⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 1978 σχετικά με την αξιολόγηση ορισμένων συμφωνιών υπεργολαβίας σε σχέση με το άρθρο 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ (ΕΕ C 1 της 3.1.1979, σ. 2).

⁽⁴⁵⁾ Βλέπε το σημείο 3 της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες υπεργολαβίας, στην οποία γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 44.

⁽⁴⁶⁾ Βλ. επίσης το τμήμα 3.2.6.1.

εργαλείου που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο πρόσθετης ερευνητικής δραστηριότητας. Δεν καλύπτουν επίσης τις συμφωνίες υπεργολαβίας στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης βάσει των οποίων ο δικαιοδόχος αναλαμβάνει την υποχρέωση να διεξαγάγει έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της παραχωρούμενης τεχνολογίας και να παραδώσει στον δικαιοδόχο το πακέτο της βελτιωμένης τεχνολογίας⁽⁴⁷⁾. Το κύριο αντικείμενο τέτοιων συμβάσεων είναι η παροχή υπηρεσιών έρευνας και ανάπτυξης με στόχο τη βελτίωση της τεχνολογίας και όχι η παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών βάσει της παραχωρούμενης τεχνολογίας.

3.2.5. Διάρκεια

67. Υπό τον όρο ότι θα συνεχίσει να ισχύει ο ΚΑΚΜΤ, ο οποίος εκπνέει στις 30 Απριλίου 2026, η απαλλαγή κατά κατηγορία ισχύει για όσο διάστημα το παραχωρούμενο δικαίωμα ιδιοκτησίας δεν έχει αποσβεστεί, λήξει ή κηρυχθεί άκυρο. Στην περίπτωση της τεχνολογίας, η απαλλαγή κατά κατηγορία ισχύει για όσο διάστημα η παραχωρούμενη τεχνολογία παραμένει απόρρητη, εκτός από την περίπτωση που η τεχνολογία καθίσταται γνωστή δημοσίως ως αποτέλεσμα ενεργειών του δικαιοδόχου, περίπτωση στην οποία η απαλλαγή ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια της συμφωνίας (βλ. άρθρο 2 του ΚΑΚΜΤ).

68. Η απαλλαγή κατά κατηγορία εφαρμόζεται σε κάθε παραχωρούμενη άδεια εκμετάλλευσης δικαιώματος τεχνολογίας που καλύπτεται από τη συμφωνία και παύει να ισχύει κατά την ημερομηνία λήξης, ακυρότητας ή έλξης σε δημόσια χρήση του τελευταίου δικαιώματος τεχνολογίας κατά την έννοια του ΚΑΚΜΤ.

3.2.6. Σχέση με άλλους κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία

69. Ο ΚΑΚΜΤ καλύπτει συμφωνίες μεταξύ δύο επιχειρήσεων που αφορούν την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας για την παραγωγή προϊόντων της σύμβασης. Ωστόσο, τα δικαιώματα τεχνολογίας μπορεί επίσης να αποτελούν στοιχείο άλλου είδους συμφωνιών. Επιπλέον, τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία πωλούνται εν συνεχεία στην αγορά. Ως εκ τούτου, χρειάζεται να εξετασθεί πώς συναρτάται ο ΚΑΚΜΤ με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1218/2010⁽⁴⁸⁾ της Επιτροπής για τις συμφωνίες εξειδίκευσης, τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 της Επιτροπής για συμφωνίες έρευνας και ανάπτυξης⁽⁴⁹⁾ και τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 330/2010⁽⁵⁰⁾ της Επιτροπής για τις κάθετες συμφωνίες.

3.2.6.1. Οι κανονισμοί απαλλαγής κατά κατηγορία σχετικά με τις συμφωνίες εξειδίκευσης και τις συμφωνίες E & A

70. Ο ΚΑΚΜΤ δεν έχει εφαρμογή όσον αφορά την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης στο πλαίσιο συμφωνιών εξειδίκευσης που καλύπτονται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1218/2010 ή

όσον αφορά την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης στο πλαίσιο συμφωνιών έρευνας και ανάπτυξης που καλύπτονται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 (βλ. αιτιολογική σκέψη 7 του ΚΑΚΜΤ και άρθρο 9 του ΚΑΚΜΤ).

71. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο δ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1218/2010 για τις συμφωνίες εξειδίκευσης, ο εν λόγω κανονισμός καλύπτει, ιδίως, τις συμφωνίες κοινής παραγωγής δυνάμει των οποίων δύο ή περισσότερα μέρη συμφωνούν να παράγουν από κοινού ορισμένα προϊόντα. Ο κανονισμός επεκτείνεται σε διατάξεις σχετικά με την εκχώρηση ή τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, εφόσον δεν αποτελούν πρωταρχικό αντικείμενο της συμφωνίας, αλλά σχετίζονται άμεσα με την εφαρμογή της και είναι αναγκαίες για αυτήν.

72. Όταν επιχειρήσεις ιδρύουν μια κοινή επιχείρηση παραγωγής και της παραχωρούν άδεια εκμετάλλευσης της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται για την παραγωγή των προϊόντων που παράγει η κοινή επιχείρηση, αυτή η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης εμπίπτει στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1218/2010 και όχι στον ΚΑΚΜΤ. Επομένως, η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης στο πλαίσιο μιας κοινής επιχείρησης παραγωγής κατά κανόνα πρέπει να εξετάζεται βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1218/2010. Ωστόσο, όταν η κοινή επιχείρηση παραχωρεί σε τρίτους άδειες εκμετάλλευσης της τεχνολογίας, η δραστηριότητα αυτή δεν σχετίζεται με την παραγωγή της κοινής επιχείρησης και, συνεπώς, δεν καλύπτεται από τον ανωτέρω κανονισμό. Οι συμφωνίες παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης αυτού του είδους που συνδυάζουν τις τεχνολογίες των συμβαλλομένων αποτελούν κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας και εξετάζονται στο τμήμα 4.4 των παρούσων κατευθυντήριων γραμμών.

73. Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 σχετικά με τις συμφωνίες έρευνας και ανάπτυξης καλύπτει τις συμφωνίες βάσει των οποίων δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις συμφωνούν να διεξάγουν από κοινού έρευνα και ανάπτυξη και να εκμεταλλεύονται από κοινού τα αποτελέσματα αυτής. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο ιγ) του εν λόγω κανονισμού, η διεξαγωγή έρευνας και ανάπτυξης ή η εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων αυτής γίνεται από κοινού, εφόσον οι σχετικές εργασίες εκτελούνται από κοινό κλιμάκιο, φορέα ή επιχείρηση, ανατίθενται από κοινού σε κάποιον τρίτο ή κατανέμονται μεταξύ των συμβαλλομένων μερών βάσει ειδίκευσης στην έρευνα, ανάπτυξη παραγωγή και διανομή, συμπεριλαμβανομένης της παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης. Ο εν λόγω κανονισμός καλύπτει επίσης τις συμφωνίες «αμειβόμενης» έρευνας και ανάπτυξης βάσει των οποίων δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις συμφωνούν ότι το ένα μέρος πραγματοποιεί όλες τις δραστηριότητες και το άλλο μέρος χρηματοδοτεί αυτές τις δραστηριότητες, με ή χωρίς από κοινού εκμετάλλευση των σχετικών αποτελεσμάτων [βλ. άρθρο 1 παράγραφος 1 στοιχείο α) σημείο vi) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1217/2010].

74. Επομένως, ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 σχετικά με τις συμφωνίες έρευνας και ανάπτυξης καλύπτει την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και από τα συμβαλλόμενα μέρη προς μια κοινή οντότητα στο πλαίσιο συμφωνίας έρευνας και ανάπτυξης. Αυτού του είδους η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης εμπίπτει μόνο στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 και όχι στον ΚΑΚΜΤ. Στο πλαίσιο τέτοιων συμφωνιών, τα μέρη μπορούν επίσης να καθορίσουν τους όρους παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης σε τρίτους των αποτελεσμάτων της συμφωνίας έρευνας και ανάπτυξης. Ωστόσο, καθότι οι τρίτοι δικαιοδόχοι δεν

⁽⁴⁷⁾ Ωστόσο, το τελευταίο αυτό παράδειγμα καλύπτεται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 στον οποίο γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 49, βλ. επίσης τμήμα 3.2.6.1. κατωτέρω.

⁽⁴⁸⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1218/2010 της Επιτροπής, της 14ης Δεκεμβρίου 2010, για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών εξειδίκευσης (ΕΕ L 335 της 18.12.2010, σ. 43).

⁽⁴⁹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 της Επιτροπής, της 14ης Δεκεμβρίου 2010, για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών εξειδίκευσης (ΕΕ L 335 της 18.12.2010, σ. 36).

⁽⁵⁰⁾ Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 42.

αποτελούν συμβαλλόμενα μέρη στη συμφωνία έρευνας και ανάπτυξης, η μεμονωμένη συμφωνία άδειας εκμετάλλευσης που έχει συναφθεί με τρίτους δεν καλύπτεται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1217/2010. Η εν λόγω συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης καλύπτεται από την απαλλαγή κατά κατηγορία του ΚΑΚΜΤ, εφόσον πληρούνται οι όροι που προβλέπει ο ΚΑΚΜΤ.

3.2.6.2. Ο κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία για τις κάθετες συμφωνίες

75. Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 330/2010 της Επιτροπής σχετικά με τις κάθετες συμφωνίες καλύπτει συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, καθεμία εκ των οποίων δραστηριοποιείται, για το σκοπό της συμφωνίας, σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, και που αφορούν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα μέρη μπορούν να προμηθεύονται, να πωλούν ή να μεταπωλούν ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες. Καλύπτει επομένως τις συμφωνίες προμήθειας και διανομής⁽⁵¹⁾.

76. Δεδομένου ότι ο ΚΑΚΜΤ καλύπτει μόνο συμφωνίες μεταξύ δύο μερών και ότι ο δικαιοδόχος, ο οποίος πωλεί προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία, είναι προμηθευτής για τους σκοπούς του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 330/2010, οι δύο αυτοί κανονισμοί απαλλαγής κατά κατηγορία είναι στενά συνδεδεμένοι. Η συμφωνία μεταξύ ενός δικαιοπαρόχου και ενός δικαιοδόχου εμπίπτει στον ΚΑΚΜΤ, ενώ οι συμφωνίες μεταξύ ενός δικαιοδόχου και των αγοραστών των προϊόντων της σύμβασης εμπίπτουν στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 330/2010 και στις κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς⁽⁵²⁾.

77. Ο ΚΑΚΜΤ παρέχει επίσης απαλλαγή σε συμφωνίες μεταξύ του δικαιοπαρόχου και του δικαιοδόχου σε περίπτωση που η συμφωνία επιβάλλει υποχρεώσεις στον δικαιοδόχο ως προς τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να πωλεί τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία. Ειδικότερα, ο δικαιοδόχος μπορεί να υποχρεωθεί να δημιουργήσει ένα συγκεκριμένο είδος συστήματος διανομής, όπως ένα σύστημα αποκλειστικής ή επιλεκτικής διανομής. Ωστόσο, οι συμφωνίες διανομής που συνάπτονται για την εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων, πρέπει να συμμορφώνονται με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 330/2010 προκειμένου να καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία. Για παράδειγμα, ο δικαιοπαρόχος μπορεί να υποχρεώσει τον δικαιοδόχο να δημιουργήσει ένα σύστημα βασισμένο στην επιλεκτική διανομή σύμφωνα με καθορισμένους κανόνες. Ωστόσο, από το άρθρο 4 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 330/2010 συνάγεται ότι γενικά οι διανομείς πρέπει να είναι ελεύθεροι να προβαίνουν σε παθητικές πωλήσεις στις περιοχές άλλων αποκλειστικών διανομέων του δικαιοδόχου.

78. Επιπλέον, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 330/2010 για τις κάθετες συμφωνίες, οι διανομείς πρέπει καταρχήν να είναι ελεύθεροι να πραγματοποιούν τόσο ενεργητικές όσο και παθητικές πωλήσεις σε περιοχές που καλύπτονται από τα συστήματα διανομής άλλων προμηθευτών, δηλαδή άλλων δικαιοδόχων που παράγουν τα δικά τους προϊόντα χρησιμοποιώντας τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας. Τούτο

οφείλεται στο γεγονός ότι για τους σκοπούς του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 330/2010, κάθε δικαιοδόχος είναι ένας χωριστός προμηθευτής. Ωστόσο, οι λόγοι που, βάσει του εν λόγω κανονισμού, υπαγορεύουν την απαλλαγή κατά κατηγορία των περιορισμών των ενεργητικών πωλήσεων εντός του συστήματος διανομής του προμηθευτή ενδέχεται επίσης να ισχύουν όταν τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία πωλούνται από διαφορετικούς δικαιοδόχους φέροντας ένα κοινό σήμα το οποίο ανήκει στον δικαιοπαρόχο. Όταν τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία πωλούνται φέροντας ένα κοινό σήμα, οι ίδιοι λόγοι σχετικά με την αποτελεσματικότητα μπορεί να υπάρχουν για να εφαρμοσθούν οι ίδιοι περιορισμοί μεταξύ των συστημάτων διανομής των δικαιοδόχων όπως και στην περίπτωση ενός κάθετου συστήματος διανομής. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η Επιτροπή κατά πάσα πιθανότητα δεν θα αμφισβητούσε περιορισμούς, όταν πληρούνται κατ' αναλογία οι απαιτήσεις του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 330/2010. Για να υπάρχει κοινό σήμα, τα προϊόντα πρέπει να πωλούνται και να προωθούνται υπό ενιαίο σήμα, το οποίο πρέπει να κυριαρχεί στην παροχή πληροφοριών στον καταναλωτή σχετικά με την ποιότητα και άλλες συναφείς πληροφορίες. Δεν αρκεί να φέρει το προϊόν, εκτός από το σήμα του δικαιοδόχου, και το σήμα του δικαιοπαρόχου που τον προσδιορίζει ως την πηγή της παραχωρούμενης τεχνολογίας.

3.3. Τα όρια μεριδίου αγοράς της περιοχής ασφαλείας (Safe Harbour)

79. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ΚΑΚΜΤ, η απαλλαγή κατά κατηγορία υπέρ περιοριστικών συμφωνιών, με άλλα λόγια η περιοχή ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ, χορηγείται εφόσον δεν υπάρχει υπέρβαση των προβλεπόμενων ορίων μεριδίων αγοράς, γεγονός που περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία σε συμφωνίες για τις οποίες, παρόλο που μπορεί να περιορίζουν τον ανταγωνισμό, τεκμαίρεται εν γένει ότι πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Εκτός της περιοχής ασφαλείας που δημιουργείται από τα όρια μεριδίων αγοράς, απαιτείται εκτίμηση σε ατομική βάση. Σε περίπτωση που τα μερίδια αγοράς υπερβαίνουν τα όρια, τούτο δεν αποτελεί τεκμήριο είτε ότι η συμφωνία εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 είτε ότι η συμφωνία δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Απουσία περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας σύμφωνα με το άρθρο 4 του ΚΑΚΜΤ, απαιτείται ανάλυση της αγοράς.

Σχετικά όρια μεριδίου αγοράς

80. Το ανώτατο όριο μεριδίου αγοράς που έχει εφαρμογή για τους σκοπούς της περιοχής ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ εξαρτάται από το κατά πόσον η συμφωνία έχει συναφθεί μεταξύ ανταγωνιστών ή μη ανταγωνιστών.

81. Τα ανώτατα όρια μεριδίου αγοράς εφαρμόζονται τόσο στη (στις) σχετική(-ές) αγορά(-ές) των παραχωρούμενων δικαιωμάτων τεχνολογίας και όσο και στη (στις) σχετική(-ές) αγορά(-ές) των προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο της συμφωνίας. Εάν υπάρχει υπέρβαση του εφαρμοστέου ανώτατου ορίου για το μερίδιο αγοράς σε ένα ή περισσότερα προϊόντα και αγορά(-ές) τεχνολογίας, η απαλλαγή κατά κατηγορία δεν εφαρμόζεται στη συμφωνία όσον αφορά τη συγκεκριμένη σχετική αγορά ή αγορές. Για παράδειγμα, αν η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης αφορά δύο χωριστές αγορές προϊόντος, η απαλλαγή κατά κατηγορία μπορεί να ισχύσει για τη μία από τις αγορές αλλά όχι για την άλλη.

⁽⁵¹⁾ Βλ. επίσης το φυλλάδιο «Η πολιτική ανταγωνισμού στην Ευρώπη — Οι κανόνες ανταγωνισμού που εφαρμόζονται στις συμφωνίες διάθεσης και διανομής», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2012, Λουξεμβούργο.

⁽⁵²⁾ Αντιστοίχως ΕΕ L 102 της 23.4.2010, σ. 1, και ΕΕ C 130 της 19.5.2010, σ. 1.

82. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 1 του ΚΑΚΜΤ, η περιοχή ασφαλείας που προβλέπεται στο άρθρο 2 του ΚΑΚΜΤ εφαρμόζεται σε συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών υπό την προϋπόθεση ότι το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς των μερών δεν υπερβαίνει το 20 % σε οποιαδήποτε σχετική αγορά. Το ανώτατο όριο μεριδίου αγοράς του άρθρου 3 παράγραφος 1 του ΚΑΚΜΤ εφαρμόζεται εάν τα μέρη είναι πραγματικοί ανταγωνιστές ή δυνητικοί ανταγωνιστές στην αγορά ή αγορές προϊόντος και/ή πραγματικοί ανταγωνιστές στην αγορά τεχνολογίας [για τη διάκριση μεταξύ ανταγωνιστών και μη ανταγωνιστών, βλ. σημεία (27) κ.ε.].
83. Ο δυνητικός ανταγωνισμός στην αγορά τεχνολογίας δεν λαμβάνεται υπόψη για την εφαρμογή των ορίων μεριδίου αγοράς ή για την εφαρμογή του καταλόγου περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας σχετικά με συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών. Εκτός της περιοχής ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ, ο δυνητικός ανταγωνισμός στην αγορά τεχνολογίας λαμβάνεται υπόψη, αλλά δεν οδηγεί στην εφαρμογή του καταλόγου περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας σχετικά με συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών.
84. Όταν οι επιχειρήσεις που έχουν συνάψει τη συμφωνία για άδεια εκμετάλλευσης δεν είναι ανταγωνίστριες, τότε εφαρμόζεται το όριο μεριδίου αγοράς του άρθρου 3 παράγραφος 2 του ΚΑΚΜΤ. Μια συμφωνία μεταξύ μη ανταγωνιστών καλύπτεται εφόσον κανένας συμβαλλόμενος δεν κατέχει μερίδιο αγοράς άνω του 30% στις επηρεαζόμενες σχετικές αγορές τεχνολογίας και προϊόντος.
85. Όταν οι συμβαλλόμενοι καθίστανται ανταγωνιστές κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 του ΚΑΚΜΤ σε μεταγενέστερο στάδιο, για παράδειγμα σε περίπτωση που ο δικαιούχος ήδη πριν από τη χορήγηση της άδειας είχε αναπτύξει δραστηριότητα στη σχετική αγορά στην οποία πωλούνται τα προϊόντα της σύμβασης και εν συνεχεία ο δικαιούχος καταστεί πραγματικός ή δυνητικός προμηθευτής στην ίδια σχετική αγορά, το ανώτατο όριο μεριδίου αγοράς του 20% εφαρμόζεται από την εν λόγω μεταγενέστερη χρονική στιγμή κατά την οποία κατέστησαν ανταγωνιστές. Στην περίπτωση αυτή, ωστόσο, ο κατάλογος περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας που ισχύει για τις συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών εξακολουθεί να έχει εφαρμογή στη συμφωνία, εκτός αν η συμφωνία υποστεί ουσιαστική τροποποίηση σε μεταγενέστερο στάδιο (βλ. άρθρο 4 παράγραφος 3 του ΚΑΚΜΤ και σημείο (39) των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών).
- Υπολογισμός των μεριδίων αγοράς για την αγορά ή τις αγορές τεχνολογίας για την εφαρμογή της περιοχής ασφαλείας
86. Ο υπολογισμός των μεριδίων αγοράς στις σχετικές αγορές για τις οποίες παραχωρούνται δικαιώματα εκμετάλλευσης τεχνολογίας, βάσει του ΚΑΚΜΤ, αποκλίνει από τη συνήθη πρακτική για τους λόγους που αναφέρθηκαν στο σημείο (87) των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών. Στην περίπτωση αγορών τεχνολογίας, όπως προκύπτει από το άρθρο 8 στοιχείο δ) του ΚΑΚΜΤ, στην αγορά τεχνολογίας — τόσο ως προς το προϊόν όσο και ως προς τη γεωγραφική διάσταση της σχετικής αγοράς — το μερίδιο αγοράς του δικαιοπαρόχου πρέπει να υπολογίζεται βάσει των πωλήσεων του δικαιοπαρόχου και όλων των δικαιοδόχων των προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία. Βάσει της προσέγγισης αυτής, οι συνδυασμένες πωλήσεις των προϊόντων της σύμβασης εκ μέρους του δικαιοπαρόχου και των δικαιοδόχων υπολογίζονται ως μέρος του συνόλου των πωλήσεων των ανταγωνιζόμενων προϊόντων, ανεξάρτητα από το αν αυτά τα ανταγωνιστικά προϊόντα παράγονται με τεχνολογία για την οποία χορηγείται άδεια εκμετάλλευσης.
87. Η προσέγγιση αυτή, δηλαδή ο υπολογισμός του μεριδίου αγοράς του δικαιοπαρόχου στην αγορά τεχνολογίας ως το «αποτύπωμα» του στο επίπεδο του προϊόντος, επιλέχθηκε λόγω των πρακτικών δυσκολιών που παρουσιάζει ο υπολογισμός του μεριδίου αγοράς ενός δικαιοπαρόχου βάσει των εσόδων από δικαιώματα εκμετάλλευσης [βλ. σημείο (25)]. Πέραν της γενικότερης δυσκολίας όσον αφορά τη συγκέντρωση αξιόπιστων δεδομένων σχετικά με τα δικαιώματα εκμετάλλευσης, τα πραγματικά έσοδα από δικαιώματα εκμετάλλευσης μπορεί επίσης να υποτιμούν σοβαρά τη θέση μιας τεχνολογίας στην αγορά σε περίπτωση μείωσης των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης λόγω της σταυροειδούς παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης ή της προμήθειας δεσμευμένων προϊόντων. Ο υπολογισμός του μεριδίου αγοράς του δικαιοπαρόχου στην αγορά τεχνολογίας βάσει των προϊόντων που παράγονται με την εν λόγω τεχνολογία σε σύγκριση με τα προϊόντα που παράγονται με ανταγωνιστικές τεχνολογίες, δεν θα ενείχε τον κίνδυνο αυτόν. Ένα τέτοιο αποτύπωμα στο επίπεδο του προϊόντος αποτελεί κατά κανόνα αξιόπιστη ένδειξη της θέσης που κατέχει η συγκεκριμένη τεχνολογία στην αγορά.
88. Στην ιδανική περίπτωση, το αποτύπωμα αυτό θα υπολογιζόταν αποκλείοντας από την αγορά του προϊόντος όσα προϊόντα παράγονται με ενδοεπιχειρησιακές τεχνολογίες χωρίς να παραχωρείται σχετική άδεια εκμετάλλευσης, δεδομένου ότι οι εν λόγω ενδοεπιχειρησιακές τεχνολογίες ασκούν μόνο έμμεσα ανταγωνιστική πίεση στην παραχωρούμενη τεχνολογία. Ωστόσο, δεδομένου ότι από πρακτικής απόψεως μπορεί να είναι δύσκολο να γνωρίζουν οι δικαιοπάροχοι και οι δικαιοδόχοι κατά πόσον άλλα προϊόντα στην ίδια αγορά προϊόντος παράγονται με παραχωρούμενες ή με ενδοεπιχειρησιακές τεχνολογίες, ο υπολογισμός του μεριδίου αγοράς της τεχνολογίας, για τους σκοπούς του ΚΑΚΜΤ, γίνεται βάσει του ποσοστού των προϊόντων που παράγονται με την παραχωρούμενη τεχνολογία επί του συνόλου των προϊόντων που πωλούνται στην εν λόγω αγορά προϊόντος. Η προσέγγιση αυτή, η οποία βασίζεται στο αποτύπωμα της τεχνολογίας στο σύνολο της αγοράς ή των αγορών προϊόντος, αναμένεται μεν ότι θα μειώσει το υπολογιζόμενο μερίδιο αγοράς συμπεριλαμβανοντας τα προϊόντα που παράγονται με ενδοεπιχειρησιακές τεχνολογίες, αλλά γενικά αποτελεί παρά ταύτα αξιόπιστη ένδειξη για την ισχύ της τεχνολογίας. Πρώτον, καλύπτει τον ενδεχόμενο δυνητικό ανταγωνισμό από επιχειρήσεις που παράγουν με τη δική τους τεχνολογία και είναι πιθανόν να αρχίσουν να παραχωρούν άδειες εκμετάλλευσης σε περίπτωση μικρής, αλλά μόνιμης, αύξησης της τιμής των αδειών εκμετάλλευσης. Δεύτερον, ακόμη και όταν άλλοι κάτοχοι τεχνολογίας δεν είναι πιθανόν να αρχίσουν να παραχωρούν άδειες εκμετάλλευσης, ο δικαιοπάροχος δεν έχει κατ' ανάγκη ισχύ στην αγορά τεχνολογίας, ακόμη και όταν έχει υψηλό ποσοστό εσόδων από άδειες εκμετάλλευσης. Αν η αγορά προϊόντος επόμενου σταδίου είναι ανταγωνιστική, ο ανταγωνισμός σε αυτό το επίπεδο μπορεί να θέτει έναν αποτελεσματικό περιορισμό στον δικαιοπάροχο. Μια αύξηση των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης στο προηγούμενο στάδιο επηρεάζει τα έξοδα του δικαιοδόχου, με αποτέλεσμα να καταστεί λιγότερο ανταγωνιστικός και να μειωθούν ενδεχομένως οι πωλήσεις του. Το μερίδιο αγοράς μιας τεχνολογίας στην αγορά προϊόντος καλύπτει επίσης αυτό το στοιχείο και έτσι αποτελεί κατά κανόνα αξιόπιστη ένδειξη για την ισχύ του δικαιοπαρόχου στην αγορά τεχνολογίας.

89. Για να εκτιμηθεί η ισχύς της τεχνολογίας, πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη η γεωγραφική διάσταση της αγοράς τεχνολογίας. Αυτή μπορεί να διαφέρει ενίοτε από τη γεωγραφική διάσταση της αντίστοιχης αγοράς προϊόντος επόμενου σταδίου. Για τους σκοπούς της εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ, η γεωγραφική διάσταση της σχετικής αγοράς τεχνολογίας καθορίζεται επίσης από την αγορά ή τις αγορές προϊόντος. Ωστόσο, εκτός της περιοχής ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ μπορεί να είναι σκόπιμο να εξετασθεί επίσης μια ενδεχομένως ευρύτερη περιοχή εκμετάλλευσης, στην οποία ο δικαιοπάροχος και οι δικαιοδόχοι ανταγωνιστικών τεχνολογιών εμπλέκονται στην παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης των εν λόγω τεχνολογιών, στην οποία οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές περιοχές διότι σε αυτές επικρατούν σημαντικά διαφορετικοί όροι ανταγωνισμού.

90. Στην περίπτωση νέων τεχνολογιών που δεν έχουν οδηγήσει σε πωλήσεις κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος, αποδίδεται μηδενικό μερίδιο αγοράς. Όταν ξεκινήσουν οι πωλήσεις, θα αρχίσει να διαμορφώνεται το μερίδιο αγοράς της τεχνολογίας. Εάν εν συνεχεία το μερίδιο αγοράς υπερβεί το σχετικό όριο του 20 % ή 30 %, η περιοχή ασφαλείας εξακολουθεί να εφαρμόζεται για διάστημα δύο συνεχών ημερολογιακών ετών μετά το έτος κατά το οποίο σημειώθηκε η υπέρβαση του ορίου (βλ. άρθρο 8 στοιχείο ε) του ΚΑΚΜΤ).

Υπολογισμός των μεριδίων αγοράς για αγορά(-ές) προϊόντος για την εφαρμογή της περιοχής ασφαλείας

91. Στην περίπτωση των σχετικών αγορών στις οποίες πωλούνται τα προϊόντα της σύμβασης, το μερίδιο αγοράς του δικαιοδόχου πρέπει να υπολογίζεται βάσει των πωλήσεων προϊόντων που ενσωματώνουν την τεχνολογία του δικαιοπαρόχου και ανταγωνιζόμενων προϊόντων εκ μέρους του δικαιοδόχου, δηλαδή πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι συνολικές πωλήσεις του δικαιοδόχου στην οικεία αγορά προϊόντος. Όταν ο δικαιοπάροχος είναι και προμηθευτής προϊόντων στη σχετική αγορά, πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη οι πωλήσεις του δικαιοπαρόχου στην οικεία αγορά προϊόντος. Ωστόσο, κατά τον υπολογισμό των μεριδίων αγοράς στις αγορές προϊόντος, οι πωλήσεις άλλων δικαιοδόχων δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του μεριδίου αγοράς του δικαιοδόχου και/ή του δικαιοπαρόχου.

92. Τα μερίδια αγοράς πρέπει να υπολογίζονται βάσει της αξίας των πωλήσεων του προηγούμενου έτους σε περίπτωση που τα εν λόγω δεδομένα είναι διαθέσιμα. Η αξία των πωλήσεων κατά κανόνα αποτελεί ακριβέστερη ένδειξη της ισχύος μιας τεχνολογίας από ό,τι ο όγκος των πωλήσεων. Ωστόσο, όταν δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με την αξία των πωλήσεων, μπορούν να χρησιμοποιούνται εκτιμήσεις βασισόμενες σε άλλες αξιόπιστες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων σχετικά με τον όγκο των πωλήσεων στην αγορά.

93. Οι αρχές που εκτίθενται στο τμήμα 3.3 των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών καθίστανται σαφέστερες μέσω των παραδειγμάτων που ακολουθούν:

Συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης μεταξύ μη ανταγωνιστών

Παράδειγμα 1

Η εταιρεία Α ειδικεύεται στην ανάπτυξη βιοτεχνολογικών προϊόντων και τεχνικών, και ανέπτυξε το νέο προϊόν Xeraπ. Δεν δραστηριοποιείται όμως ως παραγωγός του Xeraπ ούτε διαθέτει τα απαραίτητα προς τούτο μέσα παραγωγής και διανομής. Η εταιρεία Β είναι ένας από τους παραγωγούς ανταγωνιστικών προϊόντων, τα οποία παράγονται με ελεύθερα διαθέσιμες, μη αποκλειστικές τεχνολογίες. Το έτος 1, η Β

εισέπραξε 25 εκατ. EUR από τις πωλήσεις προϊόντων που παρήχθησαν με τις ελεύθερα διαθέσιμες τεχνολογίες. Το έτος 2, η Α χορηγεί στη Β άδεια εκμετάλλευσης για την παραγωγή του Xeraπ. Το έτος αυτό, η Β εισπράττει 15 εκατ. EUR από τις πωλήσεις προϊόντων που παράγονται με τις ελεύθερα διαθέσιμες τεχνολογίες και 15 εκατ. EUR από τις πωλήσεις του Xeraπ. Το έτος 3 και τα επόμενα έτη, η Β παράγει και πωλεί μόνο Xeraπ με αξία πωλήσεων 40 εκατ. EUR ετησίως. Επιπλέον, το έτος 2 η Α παραχωρεί επίσης άδεια εκμετάλλευσης στην Γ. Η Γ δεν ασκούσε προηγούμενως δραστηριότητες στην εν λόγω αγορά προϊόντος. Η Γ παράγει και πωλεί μόνο Xeraπ, με αξία πωλήσεων 10 εκατ. EUR το έτος 2 και 15 εκατ. EUR από το έτος 3 και μετά. Η αξία των πωλήσεων στη συνολική αγορά του Xeraπ και των υποκατάστατών του, στην οποία δραστηριοποιούνται οι Β και Γ, έχει διαπιστωθεί ότι ανέρχεται σε 200 εκατ. EUR ετησίως.

Το έτος 2, έτος σύναψης των συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας είναι 0 %, διότι το μερίδιο αγοράς της πρέπει να υπολογιστεί βάσει των συνολικών πωλήσεων του Xeraπ κατά το προηγούμενο έτος. Το έτος 3, το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας ανέρχεται σε 12,5 %, αντικατοπτρίζοντας την αξία του Xeraπ που παρήγαγαν η Β και η Γ κατά το προηγούμενο έτος 2. Από το έτος 4 και μετά, το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας ανέρχεται σε 27,5 %, αντικατοπτρίζοντας την αξία του Xeraπ που παρήγαγαν η Β και η Γ κατά το προηγούμενο έτος.

Το έτος 2, το μερίδιο αγοράς της Β στην αγορά προϊόντος ανέρχεται σε 12,5 %, αντικατοπτρίζοντας τις πωλήσεις αξίας 25 εκατ. EUR που πραγματοποίησε η Β το έτος 1. Το έτος 3 το μερίδιο αγοράς της Β είναι 15 %, διότι οι πωλήσεις της αυξήθηκαν σε 30 εκατ. EUR το έτος 2. Από το έτος 4 και εξής, το μερίδιο αγοράς της Β είναι 20 %, καθότι οι πωλήσεις της ανέρχονται σε 40 εκατ. EUR ετησίως. Το μερίδιο αγοράς της Γ στην αγορά προϊόντος είναι 0 % τα έτη 1 και 2, ενώ το έτος 3 ανέρχεται σε 5 % και εν συνεχεία σε 7,5 %.

Δεδομένου ότι οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ της Α και της Β και μεταξύ της Α και της Γ έχουν συναφθεί μεταξύ μη ανταγωνιστών και τα μεμονωμένα μερίδια αγοράς των Α, Β και Γ είναι μικρότερα του 30 % κάθε έτος, οι συμφωνίες εμπίπτουν στην περιοχή ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ.

Παράδειγμα 2

Ισχύουν τα ίδια δεδομένα με το παράδειγμα 1, με τη διαφορά ότι η Β και η Γ δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές γεωγραφικές αγορές. Η συνολική αξία της αγοράς για το Xeraπ και τα υποκατάστατά του έχει διαπιστωθεί ότι ανέρχεται σε 100 εκατ. EUR ετησίως σε κάθε γεωγραφική αγορά.

Στην περίπτωση αυτή, το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας πρέπει να υπολογισθεί με βάση τα στοιχεία των πωλήσεων του προϊόντος σε καθεμία από τις δύο γεωγραφικές αγορές προϊόντος χωριστά. Στην αγορά στην οποία δραστηριοποιείται η Β, το μερίδιο αγοράς της Α εξαρτάται από τις πωλήσεις του Xeraπ που πραγματοποιεί η Β. Καθότι στο εν λόγω παράδειγμα δεχθήκαμε ότι η συνολική αξία της αγοράς ανέρχεται σε 100 εκατ. EUR, δηλαδή στο μισό σε σχέση με το παράδειγμα 1, το μερίδιο αγοράς της Α είναι 0 % το έτος 2, 15 % το έτος 3 και 40 % στη συνέχεια. Το μερίδιο αγοράς της Β ανέρχεται σε 25 % το έτος 2, σε 30 % το έτος 3 και σε 40 % στη συνέχεια. Τα έτη 2 και 3, το μερίδιο αγοράς τόσο της Α όσο και της Β δεν υπερβαίνει το ανώτατο όριο του 30 %. Ωστόσο, από το έτος 4 και εξής γίνεται υπέρβαση αυτού του ορίου, γεγονός που σημαίνει ότι,

σύμφωνα με το άρθρο 8 στοιχείο ε) του ΚΑΚΜΤ, μετά το έτος 6 η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν εμπίπτει πλέον στην περιοχή ασφαλείας, αλλά πρέπει να εκτιμηθεί σε ατομική βάση.

Στην αγορά στην οποία δραστηριοποιείται η Γ, το μερίδιο αγοράς της Α εξαρτάται από τις πωλήσεις του Xeraπ που πραγματοποιεί η Γ. Έτσι, το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας, βάσει των πωλήσεων της Γ κατά το προηγούμενο έτος, είναι 0 % το έτος 2, 10 % το έτος 3 και 15 % στη συνέχεια. Το μερίδιο αγοράς της Γ στην αγορά προϊόντος είναι το ίδιο: 0 % το έτος 2, 10 % το έτος 3 και 15 % στη συνέχεια. Η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ της Α και της Γ εμπίπτει στην περιοχή ασφαλείας για όλα τα έτη.

Συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών

Παράδειγμα 3

Οι εταιρείες Α και Β δραστηριοποιούνται στην ίδια σχετική αγορά προϊόντος και στην ίδια σχετική γεωγραφική αγορά συγκεκριμένου χημικού προϊόντος. Επίσης, κατέχουν δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για τις διαφορετικές τεχνολογίες που χρησιμοποιούν για την παραγωγή του εν λόγω προϊόντος. Το έτος 1, η Α και η Β υπογράφουν συμφωνία παραχώρησης διασταυρούμενης άδειας εκμετάλλευσης, παραχωρώντας η μία στην άλλη άδεια χρήσης των αντίστοιχων τεχνολογιών. Το έτος 1, η Α και η Β παράγουν χρησιμοποιώντας μόνο τη δική τους τεχνολογία και η Α πραγματοποιεί πωλήσεις αξίας 15 εκατ. ευρώ, ενώ η Β πραγματοποιεί πωλήσεις αξίας 20 εκατ. ευρώ. Από το έτος 2, χρησιμοποιούν η καθεμιά τόσο τη δική της τεχνολογία, όσο και την τεχνολογία της άλλης. Από το έτος αυτό και μετά, η Α πραγματοποιεί εισπράττει 10 εκατ. EUR από τις πωλήσεις του προϊόντος που παράγει με τη δική της τεχνολογία και 10 εκατ. EUR από τις πωλήσεις του προϊόντος που παράγει με την τεχνολογία της Β. Από το έτος αυτό και μετά, η Α εισπράττει 15 εκατ. EUR από τις πωλήσεις του προϊόντος που παράγει με τη δική της τεχνολογία και 10 εκατ. EUR από τις πωλήσεις του προϊόντος που παράγει με την τεχνολογία της Β. Διαπιστώνεται ότι η συνολική αξία της αγοράς για το προϊόν και τα υποκατάστατά του ανέρχεται σε 100 εκατ. EUR ετησίως.

Για να εκτιμηθεί η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης βάσει του ΚΑΚΜΤ, πρέπει να υπολογισθούν τα μερίδια αγοράς της Α και της Β τόσο στην αγορά τεχνολογίας όσο και στην αγορά προϊόντος. Το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας εξαρτάται από την ποσότητα των προϊόντων που πωλήθηκαν το προηγούμενο έτος και τα οποία παρήχθησαν, τόσο από την Α όσο και από την Β, με την τεχνολογία της Α. Το έτος 2 το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας είναι 15 %, αντικατοπτρίζοντας τη δική της παραγωγή και πωλήσεις ύψους 15 εκατ. EUR ετησίως σε κάθε αγορά το έτος 1. Από το έτος 3, το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά τεχνολογίας είναι 20 %, αντικατοπτρίζοντας τις πωλήσεις αξίας 20 εκατ. EUR του προϊόντος που έχει παραχθεί με την τεχνολογία της Α και έχει παραχθεί και πωληθεί από την Α και τη Β (10 εκατ. EUR καθεμιά). Ομοίως, το έτος 2 το μερίδιο αγοράς της Β στην αγορά τεχνολογίας είναι 20 % και στη συνέχεια 25 %.

Τα μερίδια αγοράς της Α και της Β στην αγορά προϊόντος εξαρτώνται από τις πωλήσεις του προϊόντος που πραγματοποίησε καθεμιά κατά το προηγούμενο έτος, ανεξαρτήτως της χρησιμοποιηθείσας τεχνολογίας. Το μερίδιο αγοράς της Α στην αγορά προϊόντος είναι 15 % το έτος 2 και 20 % στη συνέχεια. Το μερίδιο αγοράς της Β στην αγορά προϊόντος είναι 20 % το έτος 2 και 25 % στη συνέχεια.

Δεδομένου ότι πρόκειται για συμφωνία μεταξύ ανταγωνιστών, το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς τους — τόσο στην αγορά τεχνολογίας όσο και στην αγορά προϊόντος — πρέπει να είναι χαμηλότερο του ανώτατου ορίου για το μερίδιο αγοράς ύψους 20 %, ώστε να εμπίπτει η συμφωνία στην περιοχή ασφαλείας. Είναι σαφές ότι τούτο δεν ισχύει εν προκειμένω. Το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς στην αγορά τεχνολογίας και στην αγορά προϊόντος είναι 35 % το έτος 2 και 45 % στη συνέχεια. Συνεπώς, η εν λόγω συμφωνία μεταξύ ανταγωνιστών πρέπει να εκτιμηθεί σε ατομική βάση.

3.4. Περιορισμοί του ανταγωνισμού με ιδιαίτερη σοβαρότητα σύμφωνα με τον κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία

3.4.1. Γενικές αρχές

94. Το άρθρο 4 του ΚΑΚΜΤ περιλαμβάνει κατάλογο με τους ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμούς του ανταγωνισμού. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι περιορισμοί που λόγω της φύσης τους και με βάση την πείρα προκύπτει ότι σχεδόν πάντα είναι επιζήμιοι για τον ανταγωνισμό. Σύμφωνα με τη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου ⁽⁵³⁾, ένας τέτοιος περιορισμός μπορεί να προκύπτει από το σαφές αντικείμενο της συμφωνίας ή από τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε μεμονωμένης περίπτωσης [βλ. σημείο (14)]. Ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμοί ενδέχεται να είναι αντικειμενικά αναγκαίοι σε εξαιρετικές περιπτώσεις για μια συμφωνία ιδιαίτερου χαρακτήρα ή φύσης ⁽⁵⁴⁾ και να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να επικαλεστούν ανά πάσα στιγμή το επιχείρημα βελτίωσης της αποτελεσματικότητας βάσει του άρθρου 101 παράγραφος 3 σε μια συγκεκριμένη περίπτωση ⁽⁵⁵⁾.

95. Όπως προκύπτει από το άρθρο 4 παράγραφοι 1 και 2 του ΚΑΚΜΤ, όταν μια συμφωνία μεταφοράς τεχνολογίας περιέχει ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμό του ανταγωνισμού, η συμφωνία στο σύνολό της δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορίες. Για τους σκοπούς του ΚΑΚΜΤ, οι περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας δεν μπορούν να διαχωρισθούν από την υπόλοιπη συμφωνία. Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι στο πλαίσιο ατομικής εκτίμησης οι ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμοί του ανταγωνισμού δεν είναι πιθανόν να πληρούν τις τέσσερις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 [βλ. σημείο (18)].

96. Το άρθρο 4 του ΚΑΚΜΤ διαχωρίζει τις συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών από τις συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών.

3.4.2. Συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών

97. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 του ΚΑΚΜΤ περιέχει κατάλογο με τους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας όσον αφορά τις συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης μεταξύ μη ανταγωνιστών. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1, ο ΚΑΚΜΤ δεν καλύπτει συμφωνίες οι οποίες, άμεσα ή έμμεσα, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες ελεγχόμενους από τα μέρη, έχουν ως αντικείμενο οποιοδήποτε από τα ακόλουθα:

α) τον περιορισμό της ικανότητας των μερών να καθορίζουν τις τιμές τους κατά την πώληση προϊόντων προς τρίτους·

⁽⁵³⁾ Βλέπε π.χ. τη νομολογία στην οποία γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 16.

⁽⁵⁴⁾ Βλέπε σημείο 18 των κατευθυντήριων γραμμών της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, στο οποίο γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 3.

⁽⁵⁵⁾ Υπόθεση T-17/93 *Matra*, σκέψη 85, Συλλογή 1994, σ. II-595.

β) τον περιορισμό της παραγωγής, εκτός από περιορισμούς που αφορούν την παραγωγή προϊόντων τα οποία αφορά η σύμβαση, οι οποίοι επιβάλλονται στον δικαιοδόχο στο πλαίσιο μιας μη αμοιβαίας συμφωνίας ή επιβάλλονται μόνον σε έναν από τους δικαιοδόχους μιας αμοιβαίας συμφωνίας·

γ) τον καταμερισμό αγορών ή πελατών εκτός από:

i) την υποχρέωση του δικαιοπάροχου ή/και του δικαιοδόχου, σε περίπτωση μη αμοιβαίας συμφωνίας, να μην χρησιμοποιήσει τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας για παραγωγικούς σκοπούς στην αποκλειστική περιοχή που προορίζεται για το άλλο μέρος και/ή να μην πραγματοποιεί ενεργητικές και/ή παθητικές πωλήσεις σε αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης ή σε αποκλειστική κατηγορία πελατών που προορίζεται για το άλλο μέρος·

ii) την απαγόρευση, σε περίπτωση μη αμοιβαίας συμφωνίας, της πραγματοποίησης ενεργητικών πωλήσεων από τον δικαιοδόχο σε αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης ή σε αποκλειστική κατηγορία πελατών που έχει παραχωρηθεί από τον δικαιοπάροχο σε άλλο δικαιοδόχο υπό την προϋπόθεση ότι ο τελευταίος δεν αποτελούσε επιχείρηση που ανταγωνιζόταν τον δικαιοπάροχο την εποχή της σύναψης της δικής του συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης·

iii) την υποχρέωση να παράγει ο δικαιοδόχος τα προϊόντα τα οποία αφορά η σύμβαση αποκλειστικά για δική του χρήση, υπό την προϋπόθεση ότι ο δικαιοδόχος δεν υφίσταται περιορισμούς όσον αφορά τις ενεργητικές ή παθητικές πωλήσεις των προϊόντων τα οποία αφορά η σύμβαση ως ανταλλακτικών για τα δικά του προϊόντα·

iv) την υποχρέωση του δικαιοδόχου, σε περίπτωση μη αμοιβαίας συμφωνίας, να παράγει τα προϊόντα τα οποία αφορά η σύμβαση μόνον για συγκεκριμένο πελάτη, εφόσον η άδεια παραχωρήθηκε με σκοπό να δημιουργηθεί μια εναλλακτική πηγή εφοδιασμού για τον εν λόγω πελάτη·

δ) τον περιορισμό της ικανότητας του δικαιοδόχου να εκμεταλλεύεται τα δικά του δικαιώματα τεχνολογίας ή τον περιορισμό της ικανότητας οποιουδήποτε μέρους της συμφωνίας να διεξάγει έρευνα και ανάπτυξη, εκτός εάν ένας τέτοιος περιορισμός είναι απαραίτητος για την αποτροπή της κοινοποίησης της παραχωρούμενης τεχνολογίας σε τρίτους. Διάκριση μεταξύ αμοιβαίων και μη αμοιβαίων συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών

Για ορισμένους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας, ο ΚΑΚΜΤ διακρίνει μεταξύ αμοιβαίων και μη αμοιβαίων συμφωνιών. Ο κατάλογος περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας είναι πιο αυστηρός για τις αμοιβαίες συμφωνίες από ό,τι για τις μη αμοιβαίες συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών

98. Για ορισμένους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας ο ΚΑΚΜΤ διαχωρίζει τις αμοιβαίες από τις μη αμοιβαίες συμφωνίες. Ο κατάλογος περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας είναι πιο αυστηρός για τις συμφωνίες διασταυρούμενων αδειών από ό,τι για τις μη αμοιβαίες συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών. Κατά την εκτίμηση μεμονωμένων υποθέσεων, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη το χρονικό διάστημα που παρήλθε μεταξύ της σύναψης της πρώτης και της δεύτερης άδειας εκμετάλλευσης. Περιορισμοί των τιμών μεταξύ ανταγωνιστών Ο ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού που περιέχεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοι-

χείο α) του ΚΑΚΜΤ αφορά συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών που έχουν ως αντικείμενο τον καθορισμό της τιμής πώλησης προϊόντων σε τρίτους, συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία. Ο από κοινού καθορισμός τιμών μεταξύ ανταγωνιστών αποτελεί περιορισμό του ανταγωνισμού εξ αντικείμενου. Ο από κοινού καθορισμός των τιμών μπορεί να λάβει τη μορφή άμεσης συμφωνίας σχετικά με την συγκεκριμένη τιμή που θα χρεώνεται στον πελάτη ή σχετικά με τιμοκατάλογο που επιτρέπει εκπτώσεις μέχρι ενός ανώτατου ορίου. Δεν έχει σημασία αν η συμφωνία αφορά καθορισμένες, ελάχιστες, ανώτατες ή ενδεικτικές τιμές. Ο καθορισμός των τιμών μπορεί επίσης να εφαρμοστεί έμμεσα, εφαρμόζοντας αντικίνητρα για την παρέκκλιση από το συμφωνηθέν επίπεδο τιμών, για παράδειγμα, προβλέποντας ότι τα καταβαλλόμενα δικαιώματα εκμετάλλευσης θα αυξηθούν εφόσον οι τιμές των προϊόντων μειωθούν κάτω από ορισμένο επίπεδο. Ωστόσο, η υποχρέωση του δικαιοδόχου να καταβάλει συγκεκριμένα ελάχιστα δικαιώματα εκμετάλλευσης δεν ισοδυναμεί αφεαυτής με καθορισμό τιμών. Όταν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης υπολογίζονται με βάση τις πωλήσεις των συγκεκριμένων προϊόντων, το ποσό των δικαιωμάτων έχει άμεση επίδραση στο οριακό κόστος του προϊόντος και, κατ' επέκταση, στις τιμές του προϊόντος. Κατά την εκτίμηση μεμονωμένων υποθέσεων, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη το χρονικό διάστημα που παρήλθε μεταξύ της σύναψης της πρώτης και της δεύτερης άδειας εκμετάλλευσης.

Περιορισμοί των τιμών μεταξύ ανταγωνιστών

99. Ο ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού που περιέχεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) του ΚΑΚΜΤ αφορά συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών που έχουν ως αντικείμενο τον καθορισμό της τιμής πώλησης προϊόντων σε τρίτους, συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία. Ο από κοινού καθορισμός τιμών μεταξύ ανταγωνιστών συνιστά εξ αντικείμενου περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο από κοινού καθορισμός των τιμών μπορεί να λάβει τη μορφή άμεσης συμφωνίας σχετικά με την συγκεκριμένη τιμή που θα χρεώνεται στον πελάτη ή σχετικά με τιμοκατάλογο που επιτρέπει εκπτώσεις μέχρι ενός ανώτατου ορίου. Δεν έχει σημασία αν η συμφωνία αφορά καθορισμένες, ελάχιστες, ανώτατες ή ενδεικτικές τιμές. Ο καθορισμός των τιμών μπορεί επίσης να εφαρμοσθεί έμμεσα, εφαρμόζοντας αντικίνητρα για την παρέκκλιση από το συμφωνηθέν επίπεδο τιμών, για παράδειγμα, προβλέποντας ότι τα καταβαλλόμενα δικαιώματα εκμετάλλευσης θα αυξηθούν εφόσον οι τιμές των προϊόντων μειωθούν κάτω από ορισμένο επίπεδο. Ωστόσο, η υποχρέωση του δικαιοδόχου να καταβάλει συγκεκριμένα ελάχιστα δικαιώματα εκμετάλλευσης δεν ισοδυναμεί αφεαυτής με καθορισμό τιμών.

100. Όταν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης υπολογίζονται με βάση τις πωλήσεις των συγκεκριμένων προϊόντων, το ποσό των δικαιωμάτων έχει άμεση επίδραση στο οριακό κόστος του προϊόντος και, κατ' επέκταση, στις τιμές του προϊόντος⁽⁵⁶⁾. Συνεπώς, οι ανταγωνιστές μπορούν να χρησιμοποιούν τις

⁽⁵⁶⁾ Βλέπε επ' αυτού το σημείο 98 των κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, στο οποίο γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 3.

συμφωνίες διασταυρούμενων αδειών εκμετάλλευσης με αμοιβαία τρέχοντα δικαιώματα εκμετάλλευσης ως μέσο συντονισμού και/ή αύξησης των τιμών στις αγορές προϊόντος επόμενου σταδίου⁽⁵⁷⁾. Ωστόσο, η Επιτροπή θα θεωρεί ότι μια συμφωνία διασταυρούμενων αδειών εκμετάλλευσης με αμοιβαία τρέχοντα δικαιώματα εμπεριέχει καθορισμό τιμών μόνον όταν η συμφωνία στερείται οποιουδήποτε ευνοϊκού για τον ανταγωνισμό σκοπού και, συνεπώς, δεν αποτελεί καλή τη πίστη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, όταν η συμφωνία δεν δημιουργεί καμία αξία και, συνεπώς, δεν δικαιολογείται από βάσιμο επιχειρηματικό λόγο, η ρύθμιση αποτελεί επίφαση και ισοδυναμεί με σύμπραξη.

101. Ο περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας που περιέχεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) καλύπτει επίσης συμφωνίες δυνάμει των οποίων τα δικαιώματα εκμετάλλευσης υπολογίζονται με βάση τις πωλήσεις όλων των προϊόντων, ανεξαρτήτως εάν χρησιμοποιείται η παραχωρούμενη τεχνολογία. Οι συμφωνίες αυτές εμπίπτουν επίσης στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο δ), βάσει του οποίου δεν πρέπει να περιορίζεται η δυνατότητα του δικαιοδόχου να χρησιμοποιεί τη δική του τεχνολογία [βλ. σημείο (116) των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών]. Γενικά, οι συμφωνίες αυτές περιορίζουν τον ανταγωνισμό, διότι η συμφωνία αυξάνει το κόστος χρήσης των δικαιωμάτων της ανταγωνιστικής τεχνολογίας που κατέχει ο δικαιοδόχος και περιορίζει τον ανταγωνισμό που θα υπήρχε απουσία της συμφωνίας⁽⁵⁸⁾. Τούτο ισχύει τόσο για τις αμοιβαίες όσο και για τις μη αμοιβαίες συμφωνίες.
102. Ωστόσο, κατ' εξαίρεση, μια συμφωνία που προβλέπει ότι τα δικαιώματα υπολογίζονται με βάση τις πωλήσεις όλων των προϊόντων μπορεί σε μια μεμονωμένη περίπτωση να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3, όταν βάσει αντικειμενικών παραγόντων προκύπτει ότι ο περιορισμός είναι απαραίτητος για να καταστεί δυνατή η παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης προς όφελος του ανταγωνισμού. Τούτο μπορεί να ισχύει όταν απουσία του περιορισμού θα ήταν αδύνατο ή αδικοκλήρητα δύσκολο να υπολογισθούν και να παρακολουθούνται τα δικαιώματα που θα έπρεπε να καταβάλλει ο δικαιοδόχος, για παράδειγμα επειδή η τεχνολογία του δικαιοπαρόχου δεν αφήνει ορατά ίχνη στο τελικό προϊόν και δεν υπάρχουν εφικτές εναλλακτικές μέθοδοι παρακολούθησης.

Περιορισμοί της παραγωγής μεταξύ ανταγωνιστών

103. Ο ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού που περιέχεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ αφορά την επιβολή αμοιβαίων περιορισμών της παραγωγής στα μέρη. Ο περιορισμός της παραγωγής συνίσταται σε περιορισμό των ποσοτήτων που μπορεί να παράγει και να πωλεί ένας συμβαλλόμενος. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) χαρακτηρίζει, επομένως, ως περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας την επιβολή αμοιβαίων περιορισμών της παραγωγής στους συμβαλλόμενους και την επιβολή περιορισμών της παραγωγής στον δικαιοπάροχο σχετικά με τη δική του τεχνολογία. Έτσι, το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) χαρακτηρίζει ως περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας την επιβολή αμοιβαίων περιορισμών της παραγωγής στους συμβαλλόμενους και την επιβολή περιορισμών της παραγωγής στον δικαιοπάροχο σχετικά με τη δική του τεχνολογία.

Όταν συμφωνείται μεταξύ ανταγωνιστών η επιβολή αμοιβαίων περιορισμών της παραγωγής, το αντικείμενο και το πιθανό αποτέλεσμα της συμφωνίας είναι η μείωση της παραγωγής που διατίθεται στην αγορά. Το ίδιο ισχύει για συμφωνίες που περιορίζουν το κίνητρο των συμβαλλόμενων να αυξήσουν την παραγωγή τους, για παράδειγμα όταν εφαρμόζονται αμοιβαία τρέχοντα δικαιώματα εκμετάλλευσης ανά μονάδα τα οποία αυξάνονται παράλληλα με την αύξηση της παραγωγής ή όταν κάθε συμβαλλόμενος υποχρεούται να καταβάλει πληρωμές σε περίπτωση υπέρβασης ενός ορισμένου επιπέδου παραγωγής.

104. Η ευνοϊκότερη μεταχείριση των μη αμοιβαίων ποσοτικών περιορισμών βασίζεται στο σκεπτικό ότι ένας μονομερής περιορισμός δεν οδηγεί κατ' ανάγκη σε μείωση της παραγωγής που διατίθεται στην αγορά, ενώ ο κίνδυνος να μην είναι καλόπιστη η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης είναι επίσης μικρότερος όταν ο περιορισμός δεν είναι αμοιβαίος. Όταν ένας δικαιοδόχος είναι διατεθειμένος να δεχθεί έναν μονομερή περιορισμό, είναι πιθανόν ότι η συμφωνία οδηγεί πράγματι σε ενσωμάτωση συμπληρωματικών τεχνολογιών ή σε αύξηση της αποτελεσματικότητας μέσω της ενσωμάτωσης της ανώτερης τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου στα μέσα παραγωγής του δικαιοδόχου. Ομοίως, ο περιορισμός της παραγωγής ενός μόνον από τους δικαιοδόχους στο πλαίσιο μιας αμοιβαίας συμφωνίας είναι πιθανό να αντικατοπτρίζει την υψηλότερη αξία της τεχνολογίας που παραχωρεί ένας από τους συμβαλλόμενους και μπορεί να εξυπηρετεί την προώθηση της παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης κατά τρόπο ευνοϊκό για τον ανταγωνισμό.

Καταμερισμός των αγορών και της πελατείας μεταξύ ανταγωνιστών

105. Ο ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού που αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ αφορά τον καταμερισμό αγορών και πελατών. Οι συμφωνίες βάσει των οποίων οι ανταγωνιστές επιμερίζουν αγορές και πελάτες έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Θεωρείται ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού μια συμφωνία, βάσει της οποίας οι ανταγωνιστές, στο πλαίσιο αμοιβαίας συμφωνίας, συμφωνούν να μην παράγουν σε ορισμένες περιοχές εκμετάλλευσης ή να μην πραγματοποιούν ενεργητικές και/ή παθητικές πωλήσεις σε ορισμένες περιοχές εκμετάλλευσης ή σε ορισμένους πελάτες που έχουν ανατεθεί στον αντισυμβαλλόμενο. Οι μη αμοιβαίες αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών θεωρούνται, επομένως, κατανομή της αγοράς.
106. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) εφαρμόζεται ανεξαρτήτως από το εάν ο δικαιοδόχος είναι ελεύθερος να χρησιμοποιεί τα δικά του δικαιώματα τεχνολογίας. Άπαξ και ο δικαιοδόχος έχει εφοδιαστεί με τον απαιτούμενο εξοπλισμό για να χρησιμοποιεί την τεχνολογία του δικαιοπαρόχου με σκοπό την παραγωγή συγκεκριμένου προϊόντος, είναι ενδεχομένως δαπανηρό να διατηρεί χωριστή γραμμή παραγωγής χρησιμοποιώντας άλλη τεχνολογία προκειμένου να εξυπηρετεί πελάτες που καλύπτονται από τους περιορισμούς. Επιπλέον, λόγω της δυναμικής επίδρασης του περιορισμού στον ανταγωνισμό, ο δικαιοδόχος μπορεί να έχει λιγιστά κίνητρα για να χρησιμοποιεί τη δική του τεχνολογία στη διαδικασία παραγωγής. Οι περιορισμοί αυτού του είδους είναι επίσης πολύ απίθανο να είναι απαραίτητοι για να συναφθούν συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης επωφελείς για τον ανταγωνισμό.

⁽⁵⁷⁾ Το ίδιο ισχύει όταν ένας συμβαλλόμενος χορηγεί άδεια εκμετάλλευσης στον αντισυμβαλλόμενο και συμφωνεί να αγοράσει από τον δικαιοδόχο έναν ειδικό συντελεστή παραγωγής. Η τιμή αγοράς μπορεί να λειτουργήσει κατά τον ίδιο τρόπο με τα δικαιώματα.

⁽⁵⁸⁾ Βλέπε επ' αυτού υπόθεση 193/83, *Windsurfing International*, σκέψη 67, Συλλογή 1986, σ. I-611.

107. Βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο i), δεν υφίσταται ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού όταν ο δικαιοπάροχος, στο πλαίσιο μη αμοιβαίας συμφωνίας, παραχωρεί στον δικαιοδόχο αποκλειστική άδεια παραγωγής χρησιμοποιώντας την παραχωρούμενη τεχνολογία σε συγκεκριμένη περιοχή εκμετάλλευσης, συμφωνώντας έτσι ότι δεν θα παράγει ο ίδιος τα προϊόντα της σύμβασης στην περιοχή εκμετάλλευσης αυτή ή ότι δεν θα παρέχει τα προϊόντα της σύμβασης από αυτή την περιοχή εκμετάλλευσης. Οι εν λόγω αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία ανεξαρτήτως της έκτασης της περιοχής εκμετάλλευσης. Αν η άδεια εκμετάλλευσης έχει παγκόσμια εμβέλεια, η αποκλειστικότητα συνεπάγεται ότι ο δικαιοπάροχος δεν θα εισέλθει ή δεν θα παραμείνει στην αγορά. Η απαλλαγή κατά κατηγορία εφαρμόζεται επίσης εάν, στο πλαίσιο μη αμοιβαίας συμφωνίας, δεν επιτρέπεται στον δικαιοδόχο να παράγει σε μια αποκλειστική περιοχή που προορίζεται για τον δικαιοπάροχο. Ο σκοπός τέτοιων συμφωνιών μπορεί να είναι να δοθεί στον δικαιοπάροχο και/ή στον δικαιοδόχο κίνητρο για να επενδύσει στην παραχωρούμενη τεχνολογία και να την αναπτύξει. Συνεπώς, η συμφωνία δεν αποσκοπεί κατ' ανάγκη στην κατανομή αγορών.
108. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο i) και για τον ίδιο λόγο, η απαλλαγή κατά κατηγορία έχει επίσης εφαρμογή σε μη αμοιβαίες συμφωνίες βάσει των οποίων τα μέρη συμφωνούν να μην πραγματοποιούν ενεργητικές ή παθητικές πωλήσεις στην αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης ή σε αποκλειστική κατηγορία πελατών που προορίζεται για το άλλο μέρος. Για την εφαρμογή του ΚΑΚΜΤ, η Επιτροπή ερμηνεύει τις «ενεργητικές» και τις «παθητικές» πωλήσεις όπως ορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς⁽⁵⁹⁾. Οι περιορισμοί στην πραγματοποίηση από τον δικαιοδόχο ή τον δικαιοπάροχο ενεργητικών και/ή παθητικών πωλήσεων προς περιοχή εκμετάλλευσης ή κατηγορία πελατών του άλλου μέρους καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία μόνον εφόσον η εν λόγω περιοχή ή κατηγορία πελατών προορίζεται αποκλειστικά για το άλλο μέρος. Ωστόσο, σε ορισμένες ειδικές περιστάσεις, οι συμφωνίες που περιέχουν τέτοιους περιορισμούς των πωλήσεων μπορεί, σε μεμονωμένες περιπτώσεις, να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 επίσης εάν η αποκλειστικότητα είναι επιμερισμένη σε βάση *ad hoc*, για παράδειγμα εάν είναι αναγκαία για να αντιμετωπισθεί προσωρινή ανεπάρκεια στην παραγωγή του δικαιοπαρόχου ή του δικαιοδόχου στον οποίον έχει παραχωρηθεί αποκλειστικά η περιοχή εκμετάλλευσης ή η κατηγορία πελατών. Στις περιπτώσεις αυτές, ο δικαιοπάροχος ή ο δικαιοδόχος είναι πιθανόν να εξακολουθούν να προστατεύονται επαρκώς έναντι των ενεργητικών και/ή παθητικών πωλήσεων, ώστε να έχουν το κίνητρο να παραχωρήσουν άδεια εκμετάλλευσης της τεχνολογίας τους ή να επενδύσουν σε εργασίες με την παραχωρούμενη τεχνολογία. Οι εν λόγω περιορισμοί, έστω και όταν περιορίζουν τον ανταγωνισμό, θα προωθούσαν τη διάδοση της τεχνολογίας και την ενσωμάτωσή της στην παραγωγική διαδικασία του δικαιοδόχου, γεγονός που είναι επωφελές για τον ανταγωνισμό.
109. Εξυπακούεται ότι δεν αποτελεί περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας ούτε το γεγονός ότι ο δικαιοπάροχος ορίζει τον δικαιοδόχο ως μοναδικό δικαιοδόχο του σε μια δεδομένη περιοχή εκμετάλλευσης, γεγονός που σημαίνει ότι δεν θα παραχωρηθούν άδειες εκμετάλλευσης σε τρίτους για την παραγωγή προϊόντων με την τεχνολογία του δικαιοπαρόχου στην εν λόγω περιοχή εκμετάλλευσης. Στην περίπτωση
- τέτοιων μοναδικών αδειών εκμετάλλευσης, η απαλλαγή κατά κατηγορία ισχύει ανεξαρτήτως εάν η συμφωνία είναι αμοιβαία ή όχι, δεδομένου ότι η συμφωνία δεν επηρεάζει την ικανότητα των μερών να εκμεταλλεύονται πλήρως τα δικά τους δικαιώματα τεχνολογίας στις αντίστοιχες περιοχές εκμετάλλευσης.
110. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο ii) εξαιρεί από τον κατάλογο περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας και, συνεπώς, χορηγεί απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι το όριο μεριδίου αγοράς, τον περιορισμό, στο πλαίσιο μη αμοιβαίας συμφωνίας, των ενεργητικών πωλήσεων από έναν δικαιοδόχο στην περιοχή εκμετάλλευσης ή στην κατηγορία πελατών που έχει ανατεθεί από τον δικαιοπάροχο σε άλλο δικαιοδόχο. Ωστόσο, τούτο προϋποθέτει ότι ο προστατευόμενος δικαιοδόχος δεν ήταν ανταγωνιστής του δικαιοπαρόχου όταν συνήφθη η συμφωνία. Δεν δικαιολογείται να αντιμετωπίζονται οι εν λόγω περιορισμοί στην περίπτωση αυτή ως περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας. Επιτρέποντας στον δικαιοπάροχο να παράσχει σε έναν δικαιοδόχο, ο οποίος δεν ασκούσε προηγουμένως δραστηριότητες στην αγορά, προστασία έναντι των ενεργητικών πωλήσεων από δικαιοδόχους οι οποίοι ανταγωνίζονται τον δικαιοπάροχο και για το λόγο αυτό ήταν ήδη εδραιωμένοι στην αγορά, οι εν λόγω περιορισμοί είναι πιθανό να ωθήσουν τον δικαιοδόχο να εκμεταλλευθεί αποτελεσματικότερα την παραχωρούμενη τεχνολογία. Αφετέρου, αν οι δικαιοδόχοι συμφωνήσουν μεταξύ τους να μην πραγματοποιούν ενεργητικές ή παθητικές πωλήσεις σε ορισμένες περιοχές εκμετάλλευσης ή προς ορισμένες κατηγορίες πελατών, η συμφωνία θα ισοδυναμούσε με σύμπραξη μεταξύ των δικαιοδόχων. Επιπλέον, δεδομένου ότι μια τέτοια συμφωνία δεν αφορά μεταφορά τεχνολογίας, δεν θα ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ.
111. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο iii) προβλέπει μία ακόμη εξαίρεση από τον περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας του άρθρου 1 παράγραφος 1 στοιχείο γ), και συγκεκριμένα τις απαιτήσεις που σχετίζονται με δεσμευμένη χρήση, δηλαδή απαιτήσεις βάσει των οποίων ο δικαιοδόχος μπορεί να παράγει τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία μόνο για δική του χρήση. Όταν το προϊόν της σύμβασης είναι συστατικό μέρος, τότε ο δικαιοδόχος μπορεί να υποχρεωθεί να παράγει το συστατικό μέρος μόνο προκειμένου να το ενσωματώσει στα δικά του προϊόντα, καθώς και να μην πωλεί τα συστατικά μέρη σε άλλους παραγωγούς. Ωστόσο, ο δικαιοδόχος πρέπει να μπορεί να πωλεί τα συστατικά μέρη ως ανταλλακτικά για τα δικά του προϊόντα και να εφοδιάζει τρίτους που παρέχουν εξυπηρέτηση μετά την πώληση για τα προϊόντα αυτά. Οι περιορισμοί δέσμιας χρήσης ενδέχεται να είναι απαραίτητοι για να ενθαρρυνθεί η διάδοση της τεχνολογίας, ιδίως μεταξύ ανταγωνιστών, και καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία. Οι εν λόγω περιορισμοί εξετάζονται επίσης στο τμήμα 4.2.5.
112. Τέλος, το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο iv) εξαιρεί από τον κατάλογο περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας την υποχρέωση του δικαιοδόχου στο πλαίσιο μη αμοιβαίας συμφωνίας να παράγει τα προϊόντα της σύμβασης μόνο για έναν συγκεκριμένο πελάτη προκειμένου να δημιουργηθεί μια εναλλακτική πηγή εφοδιασμού για τον εν λόγω πελάτη. Επομένως, προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο iv) είναι η άδεια να περιορίζεται στη δημιουργία εναλλακτικής πηγής προμήθειας για αυτόν το συγκεκριμένο πελάτη. Πάντως, δεν είναι απαραίτητο να χορηγείται μία μόνον άδεια αυτού του είδους. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο iv) καλύπτει επίσης τις

⁽⁵⁹⁾ EE C 130 της 19.5.2010, σ. 1, σημείο 51.

περιπτώσεις χορήγησης αδειών σε περισσότερες από μία επιχειρήσεις με σκοπό τον εφοδιασμό του ίδιου συγκεκριμένου πελάτη. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο iv) εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τη διάρκεια της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Για παράδειγμα, μια άδεια που παραχωρείται εφάπαξ για την κάλυψη των απαιτήσεων του έργου ενός συγκεκριμένου πελάτη καλύπτεται από την εν λόγω εξαίρεση. Οι πιθανότητες κατανομής των αγορών μέσω τέτοιων συμφωνιών είναι περιορισμένες όταν η άδεια εκμετάλλευσης παραχωρείται μόνο για τους σκοπούς της προμήθειας ενός συγκεκριμένου πελάτη. Ειδικότερα, σε τέτοιες περιπτώσεις, δεν τεκμαίρεται ότι η συμφωνία θα αναγκάσει τον δικαιοδόχο να παύσει να εκμεταλλεύεται τη δική του τεχνολογία.

113. Οι περιορισμοί που προβλέπονται σε συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών και οι οποίοι περιορίζουν την άδεια εκμετάλλευσης σε μία ή περισσότερες αγορές προϊόντος ή τεχνικούς τομείς χρήσης⁽⁶⁰⁾ δεν είναι περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας. Οι εν λόγω περιορισμοί καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου μεριδίου αγοράς 20 %, ανεξαρτήτως εάν η συμφωνία είναι αμοιβαία ή όχι. Οι εν λόγω περιορισμοί δεν θεωρείται ότι έχουν ως αντικείμενο τον καταμερισμό των αγορών ή της πελατείας. Ωστόσο, προϋπόθεση για να έχει εφαρμογή η απαλλαγή κατά κατηγορία είναι ότι οι περιορισμοί του τομέα χρήσης δεν πρέπει να υπερβαίνουν το αντικείμενο της παραχωρούμενης τεχνολογίας. Για παράδειγμα, όταν οι δικαιοδόχοι περιορίζονται επίσης στους τεχνικούς τομείς στους οποίους μπορούν να χρησιμοποιούν τα δικά τους δικαιώματα τεχνολογίας, η συμφωνία ισοδυναμεί με κατανομή αγορών.

114. Η απαλλαγή κατά κατηγορία έχει εφαρμογή ανεξαρτήτως εάν ο περιορισμός του τομέα χρήσης είναι συμμετρικός ή μη συμμετρικός. Ένας μη συμμετρικός περιορισμός τομέα χρήσης στο πλαίσιο αμοιβαίας άδειας εκμετάλλευσης συνεπάγεται ότι αμφότεροι οι συμβαλλόμενοι επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τις αντίστοιχες τεχνολογίες για τις οποίες λαμβάνουν άδεια εκμετάλλευσης, αλλά σε διαφορετικούς τομείς χρήσης. Εφόσον δεν επιβάλλονται περιορισμοί στους συμβαλλομένους ως προς τη χρησιμοποίηση της δικής τους τεχνολογίας, δεν τεκμαίρεται ότι η συμφωνία οδηγεί τα μέρη να εγκαταλείψουν ή να μην εισέλθουν στον ή στους τομείς που καλύπτονται από την άδεια εκμετάλλευσης προς τον αντισυμβαλλόμενο. Ακόμη και αν οι δικαιοδόχοι αποκτήσουν τον απαραίτητο εξοπλισμό για τη χρησιμοποίηση της παραχωρούμενης τεχνολογίας εντός του παραχωρούμενου τομέα χρήσης, ενδέχεται να μην υπάρχουν συνέπειες στα πάγια στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή εκτός του αντικειμένου της άδειας εκμετάλλευσης. Από την άποψη αυτή, είναι σημαντικό να αφορά ο περιορισμός διακριτές αγορές προϊόντων ή διακριτούς τομείς χρήσης και όχι πελάτες, καταναλωτές ανά περιοχή εκμετάλλευσης ή ανά κατηγορία, οι οποίοι αγοράζουν προϊόντα που εμπίπτουν στην ίδια αγορά προϊόντος ή στον ίδιο τεχνικό τομέα χρήσης. Ο κίνδυνος κατανομής των αγορών θεωρείται πολύ μεγαλύτερος στη δεύτερη περίπτωση [βλ. σημείο (106) ανωτέρω]. Επιπλέον, οι περιορισμοί του τομέα χρήσης ενδέχεται να είναι απαραίτητοι για την προώθηση της επωφελούς για τον ανταγωνισμό παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης [βλ. σημείο (212) κατωτέρω].

Περιορισμοί σχετικά με την ικανότητα των μερών να διεξάγουν έρευνα και ανάπτυξη

115. Ο ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού που αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο δ) καλύπτει τον περιορισμό της δυνατότητας οποιουδήποτε μέρους να διεξάγει έρευνα και ανάπτυξη. Αμφότεροι οι συμβαλλόμενοι πρέπει να είναι ελεύθεροι να διεξάγουν ανεξάρτητα δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης. Ο κανόνας αυτός ισχύει ανεξαρτήτως εάν ο περιορισμός εφαρμόζεται σε έναν τομέα καλυπτόμενο από την άδεια εκμετάλλευσης ή σε άλλους τομείς. Ωστόσο, το γεγονός και μόνο ότι τα μέρη συμφωνούν να παρέχουν το ένα στο άλλο τις μελλοντικές βελτιώσεις των αντίστοιχων τεχνολογιών τους δεν αποτελεί περιορισμό της ανεξάρτητης έρευνας και ανάπτυξης. Οι συνέπειες που έχουν στον ανταγωνισμό τέτοιες συμφωνίες πρέπει να εκτιμώνται με βάση τις ιδιαίτερες περιστάσεις σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο δ) δεν επεκτείνεται στον περιορισμό της διεξαγωγής έρευνας και ανάπτυξης από έναν συμβαλλόμενο μαζί με τρίτους, όταν ο εν λόγω περιορισμός είναι απαραίτητος για να αποφευχθεί η αποκάλυψη της τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου. Προκειμένου να καλύπτονται από την εξαίρεση, οι περιορισμοί που επιβάλλονται για να προστατευθεί ο δικαιοπάροχος από τον κίνδυνο αποκάλυψης της τεχνολογίας του πρέπει να είναι αναγκαίοι και ανάλογοι προς το σκοπό της προστασίας. Για παράδειγμα, όταν στη συμφωνία ορίζονται συγκεκριμένοι υπάλληλοι του δικαιοδόχου που θα εκπαιδευθούν εσωτερικά και θα είναι υπεύθυνοι για τη χρησιμοποίηση της παραχωρούμενης τεχνολογίας, μπορεί να αρκεί να υποχρεωθεί ο δικαιοδόχος να μην επιτρέπει στους υπαλλήλους αυτούς να συμμετέχουν σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης διεξαγόμενες από κοινού με τρίτους. Άλλες διασφαλίσεις μπορεί να είναι εξίσου κατάλληλες.

Περιορισμοί σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας του δικαιοδόχου

116. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο δ), ο δικαιοδόχος πρέπει να μπορεί ελεύθερα να χρησιμοποιεί τα δικά του δικαιώματα ανταγωνιστικής τεχνολογίας, υπό τον όρο ότι δεν χρησιμοποιεί προς τούτο δικαιώματα τεχνολογίας που του έχει παραχωρήσει ο δικαιοπάροχος. Όσον αφορά τα δικά του δικαιώματα τεχνολογίας, ο δικαιοδόχος δεν πρέπει να υπόκειται σε περιορισμούς ως προς τον τόπο παραγωγής ή πώλησης, τους τεχνικούς τομείς χρήσης ή τις αγορές προϊόντων εντός των οποίων παράγει, την ποσότητα παραγωγής ή πώλησης και τις τιμές πώλησης των προϊόντων του. Επίσης, δεν πρέπει να υποχρεώνεται να καταβάλλει δικαιώματα για προϊόντα παραγόμενα χρησιμοποιώντας τα δικά του δικαιώματα τεχνολογίας [βλ. σημείο (101)]. Επιπλέον, δεν πρέπει να περιορίζεται η δυνατότητα του δικαιοδόχου να παραχωρεί σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσης των δικών του δικαιωμάτων τεχνολογίας. Όταν επιβάλλονται στον δικαιοδόχο περιορισμοί ως προς τη χρησιμοποίηση των δικών του δικαιωμάτων τεχνολογίας ή ως προς το δικαίωμά του να διεξάγει έρευνα και ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα της τεχνολογίας του δικαιοδόχου μειώνεται. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ανταγωνισμού σε υφιστάμενες αγορές προϊόντος και τεχνολογίας και τη μείωση των κινήτρων του δικαιοδόχου να επενδύσει στην ανάπτυξη και βελτίωση της τεχνολογίας του. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο δ) δεν επεκτείνεται σε περιορισμούς στον δικαιοδόχο ως προς τη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας τρίτων που ανταγωνίζονται την παραχωρούμενη τεχνολογία. Παρόλο που αυτές οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού μπορεί να έχουν αποτελέσματα αποκλεισμού στις τεχνολογίες τρίτων (βλ. τμήμα 4.2.7), δεν έχουν

⁽⁶⁰⁾ Οι περιορισμοί του τομέα χρήσης αναπτύσσονται λεπτομερέστερα στα σημεία (208) κ.ε.

ωστόσο συνήθως ως αποτέλεσμα τη μείωση των κινήτρων των δικαιοδόχων να επενδύσουν στην ανάπτυξη και βελτίωση της δικής τους τεχνολογίας.

3.4.3. Συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών

117. Το άρθρο 4 παράγραφος 2 του ΚΑΚΜΤ περιέχει κατάλογο με τους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας όσον αφορά τις συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης μεταξύ μη ανταγωνιστών. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο ΚΑΚΜΤ δεν καλύπτει τις συμφωνίες οι οποίες άμεσα ή έμμεσα, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες ελεγχόμενους από τα μέρη, έχουν ως αντικείμενο ένα από τα ακόλουθα:

- a) τον περιορισμό της δυνατότητας ενός μέρους να καθορίζει τις τιμές του κατά την πώληση προς τρίτους, χωρίς να θίγεται η δυνατότητά του να επιβάλει μέγιστη τιμή πώλησης ή να συνιστά τιμή πώλησης, υπό τον όρο ότι δεν ισοδυναμεί με προκαθορισμένη ή ελάχιστη τιμή πώλησης συνεπεία πιέσεων που ασκούνται ή κινήτρων που προσφέρονται από οποιοδήποτε από τα μέρη της συμφωνίας·
- β) τον περιορισμό ως προς την περιοχή εκμετάλλευσης στην οποία, ή τους πελάτες στους οποίους, ο δικαιοδόχος δύναται να πραγματοποιεί παθητικές πωλήσεις των αγαθών τα οποία αφορά η σύμβαση εκτός από:
 - i) τον περιορισμό των παθητικών πωλήσεων σε αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης ή προς μια αποκλειστική κατηγορία πελατών που προορίζεται για τον δικαιοπάροχο·
 - ii) την υποχρέωση να παράγει τα προϊόντα τα οποία αφορά η σύμβαση αποκλειστικά για δική του χρήση, υπό την προϋπόθεση ότι ο δικαιοδόχος δεν περιορίζεται όσον αφορά την ενεργητική ή παθητική πώληση των προϊόντων τα οποία αφορά η σύμβαση ως ανταλλακτικών για τα δικά του προϊόντα·
 - iii) την υποχρέωση να παράγει τα προϊόντα τα οποία αφορά η σύμβαση μόνον για συγκεκριμένο πελάτη, όταν η άδεια χορηγείται με σκοπό να δημιουργηθεί μια εναλλακτική πηγή εφοδιασμού για τον εν λόγω πελάτη·
 - iv) τον περιορισμό των πωλήσεων προς τελικούς χρήστες από έναν δικαιοδόχο δραστηριοποιούμενο σε επίπεδο χονδρικής πώλησης·
 - v) τον περιορισμό των πωλήσεων προς μη εξουσιοδοτημένους διανομείς από τα μέλη ενός επιλεκτικού συστήματος διανομής·

γ) τον περιορισμό των ενεργητικών ή παθητικών πωλήσεων προς τελικούς χρήστες από δικαιοδόχο ο οποίος είναι μέλος ενός επιλεκτικού συστήματος διανομής και δραστηριοποιείται σε επίπεδο λιανικού εμπορίου, χωρίς να θίγεται η δυνατότητα απαγόρευσης σε ένα μέλος του συστήματος να πραγματοποιεί πωλήσεις από μη εγκεκριμένο σημείο εγκατάστασης.

Καθορισμός των τιμών

118. Ο ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμός του ανταγωνισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο α) αφορά τον καθορισμό των τιμών πώλησης προϊόντων σε τρίτους. Ειδικότερα, η εν λόγω διάταξη καλύπτει περιορισμούς που έχουν ως άμεσο ή ως έμμεσο αντικείμενο την επιβολή μιας καθορισμένης ή ελάχιστης τιμής πώλησης ή

ενός καθορισμένου ή ελάχιστου επιπέδου τιμών που πρέπει να τηρείται από τον δικαιοπάροχο ή από τον δικαιοδόχο στις πωλήσεις προς τρίτους. Στην περίπτωση συμφωνιών που ορίζουν άμεσα την τιμή πώλησης, ο περιορισμός είναι προφανής. Ωστόσο, ο καθορισμός των τιμών πώλησης μπορεί επίσης να επιτευχθεί με έμμεσο τρόπο. Ως σχετικά παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν ο καθορισμός των περιθωρίων κέρδους, ο καθορισμός του ανώτατου επιπέδου των εκπτώσεων, η σύνδεση της τιμής πώλησης με τις τιμές πώλησης των ανταγωνιστών, οι απειλές, οι εκφοβισμοί, οι προειδοποιήσεις, η επιβολή κυρώσεων ή η καταγγελία συμβάσεων σε περίπτωση διατήρησης των τιμών σε ένα δεδομένο επίπεδο. Οι άμεσοι ή έμμεσοι τρόποι καθορισμού των τιμών μπορούν να γίνουν αποτελεσματικότεροι όταν συνδυάζονται με μέτρα για τον εντοπισμό περιπτώσεων μείωσης των τιμών, όπως η εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης των τιμών ή η υποχρέωση των δικαιοδόχων να αναφέρουν τις αποκλίνουσες τιμές. Ομοίως, ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός των τιμών μπορεί να γίνει αποτελεσματικότερος όταν συνδυάζεται με μέτρα που περιορίζουν τα κίνητρα του δικαιοδόχου να μειώσει τις τιμές πώλησης, όπως συμβαίνει όταν ο δικαιοπάροχος υποχρεώνει τον δικαιοδόχο να εφαρμόσει τη ρήτρα του πλέον ευνοούμενου πελάτη, δηλαδή να παρέχει σε έναν πελάτη τους ευνοϊκότερους όρους που παρείχε σε άλλους πελάτες. Τα ίδια μέσα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να λειτουργούν οι ανώτατες ή οι ενδεικτικές τιμές ως καθορισμένες ή ελάχιστες τιμές πώλησης. Ωστόσο, η παράδοση καταλόγου ενδεικτικών τιμών ή η επιβολή ανώτατης τιμής στον δικαιοδόχο από τον δικαιοπάροχο δεν θεωρείται καθαυτό ότι οδηγεί σε καθορισμένες ή ελάχιστες τιμές πώλησης.

Περιορισμοί των παθητικών πωλήσεων από τον δικαιοδόχο

119. Το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) χαρακτηρίζει ως ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμούς του ανταγωνισμού τις συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που έχουν ως άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο τον περιορισμό των παθητικών πωλήσεων⁽⁶¹⁾ προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία από δικαιοδόχους⁽⁶²⁾. Οι περιορισμοί των παθητικών πωλήσεων του δικαιοδόχου μπορεί να είναι αποτέλεσμα άμεσων υποχρεώσεων, όπως η υποχρέωση μη πώλησης προς ορισμένους πελάτες ή προς πελάτες σε ορισμένες περιοχές εκμετάλλευσης ή η υποχρέωση μεταβίβασης των παραγγελιών αυτών των πελατών σε άλλους δικαιοδόχους. Μπορεί επίσης να είναι αποτέλεσμα έμμεσων μέτρων που έχουν ως στόχο να αποτρέψουν τον δικαιοδόχο από τέτοιου είδους πωλήσεις, όπως τα οικονομικά κίνητρα και η εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης για τον έλεγχο του πραγματικού ποσοτικού περιορισμού των προϊόντων της σύμβασης. Οι ποσοτικοί περιορισμοί μπορεί να αποτελούν έμμεσο τρόπο περιορισμού των

⁽⁶¹⁾ Για τον ορισμό των παθητικών πωλήσεων, βλ. σημείο (108) των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών και τις κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, στις οποίες γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 52, στο σημείο 51.

⁽⁶²⁾ Αυτός ο περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας εφαρμόζεται σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας που αφορούν συναλλαγές εντός της Ένωσης. Για τις κάθετες συμφωνίες που αφορούν εξαγωγές προς τρίτες χώρες ή (επαν)εισαγωγές στην Ένωση, βλ. απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-306/96 *Javico* κατά *Yves Saint Laurent*, Συλλογή 1998, σ. I-1983. Στη σκέψη 20 της απόφασης αυτής, το Δικαστήριο έκρινε ότι «συμφωνία συνεπαγόμενη δέσμευση του μεταπωλητή έναντι του παραγωγού να περιορίζει την εμπορία των προϊόντων που αφορά η σύμβαση σε αγορά εκτός της Κοινότητας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει ως αντικείμενο τον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ότι δύναται αφ' εαυτής να επηρεάσει το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο».

παθητικών πωλήσεων. Η Επιτροπή δεν θα θεωρεί ότι οι ποσοτικοί περιορισμοί αυτοί καθεαυτοί εξυπηρετούν τον ανωτέρω σκοπό. Δεν θα θεωρεί το ίδιο όμως όταν οι ποσοτικοί περιορισμοί υποκρύπτουν συμφωνία κατακερματισμού της αγοράς. Ενδείξεις προς τούτο αποτελούν, μεταξύ άλλων, η κατά καιρούς προσαρμογή των ποσοτήτων ώστε να καλύπτεται μόνο η τοπική ζήτηση, ο συνδυασμός των ποσοτικών περιορισμών με την υποχρέωση πώλησης ελάχιστων ποσοτήτων στην περιοχή εκμετάλλευσης, καθώς και οι υποχρεώσεις καταβολής ελάχιστων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης συνδεδεμένων με τις πωλήσεις στην περιοχή εκμετάλλευσης, η διαφοροποίηση των καταβαλλόμενων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης ανάλογα με τον προορισμό των προϊόντων και η παρακολούθηση του προορισμού των προϊόντων που πωλούν οι επί μέρους δικαιούχοι. Ο γενικός περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας που καλύπτει τις παθητικές πωλήσεις από δικαιούχους υπόκειται σε ορισμένες εξαιρέσεις, οι οποίες αναπτύσσονται στα σημεία (120) έως (125).

120. Εξαιρέση 1: το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) δεν καλύπτει τον περιορισμό των (ενεργητικών και των παθητικών) πωλήσεων του δικαιοπαρόχου. Όλοι οι περιορισμοί των πωλήσεων του δικαιοπαρόχου καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι του ανώτατου ορίου για το μερίδιο αγοράς, ύψους 30 %. Το ίδιο ισχύει για όλους τους περιορισμούς των ενεργητικών πωλήσεων εκ μέρους του δικαιούχου, εξαιρουμένων όσων αναφέρονται σχετικά με τις ενεργητικές πωλήσεις στο σημείο (125). Η απαλλαγή κατά κατηγορία των περιορισμών των ενεργητικών πωλήσεων βασίζεται στην παραδοχή ότι οι περιορισμοί αυτοί προωθούν τις επενδύσεις, τον ανταγωνισμό σε άλλα επίπεδα πέραν των τιμών και τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών των δικαιούχων μέσω της επίλυσης προβλημάτων παρασιτισμού και ομηρίας. Σε περίπτωση περιορισμών των ενεργητικών πωλήσεων μεταξύ περιοχών εκμετάλλευσης ή κατηγοριών πελατών των δικαιούχων, δεν χρειάζεται να έχει παραχωρηθεί στον προστατευόμενο δικαιούχο μια αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης ή μια αποκλειστική κατηγορία πελατών. Η απαλλαγή κατά κατηγορία έχει επίσης εφαρμογή στους περιορισμούς των ενεργητικών πωλήσεων όταν μια συγκεκριμένη περιοχή εκμετάλλευσης ή κατηγορία πελατών έχει ανατεθεί σε περισσότερους από έναν δικαιούχους. Όταν ένας δικαιούχος μπορεί να είναι βέβαιος ότι θα αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό των ενεργητικών πωλήσεων μόνο από περιορισμένο αριθμό δικαιούχων εντός της περιοχής εκμετάλλευσης και όχι από άλλους δικαιούχους εκτός της περιοχής, τότε είναι πιθανόν ότι θα προβεί σε επενδύσεις βελτίωσης της αποτελεσματικότητας.

121. Εξαιρέση 2: οι περιορισμοί των ενεργητικών και παθητικών πωλήσεων από δικαιούχους σε μια αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης ή σε κατηγορία πελατών που έχει αναλάβει κατ' αποκλειστικότητα ο δικαιοπάροχος δεν αποτελούν ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμούς του ανταγωνισμού (βλ. άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) σημείο i)) και απαλλάσσονται κατά κατηγορία. Μέχρι το ανώτατο όριο μεριδίου αγοράς τεκμαίρεται ότι οι εν λόγω περιορισμοί, έστω και όταν περιρίζουν τον ανταγωνισμό, προωθούν τη διάδοση της τεχνολογίας και την ενσωμάτωσή της στην παραγωγική διαδικασία του δικαιούχου, γεγονός που είναι επωφελές για τον ανταγωνισμό. Όταν ο δικαιοπάροχος έχει αναλάβει μια περιοχή ή μια κατηγορία πελατών, ο δικαιοπάροχος δεν απαιτείται να παράγει πράγματι με την παραχωρούμενη τεχνολογία στην εν λόγω περιοχή ή για την εν λόγω κατηγορία

πελατών. Ο δικαιοπάροχος έχει τη δυνατότητα να αναλάβει μια περιοχή ή κατηγορία πελατών με σκοπό την εκμετάλλευση σε μεταγενέστερο στάδιο.

122. Εξαιρέση 3: το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) σημείο iii) εντάσσει στην απαλλαγή κατά κατηγορία τον περιορισμό βάσει του οποίου ο δικαιούχος υποχρεώνεται να παράγει προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία μόνο για δική του (δεσμευμένη) χρήση. Έτσι, όταν το προϊόν της σύμβασης αποτελεί συστατικό μέρος, ο δικαιούχος μπορεί να υποχρεωθεί να χρησιμοποιεί αυτό το προϊόν μόνο για να το ενσωματώσει στα προϊόντα του και να μην το πωλεί σε άλλους παραγωγούς. Ωστόσο, ο δικαιούχος πρέπει να μπορεί να πωλεί ενεργητικά και παθητικά τα προϊόντα ως ανταλλακτικά για δικά του προϊόντα και, συνεπώς, πρέπει να μπορεί να τα προμηθεύει σε τρίτους που παρέχουν εξυπηρέτηση μετά την πώληση για τα προϊόντα αυτά. Οι περιορισμοί δέσμιας χρήσης εξετάζονται επίσης στο τμήμα 4.2.5.

123. Εξαιρέση 4: όπως και στην περίπτωση των συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών (βλ. σημείο (112) ανωτέρω), η απαλλαγή κατά κατηγορία έχει επίσης εφαρμογή σε συμφωνίες βάσει των οποίων ο δικαιούχος υποχρεούται να παράγει τα προϊόντα της σύμβασης μόνο για συγκεκριμένο πελάτη προκειμένου να εξασφαλιστεί μια εναλλακτική πηγή εφοδιασμού για τον πελάτη αυτόν, ανεξάρτητα από τη διάρκεια της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης (πρβλ. άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) σημείο iii)). Σε περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών, οι περιορισμοί αυτού του είδους δεν είναι πιθανό να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης.

124. Εξαιρέση 5: το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) σημείο iv) εντάσσει στην απαλλαγή κατά κατηγορία την υποχρέωση του δικαιούχου, εάν δραστηριοποιείται σε επίπεδο χονδρικής πώλησης, να μην πραγματοποιεί πωλήσεις σε τελικούς χρήστες, αλλά μόνο σε μεταπωλητές. Η υποχρέωση αυτή επιτρέπει στον δικαιοπάροχο να αναθέσει στον δικαιούχο τη χονδρική διανομή και κατά κανόνα δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 (⁶³).

125. Εξαιρέση 6: τέλος, το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) σημείο v) εντάσσει στην απαλλαγή κατά κατηγορία τον περιορισμό που επιτρέπει να απαγορευθεί στον δικαιούχο να πραγματοποιεί πωλήσεις σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς. Η εξαιρέση αυτή επιτρέπει στον δικαιοπάροχο να επιβάλει στους δικαιούχους την υποχρέωση να ενταχθούν σε σύστημα επιλεκτικής διανομής. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο γ), στην περίπτωση αυτή πρέπει να επιτρέπεται στους δικαιούχους να πραγματοποιούν ενεργητικές και παθητικές πωλήσεις σε τελικούς χρήστες, χωρίς να θίγεται η δυνατότητα να περιοριστεί ο δικαιούχος στο καθήκον χονδρικής πώλησης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) σημείο iv), [βλ. το σημείο (124)]. Στην περιοχή εντός της οποίας ο δικαιοπάροχος εκμεταλλεύεται σύστημα επιλεκτικής διανομής, το σύστημα αυτό δεν μπορεί να συνδυάζεται με αποκλειστικές περιοχές ή αποκλειστικές κατηγορίες πελατών, εάν ο συνδυασμός αυτός θα οδηγούσε σε περιορισμό των ενεργητικών ή παθητικών πωλήσεων προς τελικούς χρήστες δεδομένου ότι τούτο θα οδηγούσε σε περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 2 στοιχείο γ), χωρίς να θίγεται η δυνατότητα απαγόρευσης σε δικαιούχο να πραγματοποιεί πωλήσεις από μη εγκεκριμένο σημείο εγκατάστασης.

(⁶³) Βλέπε επ' αυτού υπόθεση 26/76, *Metro (I)*, Συλλογή 1977, σ. 1875.

126. Οι περιορισμοί των παθητικών πωλήσεων από δικαιοδόχους σε μια αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης ή κατηγορία πελατών που έχει ανατεθεί σε άλλον δικαιοδόχο, μολονότι αποτελούν κατά κανόνα ιδιαίτερα σοβαρό περιορισμό, ενδέχεται να μην εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης για ορισμένο χρονικό διάστημα εάν οι περιορισμοί είναι αντικειμενικώς απαραίτητοι για τη διείσδυση του προστατευόμενου δικαιοδόχου σε μια νέα αγορά. Τούτο ενδέχεται να συμβεί σε περίπτωση που οι δικαιοδόχοι πρέπει να προβούν σε σημαντικές επενδύσεις σε μέσα παραγωγής και σε δραστηριότητες προώθησης για να ξεκινήσουν και να αναπτύξουν τη δραστηριότητά τους σε μια νέα αγορά. Έτσι, οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ένας νέος δικαιοδόχος μπορεί να είναι σημαντικοί, ιδίως αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι δαπάνες προώθησης και οι επενδύσεις σε περιουσιακά στοιχεία που απαιτούνται για την παραγωγή βάσει μιας συγκεκριμένης τεχνολογίας συχνά είναι μη ανακτήσιμες, δηλαδή σε περίπτωση που ο δικαιοδόχος αποχωρήσει από τον συγκεκριμένο τομέα δραστηριοτήτων, δεν θα μπορεί πλέον να χρησιμοποιήσει την επένδυση για άλλες δραστηριότητες ούτε να την πουλήσει παρά μόνο με σημαντική ζημία. Για παράδειγμα, ο δικαιοδόχος μπορεί να είναι ο πρώτος που παράγει και πωλεί έναν νέο τύπο προϊόντος ή ο πρώτος που θέτει σε εφαρμογή μια νέα τεχνολογία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, συχνά είναι πιθανόν ότι οι δικαιοδόχοι δεν θα συνήπταν τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης χωρίς να έχουν εξασφαλίσει την προστασία τους για ορισμένο χρονικό διάστημα από τις (ενεργητικές και) παθητικές πωλήσεις στην περιοχή τους από άλλους δικαιοδόχους στην περιοχή τους ή στην πελατεία τους. Σε περίπτωση που είναι αναγκαίες σημαντικές επενδύσεις από τον δικαιοδόχο προκειμένου να ξεκινήσει και να αναπτύξει τη δραστηριότητά του σε μια νέα αγορά, δεν εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 οι περιορισμοί των παθητικών πωλήσεων από άλλους δικαιοδόχους στη συγκεκριμένη περιοχή εκμετάλλευσης ή κατηγορία πελατών για την περίοδο που είναι αναγκαία προκειμένου ο δικαιοδόχος να αποσβέσει τις υπόψη επενδύσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις, περίοδος έως δύο ετών από την ημερομηνία κατά την οποία το προϊόν της σύμβασης διατέθηκε για πρώτη φορά στην αγορά στην αποκλειστική περιοχή εκμετάλλευσης από τον εν λόγω δικαιοδόχο ή πωλήθηκε στην αποκλειστική πελατεία του, θα μπορούσε να θεωρηθεί επαρκής προκειμένου ο δικαιοδόχος να αποσβέσει τις επενδύσεις που πραγματοποίησε. Ωστόσο, σε ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να απαιτηθεί μεγαλύτερη περίοδος προστασίας του δικαιοδόχου προκειμένου αυτός να αποσβέσει τις δαπάνες που ανέλαβε.

127. Ομοίως, η επιβολή ενός περιορισμού σε όλους τους δικαιοδόχους που συνίσταται σε απαγόρευση των πωλήσεων προς ορισμένες κατηγορίες τελικών χρηστών ενδέχεται να μην περιορίζει τον ανταγωνισμό, εφόσον ο περιορισμός αυτός είναι αντικειμενικώς απαραίτητος για λόγους ασφάλειας ή υγείας λόγω επικινδυνότητας του σχετικού προϊόντος.

3.5. Αποκλειόμενοι περιορισμοί

128. Το άρθρο 5 του ΚΑΚΜΤ απαριθμεί τέσσερα είδη περιορισμών που δεν καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία και, ως εκ τούτου, οι συνέπειές τους στον ανταγωνισμό, επωφελείς και επιζήμιες, πρέπει να εκτιμώνται σε ατομική βάση. Σκοπός του άρθρου 5 είναι να αποτραπεί η απαλλαγή κατά κατηγορία συμφωνιών που ενδέχεται να μειώνουν τα κίνητρα για καινοτομία. Βάσει του άρθρου 5, όταν ένας από τους περιορισμούς που περιέχονται στο εν λόγω άρθρο περιληφθεί σε

συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, η απαλλαγή κατά κατηγορία έχει εφαρμογή στην υπόλοιπη συμφωνία εάν το υπόλοιπο μπορεί να διαχωριστεί από τον (τους) εξαιρούμενο(-ους) περιορισμό(-ούς). Μόνον ο συγκεκριμένος περιορισμός δεν καλύπτεται από την απαλλαγή κατά κατηγορία, γεγονός που συνεπάγεται ότι πρέπει να εκτιμηθεί σε ατομική βάση.

Αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης

129. Το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο α) του ΚΑΚΜΤ αφορά τις αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης (δηλαδή μια αποκλειστική άδεια που παραχωρείται στον δικαιοπάροχο για εκμετάλλευση βελτίωσης του δικαιοδόχου) ή τις εκχωρήσεις στον δικαιοπάροχο βελτιώσεων της παραχωρούμενης τεχνολογίας. Η υποχρέωση χορήγησης στον δικαιοπάροχο αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης των βελτιώσεων της παραχωρηθείσας τεχνολογίας ή εκχώρησης τέτοιων βελτιώσεων στον δικαιοπάροχο είναι πιθανόν να μειώσει το κίνητρο του δικαιοδόχου να καινοτομεί, επειδή τον εμποδίζει να εκμεταλλευθεί τις βελτιώσεις, μεταξύ άλλων, με την παροχή αδειών εκμετάλλευσης σε τρίτους. Η αποκλειστική επανεκχώρηση ορίζεται ως επανεκχώρηση που δεν επιτρέπει στον δικαιοδόχο (ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση είναι ο καινοτόμος και ο δικαιοπάροχος της βελτίωσης) να εκμεταλλευθεί τη βελτίωση (είτε για δική του παραγωγή είτε παρέχοντας σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσής της). Τούτο ισχύει τόσο όταν η βελτίωση έχει την ίδια εφαρμογή με την παραχωρηθείσα τεχνολογία, όσο και όταν ο δικαιοδόχος αναπτύσσει νέες εφαρμογές της παραχωρηθείσας τεχνολογίας. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο α), οι υποχρεώσεις αυτές δεν καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία.

130. Η εφαρμογή του άρθρου 5 παράγραφος 1 στοιχείο α) δεν εξαρτάται από το κατά πόσον ο δικαιοπάροχος καταβάλλει αντίτιμο για την απόκτηση της βελτίωσης ή για την απόκτηση αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης. Ωστόσο, η ύπαρξη και το ύψος του ανωτέρω αντιτίμου μπορεί να αποτελεί σχετικό παράγοντα στο πλαίσιο εκτίμησης σε ατομική βάση δύναμει του άρθρου 101. Όταν η υποχρέωση επανεκχώρησης εκπληρώνεται έναντι ανταλλάγματος, μειώνονται οι πιθανότητες να δημιουργεί η υποχρέωση αντικίνητρα για την καινοτομία εκ μέρους του δικαιοδόχου. Όταν εξετάζονται αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης εκτός του πεδίου εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία, η θέση του δικαιοπαρόχου στην αγορά τεχνολογίας είναι ένας ακόμη παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Όσο ισχυρότερη είναι η θέση του δικαιοπαρόχου, τόσο πιθανότερο είναι οι αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης να έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού ή της καινοτομίας. Όσο ισχυρότερη είναι η θέση της τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου, τόσο πιθανότερο είναι να γίνει ο δικαιοδόχος σημαντική πηγή καινοτομίας και μελλοντικού ανταγωνισμού. Οι αρνητικές συνέπειες των υποχρεώσεων επανεκχώρησης είναι δυνατόν να αυξάνονται σε περίπτωση παράλληλων δικτύων συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που περιέχουν τέτοιες υποχρεώσεις. Όταν οι διαδεσμένες τεχνολογίες ελέγχονται από περιορισμένο αριθμό δικαιοπαρόχων που επιβάλλουν στους δικαιοδόχους αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης, ο κίνδυνος εκδήλωσης επιζήμιων συνεπειών στον ανταγωνισμό είναι μεγαλύτερος από ό,τι όταν υπάρχουν διάφορες τεχνολογίες, εκ των οποίων μόνον ορισμένες παραχωρούνται προς εκμετάλλευση επιβάλλοντας στον δικαιοδόχο αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης.

131. Οι μη αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης καλύπτονται από την περιοχή ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ. Τούτο ισχύει ακόμη και όταν η υποχρέωση επανεκχώρησης δεν είναι αμοιβαία, δηλαδή όταν επιβάλλεται μόνο στον δικαιοδόχο, και όταν βάσει της συμφωνίας ο δικαιοπάροχος δικαιούται να μεταβιβάσει τις βελτιώσεις σε άλλους δικαιοδόχους. Μια μη αμοιβαία υποχρέωση επανεκχώρησης μπορεί να προωθήσει τη διάδοση μιας νέας τεχνολογίας επιτρέποντας στον δικαιοπάροχο να καθορίσει ελεύθερα εάν και σε ποιον βαθμό θα μεταβιβάσει τις βελτιώσεις του στους δικαιοδόχους του. Μια τέτοια ρήτρα μεταβίβασης μπορεί επίσης να προωθήσει τη διάδοση της τεχνολογίας, ιδίως όταν κάθε δικαιοδόχος γνωρίζει κατά τη σύναψη της σύμβασης ότι θα αντιμετωπίζεται ισότιμα με τους άλλους δικαιοδόχους όσον αφορά την τεχνολογία που χρησιμοποιεί στην παραγωγή του.

132. Οι μη αποκλειστικές υποχρεώσεις επανεκχώρησης ενδέχεται να έχουν αρνητικές συνέπειες για την καινοτομία στην περίπτωση σταυροειδούς παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών, στο πλαίσιο της οποίας η υποχρέωση επανεκχώρησης αμφοτέρων των μερών συνδυάζεται με την υποχρέωση αμφοτέρων των μερών να παρέχουν στον αντισυμβαλλόμενο τις βελτιώσεις της δικής τους τεχνολογίας. Η ανταλλαγή όλων των βελτιώσεων μεταξύ ανταγωνιστών μπορεί να εμποδίσει κάθε ανταγωνιστή να αποκτήσει προβάδισμα έναντι του άλλου [βλ. επίσης σημείο (241) κατωτέρω]. Ωστόσο, το ενδεχόμενο να εμποδιστούν οι ανταγωνιστές να κερδίσουν ανταγωνιστικό προβάδισμα ο ένας έναντι του άλλου δεν είναι επιτρεπτό όταν σκοπός της άδειας εκμετάλλευσης είναι να τους επιτραπεί να αναπτύξουν τις τεχνολογίες τους και όταν η άδεια εκμετάλλευσης δεν τους οδηγεί να χρησιμοποιούν την ίδια τεχνολογική βάση στο σχεδιασμό των προϊόντων τους. Τούτο ισχύει όταν σκοπός της άδειας εκμετάλλευσης είναι να υπάρξει σχεδιαστική ελευθερία και όχι να βελτιωθεί η τεχνολογική βάση του δικαιοδόχου.

Ρήτρες μη αμφισβήτησης και καταγγελίας

133. Ο εξαιρούμενος περιορισμός που προβλέπεται στο άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ αφορά τις ρήτρες μη αμφισβήτησης, δηλαδή τις υποχρεώσεις μη αμφισβήτησης του κύρους της διανοητικής ιδιοκτησίας του δικαιοπαρόχου, χωρίς να θίγεται η δυνατότητα, στην περίπτωση της αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης, του δικαιοπαρόχου να καταγγείλει τη συμφωνία μεταφοράς τεχνολογίας σε περίπτωση που ο δικαιοδόχος προσβάλει το κύρος οιαδήποτε παραχωρούμενου δικαιώματος τεχνολογίας.

134. Ο λόγος για τον οποίο οι ρήτρες μη αμφισβήτησης εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία είναι το γεγονός ότι κατά κανόνα οι δικαιοδόχοι είναι σε θέση καλύτερα από κάθε άλλον να κρίνουν αν ένα δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας είναι άκυρο ή όχι. Το συμφέρον του υγιούς ανταγωνισμού και οι αρχές προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας υπαγορεύουν ότι τα άκυρα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας πρέπει να καταργούνται. Τα άκυρα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας καταστέλλουν την καινοτομία, αντί να την προωθούν. Το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης έχει πιθανώς εφαρμογή στις ρήτρες μη αμφισβήτησης, όταν η παραχωρούμενη τεχνολογία είναι πολύτιμη και, κατά συνέπεια, δημιουργείται ένα ανταγωνιστικό μειονέκτημα για τις επιχειρήσεις που δεν μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν ή μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν μόνον έναντι της καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 κατά πάσα πιθανότητα δεν πληρούνται. Ωστόσο, σε περίπτωση που η παραχωρούμενη τεχνολογία σχετίζεται με

τεχνικώς πεπαλαιωμένη διαδικασία την οποία ο δικαιοδόχος δεν χρησιμοποιεί, ή εάν η άδεια εκμετάλλευσης παραχωρείται δωρεάν, δεν προκύπτει περιορισμός του ανταγωνισμού⁽⁶⁴⁾. Όσον αφορά τις ρήτρες μη αμφισβήτησης στο πλαίσιο συμφωνιών επίλυσης διαφορών, βλ. σημεία (242) και (243).

135. Γενικά, μια ρήτρα που υποχρεώνει τον δικαιοδόχο να μην αμφισβητήσει την κυριότητα των δικαιωμάτων τεχνολογίας δεν συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 1. Είτε ο δικαιοπάροχος έχει την κυριότητα των δικαιωμάτων τεχνολογίας είτε όχι, η χρήση της τεχνολογίας από τον δικαιοδόχο και από οποιοδήποτε άλλο μέρος, εξαρτάται από την απόκτηση άδειας σε κάθε περίπτωση, και συνεπώς δεν θα επηρεαζόταν γενικά ο ανταγωνισμός⁽⁶⁵⁾.

136. Το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ εξαιρεί επίσης από την περιοχή ασφαλείας της απαλλαγής κατά κατηγορία, όταν πρόκειται για μη αποκλειστικές άδειες, το δικαίωμα του δικαιοπαρόχου να καταγγείλει τη συμφωνία σε περίπτωση που ο δικαιοδόχος αμφισβητήσει το κύρος οιαδήποτε από τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας που κατέχει ο δικαιοπάροχος στην Ένωση. Το εν λόγω δικαίωμα καταγγελίας μπορεί να έχει το αυτό αποτέλεσμα με μια ρήτρα μη αμφισβήτησης, ιδίως εάν η εγκατάλειψη της τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου θα προκαλούσε σημαντική ζημία στον δικαιοδόχο (για παράδειγμα, εάν ο δικαιοδόχος έχει ήδη επενδύσει σε ειδικά μηχανήματα ή εργαλεία που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για παραγωγή με άλλη τεχνολογία) ή εάν η τεχνολογία του δικαιοπαρόχου αποτελεί αναγκαία εισροή για την παραγωγή του δικαιοδόχου. Για παράδειγμα, όταν πρόκειται για διπλώματα ευρεσιτεχνίας ουσιώδους σημασίας για τη συμμόρφωση με το πρότυπο, ο δικαιοδόχος που παράγει προϊόν το οποίο συμμορφώνεται με ένα πρότυπο θα πρέπει αναγκαστικά να χρησιμοποιήσει κάθε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που περιλαμβάνεται στο πρότυπο. Στην περίπτωση αυτή, η αμφισβήτηση του κύρους των σχετικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ενδέχεται να προκαλέσει σημαντική ζημία εάν καταγγελθεί η συμφωνία μεταφοράς τεχνολογίας. Εάν η τεχνολογία του δικαιοπαρόχου δεν είναι ουσιώδους σημασίας για τη συμμόρφωση με το πρότυπο, αλλά έχει πολύ σημαντική θέση στην αγορά, το αντικίνητρο για την αμφισβήτηση μπορεί να είναι επίσης σημαντικό λαμβανομένης υπόψη της δυσκολίας που θα αντιμετώπιζε ο δικαιοδόχος προκειμένου να εξεύρει βιώσιμη εναλλακτική τεχνολογία για την οποία να λάβει άδεια εκμετάλλευσης. Το ερώτημα κατά πόσον η απώλεια κέρδους του δικαιοδόχου θα ήταν σημαντική, και θα αποτελούσε επομένως ισχυρό αντικίνητρο για την αμφισβήτηση, θα πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση.

137. Στα σενάρια που περιγράφονται στο σημείο (136), ο δικαιοδόχος μπορεί να αποτραπεί από την αμφισβήτηση του κύρους του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας εάν η αμφισβήτηση ενείχε τον κίνδυνο καταγγελίας της σύμβασης παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, οπότε θα αντιμετώπιζε σημαντικούς κινδύνους οι οποίοι θα υπερέβαιναν κατά πολύ τις υποχρεώσεις καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης που υπέχει. Σημειώτεον ωστόσο επίσης ότι, πέραν του πλαισίου των σεναρίων αυτών, μια ρήτρα καταγγελίας συχνά δεν αποτελεί σημαντικό αντικίνητρο για αμφισβήτηση και, ως εκ τούτου, δεν παράγει το ίδιο αποτέλεσμα με μια ρήτρα μη αμφισβήτησης.

⁽⁶⁴⁾ Βλέπε σχετικά υπόθεση 65/86, Bayer κατά Süllhofer, Συλλογή 1988, σ. 5249.

⁽⁶⁵⁾ Όσον αφορά την προσβολή της κυριότητας εμπορικού σήματος, πρβλ. απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση Moosehead/Whitbread (EE L 100 της 20.4.1990, σ. 32).

138. Το δημόσιο συμφέρον να ενισχυθεί το κίνητρο του δικαιωπαρόχου να παραχωρήσει άδειες εκμετάλλευσης εφόσον δεν υποχρεωθεί να συνεχίσει να συναλλάσσεται με έναν δικαιολόχο ο οποίος αμφισβητεί το ίδιο το αντικείμενο της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, πρέπει να συνεκτιμάται με το γεγονός ότι είναι προς το δημόσιο συμφέρον η άρση κάθε εμποδίου για την οικονομική δραστηριότητα που θα μπορούσε να προκύψει από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που χορηγήθηκε εκ πλάνης ⁽⁶⁶⁾. Κατά τη συνεκτίμηση αυτών των συμφερόντων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά πόσον ο δικαιολόχος πληροί όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμφωνία κατά τον χρόνο της προσβολής της, ιδίως την υποχρέωση καταβολής των συμφωνηθέντων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης.

139. Στην περίπτωση των αποκλειστικών αδειών εκμετάλλευσης, οι ρήτρες καταγγελίας είναι συνήθως λιγότερο πιθανό να έχουν συνολικά δυσμενή αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό. Μετά τη χορήγηση της άδειας, ο δικαιωπάροχος μπορεί να βρεθεί σε μια ιδιαίτερη κατάσταση εξάρτησης, δεδομένου ότι ο δικαιολόχος θα αποτελεί τη μοναδική πηγή εισοδήματος του δικαιωπάροχου όσον αφορά τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας εάν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης εξαρτώνται από την παραγωγή με τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας, πράγμα που μπορεί συχνά να αποτελέσει αποτελεσματικό τρόπο διάρθρωσης της καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, τα κίνητρα για καινοτομία και για παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης θα μπορούσαν να υπονομευθούν αν, για παράδειγμα, ο δικαιωπάροχος δεσμευόταν από μια συμφωνία με αποκλειστικό δικαιολόχο, ο οποίος δεν καταβάλλει πλέον σημαντικές προσπάθειες για την ανάπτυξη, παραγωγή και εμπορία του προϊόντος που (πρόκειται να) παράγεται με τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας ⁽⁶⁷⁾. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον ο ΚΑΚΜΤ χορηγεί απαλλαγή κατά κατηγορία σε ρήτρες καταγγελίας για αποκλειστικές συμφωνίες παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης εφόσον πληρούνται επίσης οι άλλοι όροι της περιοχής ασφαλείας της απαλλαγής κατά κατηγορία, όπως η τήρηση του ορίου του μεριδίου αγοράς. Πέραν της περιοχής ασφαλείας, πρέπει να πραγματοποιείται αξιολόγηση κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τα διάφορα συμφέροντα που περιγράφονται στο σημείο (138).

140. Επιπλέον, η Επιτροπή αντιμετωπίζει περισσότερο ευνοϊκά τις ρήτρες μη αμφισβήτησης και καταγγελίας που αφορούν τεχνολογία, σε περίπτωση που η παραχωρούμενη τεχνολογία είναι κατά πάσα πιθανότητα αδύνατο ή πολύ δύσκολο να ανακτηθεί αφ' ης στιγμής αποκαλυφθεί. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η υποχρέωση του δικαιολόχου να μην αμφισβητήσει την παραχωρούμενη τεχνολογία προωθεί τη διάδοση νέων τεχνολογιών, ιδίως επιτρέποντας σε ασθενέστερους δικαιωπαρόχους να χορηγούν άδεια εκμετάλλευσης σε ισχυρότερους δικαιολόχους, χωρίς τον φόβο της αμφισβήτησης όταν η τεχνολογία έχει απορροφηθεί από τον δικαιολόχο. Συνεπώς, οι ρήτρες μη αμφισβήτησης και καταγγελίας που αφορούν αποκλειστικά την τεχνολογία δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ.

Περιορισμοί (μεταξύ μη ανταγωνιστών) όσον αφορά τη χρήση ή την ανάπτυξη από τον δικαιολόχο της δικής του τεχνολογίας

141. Στην περίπτωση των συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών, το άρθρο 5 παράγραφος 2 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση που περιορίζει την ικανότητα του δικαιολόχου να εκμεταλλεύεται τα δικά του δικαιώματα τεχνολογίας ή περιορίζει την ικανότητα των συμβαλλόμενων να διεξάγουν έρευνα και ανάπτυξη, εκτός εάν ο περιορισμός αυτός είναι απαραίτητος προκειμένου να αποφευχθεί η αποκάλυψη της παραχωρούμενης τεχνολογίας σε τρίτους. Το περιεχόμενο της εν λόγω προϋπόθεσης είναι το ίδιο με αυτό του καταλόγου περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο δ) σχετικά με συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών, που εξετάζεται στα σημεία (115) και (116) των παρούσων κατευθυντήριων γραμμών. Ωστόσο, στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι περιορισμοί αυτού του είδους γενικά έχουν αρνητικές συνέπειες στον ανταγωνισμό ή ότι γενικά δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης ⁽⁶⁸⁾. Απαιτείται επομένως εκτίμηση σε ατομική βάση.

142. Στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών, ο δικαιολόχος κατά κανόνα δεν κατέχει δική του ανταγωνιστική τεχνολογία. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες για τους σκοπούς της απαλλαγής κατά κατηγορία οι συμβαλλόμενοι θεωρούνται ως μη ανταγωνιστές παρόλο που ο δικαιολόχος κατέχει δική του ανταγωνιστική τεχνολογία. Τούτο συμβαίνει όταν ο δικαιολόχος κατέχει δική του τεχνολογία, αλλά δεν παρέχει άδεια εκμετάλλευσής της και ο δικαιωπάροχος δεν είναι πραγματικός ή δυνητικός προμηθευτής στην αγορά προϊόντος. Υπ' αυτές τις συνθήκες, για τους σκοπούς της απαλλαγής κατά κατηγορία οι συμβαλλόμενοι δεν είναι ανταγωνιστές ούτε στην αγορά τεχνολογίας ούτε στην αγορά προϊόντος επόμενου σταδίου ⁽⁶⁹⁾. Σε τέτοιες περιπτώσεις, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι δεν περιορίζεται η ικανότητα του δικαιολόχου να εκμεταλλεύεται τη δική του τεχνολογία και να την αναπτύσσει περαιτέρω. Η τεχνολογία αυτή αποτελεί πηγή ανταγωνιστικής πίεσης στην αγορά, η οποία πρέπει να διατηρηθεί. Σε μια τέτοια περίπτωση, κατά κανόνα θεωρείται ότι οι περιορισμοί του δικαιολόχου όσον αφορά τη χρήση των δικών του δικαιωμάτων τεχνολογίας ή την έρευνα και ανάπτυξη είναι επιζήμιοι για τον ανταγωνισμό και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Για παράδειγμα, η επιβολή στον δικαιολόχο της υποχρέωσης να καταβάλλει δικαιώματα όχι μόνο για τα προϊόντα που παράγει με την τεχνολογία της άδειας εκμετάλλευσης, αλλά και για τα προϊόντα που παράγει με τη δική του τεχνολογία, θα περιορίσει γενικά την ικανότητα του δικαιολόχου να εκμεταλλεύεται τη δική του τεχνολογία και, επομένως, η υποχρέωση αυτή θα αποκλεισθεί από το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία.

143. Σε περίπτωση που ο δικαιολόχος δεν κατέχει ή δεν αναπτύσσει ήδη δική του ανταγωνιστική τεχνολογία, ο περιορισμός της δυνατότητας διεξαγωγής έρευνας και ανάπτυξης από τα μέρη μπορεί να περιορίζει τον ανταγωνισμό όταν είναι διαθέσιμες λίγες μόνο τεχνολογίες. Στην περίπτωση αυτή οι συμβαλλόμενοι αποτελούν ενδεχομένως σημαντική (δυνητική) πηγή καινοτομίας στην αγορά. Τούτο ισχύει ιδίως όταν οι συμβαλλόμενοι κατέχουν τα αναγκαία πάγια στοιχεία και

⁽⁶⁶⁾ Υπόθεση 193/83, *Windsurfing* κατά *Επιτροπής*, σκέψη 92, Συλλογή 1986, σ. I-611.

⁽⁶⁷⁾ Στο πλαίσιο συμφωνίας η οποία από τεχνικής απόψεως δεν αποτελεί αποκλειστική συμφωνία, και στην οποία επομένως μια ρήτρα καταγγελίας δεν καλύπτεται από την περιοχή ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ, ο δικαιωπάροχος ενδέχεται, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, να βρίσκεται σε παρόμοια κατάσταση εξάρτησης σε σχέση με έναν δικαιολόχο που διαθέτει μεγάλη αγοραστική ισχύ. Η εξάρτηση αυτή θα λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση που θα πραγματοποιείται σε ατομική βάση.

⁽⁶⁸⁾ Βλ. σχετικά το σημείο (14) ανωτέρω.

⁽⁶⁹⁾ Βλ. το σημείο (36) ανωτέρω.

τις ικανότητες που απαιτούνται για τη διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας και ανάπτυξης. Στην περίπτωση αυτή δεν είναι πιθανό να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Σε περίπτωση που είναι διαθέσιμες περισσότερες από μία τεχνολογίες και οι συμβαλλόμενοι δεν διαθέτουν ιδιαίτερα περιουσιακά στοιχεία ή ικανότητες, ο περιορισμός της έρευνας και ανάπτυξης είναι πιθανό είτε να μην εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 λόγω απουσίας σημαντικού περιοριστικού αποτελέσματος είτε να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Ο περιορισμός μπορεί να προωθή τη διάδοση νέων τεχνολογιών εξασφαλίζοντας στον δικαιούχο ότι η άδεια εκμετάλλευσης δεν θα δημιουργήσει έναν νέο ανταγωνιστή και ωθώντας τον δικαιούχο να επικεντρωθεί στην εκμετάλλευση και ανάπτυξη της παραχωρούμενης τεχνολογίας. Επιπλέον, το άρθρο 101 παράγραφος 1 έχει εφαρμογή μόνον όταν η συμφωνία περιορίζει το κίνητρο του δικαιούχου να βελτιώσει και να εκμεταλλευθεί τη δική του τεχνολογία. Τούτο είναι πιθανόν να μην ισχύει, για παράδειγμα, όταν ο δικαιούχος δικαιούται να καταγγείλει τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης εφόσον ο δικαιούχος αρχίζει να παράγει χρησιμοποιώντας δική του ανταγωνιστική τεχνολογία. Ένα τέτοιο δικαίωμα δεν περιορίζει το κίνητρο του δικαιούχου να προβεί σε καινοτομίες, καθότι η συμφωνία μπορεί να καταγγελλεί μόνον όταν έχει αναπτυχθεί μια εμπορικώς βιώσιμη τεχνολογία και τα προϊόντα που παράγονται βάσει αυτής είναι έτοιμα να διατεθούν στην αγορά.

3.6. Άρση του ευεργετήματος της απαλλαγής κατά κατηγορία και μη εφαρμογή του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία

3.6.1. Διαδικασία άρσης

144. Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ΚΑΚΜΤ, η Επιτροπή και οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών μπορούν να άρουν το ευεργέτημα της απαλλαγής κατά κατηγορία ως προς μεμονωμένες συμφωνίες οι οποίες είναι πιθανό να έχουν δυσμενή αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό (λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις πραγματικές όσο και τις δυνητικές επιπτώσεις τους) και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Η εξουσία των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών να άρουν το ευεργέτημα της απαλλαγής κατά κατηγορία περιορίζεται στις περιπτώσεις που η σχετική γεωγραφική αγορά δεν υπερβαίνει τα όρια του εδάφους του αντίστοιχου κράτους μέλους.
145. Οι τέσσερις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 είναι σωρευτικές και πρέπει να πληρούνται όλες για να είναι εφαρμοστέος ο κανόνας της εξαίρεσης⁽⁷⁰⁾. Συνεπώς, η απαλλαγή κατά κατηγορία μπορεί να ανακληθεί όταν μια συγκεκριμένη συμφωνία δεν πληροί μία ή περισσότερες από τις τέσσερις προϋποθέσεις.
146. Σε περίπτωση εφαρμογής της διαδικασίας άρσης, η ανακαλούσα αρχή φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι η συμφωνία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 και ότι δεν πληροί όλες τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Δεδομένου ότι η άρση συνεπάγεται ότι η εξεταζόμενη συμφωνία περιορίζει τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 1 και δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3, συνοδεύεται απαραίτητα από αρνητική απόφαση των άρθρων 5, 7 ή 9 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003.

147. Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ΚΑΚΜΤ, η άρση μπορεί να δικαιολογείται ιδίως όταν:

- α) περιορίζεται η πρόσβαση τεχνολογιών τρίτων στην αγορά, π.χ. εξαιτίας του σωρευτικού αποτελέσματος παράλληλων δικτύων παρόμοιων περιοριστικών συμφωνιών που απαγορεύουν στους δικαιούχους να χρησιμοποιούν τεχνολογίες τρίτων·
- β) περιορίζεται η πρόσβαση δυνητικών δικαιούχων στην αγορά, π.χ. εξαιτίας του σωρευτικού αποτελέσματος παράλληλων δικτύων παρόμοιων περιοριστικών συμφωνιών που εμποδίζουν τους δικαιούχους να παραχωρούν άδειες εκμετάλλευσης σε άλλους δικαιούχους ή επειδή ο μόνος κάτοχος τεχνολογίας που παραχωρεί άδεια εκμετάλλευσης συναφών δικαιωμάτων τεχνολογίας συνάπτει αποκλειστική συμφωνία παραχώρησης άδειας με δικαιούχο ο οποίος δραστηριοποιείται ήδη στην αγορά προϊόντος με βάση δικαιώματα τεχνολογίας μεταξύ των οποίων υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης. Για να μπορούν να χαρακτηριστούν συναφή, τα δικαιώματα τεχνολογίας πρέπει να είναι τόσο τεχνικά όσο και εμπορικά υποκατάστατα προκειμένου ο δικαιούχος να δραστηριοποιείται στη σχετική αγορά προϊόντος.

148. Στόχος των άρθρων 4 και 5 του ΚΑΚΜΤ, που περιέχουν τους ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμούς του ανταγωνισμού και τους εξαιρούμενους περιορισμούς, είναι να εξασφαλιστεί ότι οι συμφωνίες που καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία δεν μειώνουν το κίνητρο για καινοτομία, δεν καθυστερούν τη διάδοση της τεχνολογίας και δεν περιορίζουν αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό μεταξύ του δικαιούχου και του δικαιούχου ή μεταξύ των δικαιούχων. Ωστόσο, ο κατάλογος των περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας και ο κατάλογος των αποκλειόμενων περιορισμών δεν λαμβάνουν υπόψη όλες τις δυνατές συνέπειες των συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Ειδικότερα, η απαλλαγή κατά κατηγορία δεν λαμβάνει υπόψη τις τυχόν σωρευτικές συνέπειες παρόμοιων περιορισμών σε δικτύα συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορεί να οδηγήσουν σε αποκλεισμό τρίτων, τόσο στο επίπεδο του δικαιούχου όσο και στο επίπεδο του δικαιούχου. Ο αποκλεισμός άλλων δικαιούχων μπορεί να ανακύψει από το σωρευτικό αποτέλεσμα δικτύων συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που απαγορεύουν στους δικαιούχους να εκμεταλλεύονται ανταγωνιστικές τεχνολογίες, προκαλώντας έτσι τον αποκλεισμό άλλων (δυνητικών) δικαιούχων. Είναι πιθανό να προκληθεί αποκλεισμός των δικαιούχων στις περιπτώσεις που οι περισσότερες επιχειρήσεις της αγοράς οι οποίες θα μπορούσαν (αποτελεσματικά) να λάβουν μια ανταγωνιστική άδεια εκμετάλλευσης εμποδίζονται να πράξουν συνεπεία περιοριστικών συμφωνιών και όταν οι δυνητικοί δικαιούχοι αντιμετωπίζουν σχετικά υψηλούς φραγμούς εισόδου. Ο αποκλεισμός άλλων δικαιούχων μπορεί να ανακύψει από το σωρευτικό αποτέλεσμα συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που απαγορεύουν στους δικαιούχους να χορηγούν άδειες εκμετάλλευσης σε άλλους δικαιούχους και κατ' αυτόν τον τρόπο δεν επιτρέπουν σε δυνητικούς δικαιούχους να αποκτήσουν πρόσβαση στην απαραίτητη τεχνολογία. Το θέμα του αποκλεισμού εξετάζεται λεπτομερέστερα στα τμήματα 4.2.2 και 4.2.7. Επιπλέον, η Επιτροπή είναι πιθανό να ανακαλέσει το ευεργέτημα της απαλλαγής κατά κατηγορία όταν, στο

⁽⁷⁰⁾ Βλέπε επ' αυτού το σημείο 42 των κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, στο οποίο γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 3.

πλαίσιο μεμονωμένων συμφωνιών, σημαντικός αριθμός δικαιωπαρρόχων ανταγωνιστικών τεχνολογιών επιβάλλει στους δικαιωδόχους τους την υποχρέωση να επεκτείνουν και σε αυτούς τους πιο ευνοϊκούς όρους που έχουν συμφωνήσει με άλλους δικαιωπαρρόχους.

3.6.2. Μη εφαρμογή του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία

149. Το άρθρο 7 του ΚΑΚΜΤ επιτρέπει στην Επιτροπή να εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ, με την έκδοση κανονισμού, τα παράλληλα δίκτυα παρόμοιων συμφωνιών, όταν αυτά καλύπτουν περισσότερο από το 50 % της σχετικής αγοράς. Αυτό το μέτρο δεν απευθύνεται σε μεμονωμένες επιχειρήσεις, αλλά αφορά όλες τις επιχειρήσεις των οποίων οι συμφωνίες ορίζονται στον κανονισμό που κηρύσσει μη εφαρμοστέο τον ΚΑΚΜΤ.
150. Ενώ η άρση του ευεργετήματος του ΚΑΚΜΤ από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 6 συνεπάγεται την έκδοση απόφασης βάσει των άρθρων 7 ή 9 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003, το αποτέλεσμα της έκδοσης κανονισμού της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 7 του ΚΑΚΜΤ ο οποίος κηρύσσει μη εφαρμοστέο τον ΚΑΚΜΤ είναι απλώς η άρση του ευεργετήματος της εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ και η εκ νέου πλήρης εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφοι 2 και 3 της Συνθήκης, όσον αφορά τους οικείους περιορισμούς και αγορές. Μετά την έκδοση κανονισμού που κηρύσσει μη εφαρμοστέο τον ΚΑΚΜΤ σε συγκεκριμένη αγορά σχετικά με συμφωνίες που περιέχουν ορισμένους περιορισμούς, τα κριτήρια που έχουν αναπτυχθεί μέσω της σχετικής νομολογίας των δικαστηρίων της Ένωσης και μέσω ανακοινώσεων και προηγούμενων αποφάσεων της Επιτροπής, παρέχουν καθοδήγηση ως προς την εφαρμογή του άρθρου 101 σε μεμονωμένες συμφωνίες. Εφόσον κρίνεται σκόπιμο, η Επιτροπή εκδίδει απόφαση σε συγκεκριμένη υπόθεση, η οποία μπορεί να χρησιμεύσει ως αναφορά για όλες τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην οικεία αγορά.
151. Για τον υπολογισμό του ποσοστού κάλυψης της αγοράς του 50 %, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε μεμονωμένο δίκτυο συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που περιέχει περιορισμούς ή συνδυασμούς περιορισμών οι οποίοι έχουν παρόμοιες συνέπειες στην αγορά.
152. Το άρθρο 7 του ΚΑΚΜΤ δεν υποχρεώνει την Επιτροπή να προβεί σε ενέργειες σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου κάλυψης της αγοράς του 50 %. Σε γενικές γραμμές, η έκδοση κανονισμού βάσει του άρθρου 7 είναι σκόπιμη όταν ενδέχεται να περιορίζεται σημαντικά η πρόσβαση στη σχετική αγορά ή ο ανταγωνισμός στην αγορά αυτή. Όταν η Επιτροπή εκτιμά την αναγκαιότητα εφαρμογής του άρθρου 7, εξετάζει αν η άρση σε ατομική βάση θα αποτελούσε πιο πρόσφορο διορθωτικό μέσο. Αυτό μπορεί να εξαρτάται, ιδίως, από τον αριθμό των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων που συμβάλλουν σε σωρευτικό αποτέλεσμα στην αγορά ή από τον αριθμό των επηρεαζόμενων γεωγραφικών αγορών εντός της Ένωσης.
153. Σε κάθε κανονισμό που ενδεχομένως θα εκδοθεί βάσει του άρθρου 7 πρέπει να ορίζεται σαφώς το πεδίο εφαρμογής του. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή πρέπει κατ' αρχάς να ορίσει την ή τις σχετικές αγορές προϊόντων και γεωγραφικές αγορές και, δεύτερον, να προσδιορίσει το είδος των περιορισμών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης στους οποίους δεν θα έχει πλέον εφαρμογή ο ΚΑΚΜΤ. Όσον αφορά το τελευταίο αυτό, η Επιτροπή δύναται να προσαρμόζει το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού ανάλογα με το πρόβλημα ανταγωνισμού το οποίο επιδιώκει να αντιμετωπίσει. Για παράδειγμα, ενώ όλα

τα παράλληλα δίκτυα συμφωνιών μη άσκησης ανταγωνισμού θα λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του ποσοστού κάλυψης της αγοράς κατά 50 %, η Επιτροπή μπορεί να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού μόνο στις υποχρεώσεις μη ανταγωνισμού που υπερβαίνουν μια ορισμένη διάρκεια. Έτσι, οι συμφωνίες μικρότερης διάρκειας ή με λιγότερο περιοριστικό χαρακτήρα μπορεί να μην θιγούν, λόγω του μικρότερου βαθμού αποκλεισμού που θεωρείται ότι προκαλούν οι περιορισμοί αυτοί. Εφόσον κρίνεται σκόπιμο, η Επιτροπή δύναται επίσης να παράσχει σχετικές ενδείξεις, προσδιορίζοντας το επίπεδο μεριδίου στην αγορά το οποίο, με βάση τα δεδομένα της συγκεκριμένης αγοράς, μπορεί να μη θεωρηθεί επαρκές για να υπάρξει σημαντική συμβολή μιας μεμονωμένης επιχείρησης στα σωρευτικά αποτελέσματα. Εν γένει, όταν το μερίδιο αγοράς των προϊόντων που ενσωματώνουν μια τεχνολογία παραχωρηθείσα από μεμονωμένο δικαιωπαρρόχο δεν υπερβαίνει το 5 %, η συμφωνία ή το δίκτυο συμφωνιών που καλύπτουν αυτή την τεχνολογία δεν θεωρείται ότι συμβάλλουν σημαντικά σε σωρευτικό αποτέλεσμα αποκλεισμού⁽⁷¹⁾.

154. Η μεταβατική περίοδος τουλάχιστον έξι μηνών που θα πρέπει να ορίσει η Επιτροπή βάσει του άρθρου 7 παράγραφος 2 θα επέτρεπε στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να προσαρμόσουν τις συμφωνίες τους ώστε να λαμβάνουν υπόψη τον κανονισμό που κηρύσσει μη εφαρμοστέο τον ΚΑΚΜΤ.

155. Ένας κανονισμός που κηρύσσει μη εφαρμοστέο τον ΚΑΚΜΤ δεν θα επηρεάζει την απαλλαγή κατά κατηγορία των σχετικών συμφωνιών για το διάστημα πριν από την έναρξη ισχύος του.

4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 101 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ 1 ΚΑΙ 3 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΑΚΜΤ

4.1. Το γενικό πλαίσιο εξέτασης

156. Οι συμφωνίες που δεν εμπίπτουν στην απαλλαγή κατά κατηγορία, για παράδειγμα επειδή υπάρχει υπέρβαση των ορίων μεριδίου αγοράς ή επειδή οι συμβαλλόμενοι είναι περισσότεροι από δύο, υπόκεινται σε εκτίμηση σε ατομική βάση. Οι συμφωνίες που είτε δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης είτε πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 είναι έγκυρες και εκτελεστές. Υπενθυμίζεται ότι δεν υπάρχει τεκμήριο μη νομιμότητας των συμφωνιών που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία, εφόσον δεν περιέχουν ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμούς του ανταγωνισμού. Ειδικότερα, δεν υπάρχει τεκμήριο ότι το άρθρο 101 παράγραφος 1 έχει εφαρμογή μόνο διότι σημειώνεται υπέρβαση των ορίων μεριδίου αγοράς. Απαιτείται πάντοτε η κατά περίπτωση εκτίμηση με βάση τις αρχές που περιγράφονται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.

Περιοχή ασφαλείας εάν υπάρχουν επαρκείς ανεξάρτητα ελεγχόμενες τεχνολογίες

157. Προκειμένου να προωθηθεί η προβλεψιμότητα πέραν της εφαρμογής του ΚΑΚΜΤ και να περιοριστεί η εμπειριστική εξέταση μόνο στις περιπτώσεις που είναι πιθανόν να εμφανίζουν πραγματικά προβλήματα ανταγωνισμού, η Επιτροπή υιοθετεί την άποψη ότι, απουσία περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας, δεν είναι πιθανόν να υφίσταται παράβαση

⁽⁷¹⁾ Βλέπε επ' αυτού το σημείο 8 της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, στην οποία γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 20.

του άρθρου 101 της Συνθήκης όταν υπάρχουν τέσσερις ή περισσότερες ανεξάρτητα ελεγχόμενες τεχνολογίες πλέον των τεχνολογιών που ελέγχουν οι συμβαλλόμενοι της συμφωνίας και οι οποίες μπορούν να υποκαταστήσουν την παραχωρούμενη τεχνολογία με παραπλήσιο κόστος για τον χρήστη. Για να εκτιμηθεί κατά πόσον υπάρχει σε επαρκή βαθμό δυνατότητα υποκατάστασης αυτής της τεχνολογίας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σχετική εμπορική ισχύς των εν λόγω τεχνολογιών. Η ανταγωνιστική πίεση που επιβάλλει μια τεχνολογία περιορίζεται εάν δεν αποτελεί εμπορικά βιώσιμη εναλλακτική λύση στην παραχωρούμενη τεχνολογία. Για παράδειγμα, όταν λόγω των δικτυακών αποτελεσμάτων στην αγορά οι καταναλωτές εκδηλώνουν έντονη προτίμηση για προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία, οι άλλες τεχνολογίες, που ήδη υπάρχουν στην αγορά ή είναι πιθανόν να εισέλθουν στην αγορά εντός ελλογου χρονικού διαστήματος, μπορεί να μην αποτελούν πραγματική εναλλακτική επιλογή και, κατά συνέπεια, να ασκούν σε περιορισμένο μόνο βαθμό ανταγωνιστική πίεση.

158. Το γεγονός ότι μια συμφωνία δεν εμπίπτει στην περιοχή ασφαλείας που περιγράφεται στο σημείο (157) δεν σημαίνει ότι η συμφωνία εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης και, εάν ισχύει το τελευταίο, ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Όσον αφορά την περιοχή ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ για το μερίδιο αγοράς, η πρόσθετη αυτή περιοχή ασφαλείας δημιουργεί απλώς το τεκμήριο ότι η συμφωνία δεν απαγορεύεται από το άρθρο 101. Εκτός της περιοχής ασφαλείας, απαιτείται εκτίμηση της συμφωνίας σε ατομική βάση σύμφωνα με τις αρχές που αναπτύσσονται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.

4.1.1. Οι σχετικοί παράγοντες

159. Κατά την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης σε μεμονωμένες περιπτώσεις, πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη ο τρόπος λειτουργίας του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά. Από την άποψη αυτή, ιδιαίτερα σημαντικοί είναι οι ακόλουθοι παράγοντες:

- α) η φύση της συμφωνίας·
- β) η θέση των μερών στην αγορά·
- γ) η θέση των ανταγωνιστών στην αγορά·
- δ) η θέση στην αγορά των αγοραστών στις σχετικές αγορές·
- ε) οι φραγμοί στην είσοδο και
- ζ) η ωριμότητα της αγοράς.

160. Η σημασία επί μέρους παραγόντων μπορεί να ποικίλλει αναλόγως της περιπτώσεως και εξαρτάται από όλους τους υπόλοιπους παράγοντες. Για παράδειγμα, ένα υψηλό μερίδιο αγοράς των συμβαλλομένων αποτελεί συνήθως αξιόπιστη ένδειξη ισχύος στην αγορά, αλλά τούτο μπορεί να μην ισχύει αν υπάρχουν χαμηλοί φραγμοί εισόδου. Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν να καθορισθούν αυστηροί κανόνες για τη σπουδαιότητα των επιμέρους παραγόντων.

161. Οι συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας μπορούν να λάβουν πολλές μορφές. Κατά συνέπεια, είναι σημαντικό να εξετασθεί η φύση της συμφωνίας όσον αφορά την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των μερών και τους περιορισμούς που περιέχει. Ως προς το τελευταίο, δεν αρκεί να εξεταστούν οι ρητοί όροι της συμφωνίας. Πρέπει να διερευνάται η ύπαρξη σιωπηρών περιορισμών, βάσει, αφενός, του τρόπου με τον οποίο εφαρμόστηκε η συμφωνία από τα μέρη και, αφετέρου, των κινήτρων που έχουν.

162. Η θέση που κατέχουν τα μέρη στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων οιωνδήποτε επιχειρήσεων που βρίσκονται *de facto* ή *de jure* υπό τον έλεγχό τους, συνιστά ένδειξη του βαθμού ισχύος στην αγορά που ενδεχομένως διαθέτουν ο δικαιοπάροχος, ο δικαιοδόχος ή και οι δύο. Όσο υψηλότερο είναι το μερίδιο αγοράς τους, τόσο μεγαλύτερη είναι πιθανώς η ισχύς τους στην αγορά. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα όταν το μερίδιο αγοράς αντικατοπτρίζει πλεονεκτήματα κόστους ή άλλα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστών. Αυτά τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μπορεί να οφείλονται, για παράδειγμα, στο ότι ένας συμβαλλόμενος υπήρξε ο πρώτος που εισήλθε στην αγορά, κατέχει βασικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή διαθέτει ανώτερη τεχνολογία. Ωστόσο, τα μερίδια αγοράς αποτελούν πάντοτε έναν μόνο παράγοντα για την εκτίμηση των θέσεων στην αγορά. Για παράδειγμα, ιδίως στην περίπτωση των αγορών τεχνολογίας, τα μερίδια αγοράς ενδέχεται να μην αποτελούν πάντοτε αξιόπιστη ένδειξη της σχετικής ισχύος της συγκεκριμένης τεχνολογίας, τα δε στοιχεία σχετικά με το μερίδιο αγοράς ενδέχεται να διαφέρουν σημαντικά αναλόγως των διαφόρων μεθόδων υπολογισμού.

163. Τα μερίδια αγοράς και τα πιθανά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα χρησιμοποιούνται επίσης για να εκτιμηθεί η θέση των ανταγωνιστών στην αγορά. Όσο ισχυρότεροι και όσο περισσότεροι είναι οι πραγματικοί ανταγωνιστές, τόσο μειώνεται ο κίνδυνος να μπορούν οι συμβαλλόμενοι να ασκήσουν μεμονωμένα ισχύ στην αγορά. Ωστόσο, αν ο αριθμός των ανταγωνιστών είναι αρκετά μικρός και η θέση τους στην αγορά (μέγεθος, έξοδα, δυνατότητες E&A κ.λπ.) είναι αρκετά παρόμοια, η δημιουργούμενη διάρθρωση της αγοράς μπορεί να αυξήσει τον κίνδυνο αθέμιτης σύμπτυξης.

164. Η θέση των αγοραστών στην αγορά αποτελεί ένδειξη της ενδεχόμενης αγοραστικής ισχύος ενός ή περισσότερων αγοραστών. Η πρώτη ένδειξη αγοραστικής ισχύος είναι το μερίδιο αγοράς του αγοραστή στην αγορά προμήθειας. Το μερίδιο αυτό αντικατοπτρίζει τη σημασία της ζήτησης του για τους δυνητικούς προμηθευτές. Άλλοι δείκτες επικεντρώνονται στη θέση του αγοραστή στην αγορά μεταπώλησης, συμπεριλαμβανομένων χαρακτηριστικών όπως η ευρεία γεωγραφική εξάπλωση των καταστημάτων του και το κύρος του σήματός του μεταξύ των τελικών καταναλωτών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ισχύς των αγοραστών μπορεί να εμποδίζει την άσκηση ισχύος στην αγορά από τον δικαιοπάροχο και/ή τον δικαιοδόχο και έτσι να επιλύει ένα πρόβλημα ανταγωνισμού που θα εμφανιζόταν διαφορετικά. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα όταν ισχυροί αγοραστές έχουν την ικανότητα και το κίνητρο να φέρουν νέες πηγές προμήθειας στην αγορά, σε περίπτωση μικρής, αλλά μόνιμης, αύξησης των τιμών. Όταν οι ισχυροί αγοραστές απλώς αποσπούν ευνοϊκούς όρους από τον προμηθευτή τους ή απλώς μετακυλίσουν τις τυχόν αυξήσεις των τιμών στους πελάτες τους, η θέση των αγοραστών δεν είναι τέτοια ώστε να αποτρέψει την άσκηση ισχύος από τον δικαιοδόχο στην αγορά προϊόντος και κατά συνέπεια δεν μπορεί να επιλύσει το πρόβλημα ανταγωνισμού στην αγορά αυτή⁽⁷²⁾.

165. Οι φραγμοί εισόδου εκτιμώνται με βάση το κατά πόσον οι ήδη υφιστάμενες εταιρείες στην αγορά μπορούν να αυξήσουν τις τιμές τους σε επίπεδο υψηλότερο από το ανταγωνιστικό, χωρίς να προκληθεί είσοδος νέου ανταγωνιστή στην αγορά. Χωρίς φραγμούς εισόδου, η εύκολη και γρήγορη είσοδος νέων ανταγωνιστών στην αγορά θα καθιστούσε μη επικερδείς τις αυξήσεις. Όταν είναι πιθανό να εμφανιστεί εντός ενός ή

⁽⁷²⁾ Βλ. σχετικά υπόθεση T-228/97, *Irish Sugar*, σκέψη 101, Συλλογή 1999, II-2969.

δύο ετών αποτελεσματική είσοδος νέου ανταγωνιστή στην αγορά που παρεμποδίζει ή περιορίζει την άσκηση ισχύος στην αγορά, οι φραγμοί εισόδου θεωρούνται κατά κανόνα χαμηλοί.

166. Οι φραγμοί εισόδου μπορεί να είναι αποτέλεσμα ποικίλων παραγόντων, όπως οι οικονομίες κλίμακας και πεδίου δράσης, οι κρατικοί κανονισμοί, ιδίως όταν δημιουργούν αποκλειστικά δικαιώματα, οι κρατικές ενισχύσεις, οι εισαγωγικοί δασμοί, τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, η κυριότητα πόρων όταν η προσφορά τους είναι περιορισμένη λόγω, για παράδειγμα, φυσικών περιορισμών, οι βασικές διευκολύνσεις, το πλεονέκτημα της πρώτης κίνησης ή η αφοσίωση των καταναλωτών κατόπιν έντονης διαφημιστικής εκστρατείας επί ορισμένο χρονικό διάστημα. Η συναφή περιοριστικών συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων μπορεί επίσης να λειτουργήσει ως φραγμός εισόδου, καθιστώντας δυσκολότερη την πρόσβαση και αποκλείοντας (τους δυνητικούς) ανταγωνιστές. Φραγμοί εισόδου μπορεί να υπάρχουν σε όλα τα στάδια της διαδικασίας έρευνας και ανάπτυξης, παραγωγής και διανομής. Το ερώτημα αν ορισμένοι από αυτούς τους παράγοντες μπορούν να χαρακτηριστούν ως φραγμοί εισόδου εξαρτάται ιδίως από το κατά πόσον συνεπάγονται μη ανακτήσιμα έξοδα. Μη ανακτήσιμες είναι οι δαπάνες οι οποίες πρέπει μεν να πραγματοποιηθούν για να εισέλθει ή για να δραστηριοποιηθεί μια επιχείρηση σε μια αγορά, όμως χάνονται αφ' ης στιγμής η επιχείρηση αποχωρήσει από την αγορά. Όσο περισσότερες δαπάνες είναι μη ανακτήσιμες, τόσο περισσότερο οι δυνητικοί νεοεισερχόμενοι πρέπει να σταθμίσουν τους κινδύνους εισόδου στην αγορά και τόσο πιο βάσιμη είναι η απειλή εκ μέρους των κατεστημένων επιχειρήσεων στην αγορά ότι θα πολεμήσουν τους νέους ανταγωνιστές, καθώς, λόγω των μη ανακτήσιμων δαπανών, η αποχώρηση των επιχειρήσεων αυτών από την αγορά έχει υψηλό κόστος. Εν γένει, η είσοδος στην αγορά προϋποθέτει την πραγματοποίηση μη ανακτήσιμων δαπανών, άλλοτε ήσσονος σημασίας και άλλοτε πολύ σημαντικών. Συνεπώς, ο πραγματικός ανταγωνισμός είναι εν γένει πιο αποτελεσματικός και θα βαρύνει περισσότερο κατά την αξιολόγηση μιας υπόθεσης από ό,τι ο δυνητικός ανταγωνισμός.

167. Σε μια ώριμη αγορά, δηλαδή σε μια αγορά η οποία υφίσταται επί αρκετό χρονικό διάστημα και στην οποία η τεχνολογία που χρησιμοποιείται είναι γνωστή και διαδεδομένη και δεν μεταβάλλεται σε μεγάλο βαθμό και η ζήτηση είναι σχετικά σταθερή ή φθίνουσα, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού είναι πιθανότερο να προκαλέσουν αρνητικές συνέπειες σε σχέση με μια πιο δυναμική αγορά.

168. Κατά την αξιολόγηση συγκεκριμένων περιορισμών, πρέπει ίσως να ληφθούν υπόψη και ορισμένοι άλλοι παράγοντες. Μεταξύ των παραγόντων αυτών περιλαμβάνονται τα σωρευτικά αποτελέσματα, δηλαδή η κάλυψη της αγοράς από παρόμοιες συμφωνίες, η διάρκεια των συμφωνιών, το κανονιστικό πλαίσιο και η ύπαρξη συμπεριφοράς που μπορεί να δείχνει ή να διευκολύνει την αθέμιτη σύμπραξη, όπως η ηγετική θέση σε θέματα τιμών, η εξαγγελία αλλαγής των τιμών και οι συζητήσεις για τη «σωστή» τιμή, η ακαμψία των τιμών συνεπεία πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας, η εφαρμογή διακρίσεων ως προς τις τιμές και η ύπαρξη αθέμιτης σύμπραξης στο παρελθόν.

4.1.2. Αρνητικές συνέπειες των περιοριστικών συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης

169. Οι αρνητικές συνέπειες στον ανταγωνισμό που μπορεί να προκύψουν από τις περιοριστικές συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας περιλαμβάνουν τα εξής:

α) μείωση του διατεχνολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αγορά τεχνολογίας

ή σε αγορά προϊόντων που ενσωματώνουν τις εν λόγω τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της αθέμιτης σύμπραξης, ρητής και σιωπηρής·

β) αποκλεισμός ανταγωνιστών μέσω της αύξησης των εξόδων τους, του περιορισμού της πρόσβασής τους σε βασικούς συντελεστές παραγωγής ή της δημιουργίας φραγμών εισόδου με άλλο τρόπο· και

γ) μείωση του ενδοτεχνολογικού ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων που παράγουν προϊόντα χρησιμοποιώντας την ίδια τεχνολογία.

170. Οι συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας μπορεί να μειώσουν το διατεχνολογικό ανταγωνισμό, δηλαδή τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων που χορηγούν άδειες εκμετάλλευσης ή παράγουν προϊόντα με βάση τεχνολογίες μεταξύ των οποίων υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης. Τούτο ισχύει ιδίως στην περίπτωση που επιβάλλονται αμοιβαίες υποχρεώσεις. Για παράδειγμα, σε περίπτωση αμοιβαίας μεταφοράς ανταγωνιστικών τεχνολογιών μεταξύ ανταγωνιστών, στο πλαίσιο της οποίας αμφότερα τα μέρη υποχρεούνται να γνωστοποιήσουν στον αντισυμβαλλόμενο τις μελλοντικές βελτιώσεις των αντίστοιχων τεχνολογιών τους και όταν η συμφωνία εμποδίζει τον έναν ανταγωνιστή να αποκτήσει τεχνολογικό προβάδισμα έναντι του άλλου, περιορίζεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των μερών ως προς την καινοτομία [βλ. επίσης σημείο (241)].

171. Η παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών μπορεί επίσης να διευκολύνει την αθέμιτη σύμπραξη. Ο κίνδυνος αθέμιτης σύμπραξης είναι ιδιαίτερα υψηλός σε αγορές που χαρακτηρίζονται από συκέντρωση. Για να υπάρξει αθέμιτη σύμπραξη οι σχετικές επιχειρήσεις πρέπει να έχουν παρεμφερείς απόψεις ως προς το τι αποτελεί κοινό τους συμφέρον και πώς πρέπει να λειτουργήσουν οι μηχανισμοί συντονισμού. Για να είναι αποτελεσματική η αθέμιτη σύμπραξη, οι επιχειρήσεις πρέπει επίσης να μπορούν να παρακολουθούν τη συμπεριφορά αλλήλων, ενώ επίσης πρέπει να υπάρχουν επαρκή αποτρεπτικά μέσα ώστε να διασφαλιστεί ότι υπάρχει κίνητρο για τη μη παρέκκλιση από την κοινή πολιτική στην αγορά, ενώ οι φραγμοί εισόδου πρέπει να είναι αρκετά υψηλοί ώστε να περιορίζεται η είσοδος στην αγορά ή η επέκταση μη εδραιωμένων ανταγωνιστών. Οι εν λόγω συμφωνίες μπορούν να διευκολύνουν την αθέμιτη σύμπραξη αυξάνοντας τη διαφάνεια στην αγορά, ελέγχοντας κάποια συμπεριφορά και δημιουργώντας φραγμούς εισόδου. Η αθέμιτη σύμπραξη μπορεί επίσης να «εξαίρεση» να διευκολυνθεί από συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που οδηγούν σε μεγάλο βαθμό σε κοινή διάρθρωση κόστους, διότι οι επιχειρήσεις που έχουν παρόμοια έξοδα είναι πιθανότερο να έχουν παρόμοιες απόψεις ως προς τους όρους συντονισμού⁽⁷³⁾.

172. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορούν επίσης να επηρεάσουν τον διατεχνολογικό ανταγωνισμό δημιουργώντας φραγμούς εισόδου και επέκτασης ανταγωνιστών στην αγορά. Αυτά τα φαινόμενα αποκλεισμού μπορεί να οφείλονται σε περιορισμούς που εμποδίζουν τους δικαιολογούμενους να αποκτήσουν άδειες εκμετάλλευσης από τρίτους ή που δημιουργούν αντικίνητρα προς τούτο. Για παράδειγμα, είναι δυνατό να αποκλειστούν τρίτοι όταν οι ήδη υφιστάμενοι

⁽⁷³⁾ Βλέπε επ' αυτού σημείο 36 των κατευθυντήριων γραμμών για τις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, στις οποίες γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 27.

δικαιοπάροχοι επιβάλλουν στους δικαιοδόχους υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού σε τέτοιο βαθμό ώστε υπάρχει ανεπαρκής αριθμός δικαιοδόχων διαθεσίμος σε τρίτους και όταν η είσοδος στην αγορά στο επίπεδο των δικαιοδόχων είναι δύσκολη. Οι προμηθευτές τεχνολογιών δυνάμενων να υποκατασταθούν μεταξύ τους μπορεί επίσης να αποκλεισθούν όταν ένας δικαιοπάροχος με επαρκή βαθμό ισχύος στην αγορά συνδέει διάφορα μέρη μιας τεχνολογίας και χορηγεί άδεια εκμετάλλευσης για όλα αυτά τα μέρη μαζί, ενώ μόνο ένα μέρος από αυτά είναι βασικό για την παραγωγή ενός προϊόντος.

173. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορούν επίσης να μειώσουν τον ενδοτεχνολογικό ανταγωνισμό, δηλαδή τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων που παράγουν με βάση την ίδια τεχνολογία. Μια συμφωνία που επιβάλλει εδαφικούς περιορισμούς στους δικαιοδόχους, αποτρέποντάς τους από την πραγματοποίηση πωλήσεων στην περιοχή του αντισυμβαλλομένου, μειώνει τον μεταξύ τους ανταγωνισμό. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορούν επίσης να μειώσουν τον ενδοτεχνολογικό ανταγωνισμό διευκολύνοντας την αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ δικαιοδόχων. Επιπλέον, οι συμφωνίες παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης που μειώνουν τον ενδοτεχνολογικό ανταγωνισμό μπορούν να διευκολύνουν την αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ των κατόχων ανταγωνιστικών τεχνολογιών ή να μειώσουν τον διατεχνολογικό ανταγωνισμό αυξάνοντας τους φραγμούς εισόδου.

4.1.3. Θετικές συνέπειες των περιοριστικών συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και πλαίσιο εξέτασής αυτών

174. Ακόμη και οι περιοριστικές συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης συχνά έχουν και θετικές συνέπειες στον ανταγωνισμό υπό μορφή αύξησης της αποτελεσματικότητας, πράγμα που μπορεί να αντισταθμίζει τις αρνητικές τους συνέπειες στον ανταγωνισμό. Η εκτίμηση των ενδεχόμενων θετικών συνεπειών στον ανταγωνισμό γίνεται στο πλαίσιο του άρθρου 101 παράγραφος 3, το οποίο προβλέπει εξαίρεση από τον κανόνα απαγόρευσης του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Για να είναι εφαρμόσιμη η εν λόγω εξαίρεση, η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης πρέπει να αποφέρει αντικειμενικά οικονομικά οφέλη, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού πρέπει να είναι απαραίτητοι για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, οι καταναλωτές πρέπει να λαμβάνουν δικαιο τμήμα από τα κέρδη αποτελεσματικότητας, και η συμφωνία δεν πρέπει να παρέχει στα μέρη τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού σε σημαντικό μέρος των σχετικών προϊόντων. Μια επιχείρηση που επικαλείται το άρθρο 101 παράγραφος 3 πρέπει να αποδείξει, με πειστικά επιχειρήματα και αποδεικτικά στοιχεία, ότι πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση απαλλαγής⁽⁷⁴⁾.
175. Η αξιολόγηση των συμφωνιών που περιορίζουν τον ανταγωνισμό βάσει του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης πραγματοποιείται εντός του πραγματικού πλαισίου στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι περιορισμοί⁽⁷⁵⁾ και βάσει των πραγματικών περιστατικών που είναι διαθέσιμα ανά πάσα χρονική στιγμή. Η αξιολόγηση επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από

κάθε ουσιώδη μεταβολή των πραγματικών περιστατικών. Ο κανόνας απαλλαγής του άρθρου 101 παράγραφος 3 εφαρμόζεται εφόσον πληρούνται και οι τέσσερις προϋποθέσεις, και όταν αυτό δεν συμβαίνει πλέον, παύει να ισχύει⁽⁷⁶⁾. Ωστόσο, όταν εφαρμόζεται το άρθρο 101 παράγραφος 3, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι αρχικές μη ανακτήσιμες επενδύσεις που πραγματοποίησε οποιοσδήποτε συμβαλλόμενος, καθώς και ο χρόνος που χρειάστηκε και οι περιορισμοί που απαιτήθηκαν για την πραγματοποίηση και την ανάκτηση μιας επένδυσης που αυξάνει την αποτελεσματικότητα. Το άρθρο 101 δεν μπορεί να εφαρμοσθεί χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι εκ των προτέρων επενδύσεις και οι σχετικοί κίνδυνοι. Συνεπώς, λόγω του κινδύνου που αναλαμβάνουν τα μέρη και της εφάπαξ επένδυσης που πρέπει να πραγματοποιηθεί για την εφαρμογή της συμφωνίας, μπορεί η τελευταία να μην εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 ή να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3, ανάλογα με την περίπτωση, κατά το χρονικό διάστημα που απαιτείται για την απόσβεση της επένδυσης.

176. Η πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης απαιτεί να εξετάζονται τα ενδεχόμενα αντικειμενικά οφέλη της συμφωνίας ως προς τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν σε συνδυασμό συμπληρωματικών τεχνολογιών και άλλων αγαθών, με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η διάθεση νέων ή βελτιωμένων προϊόντων στην αγορά ή η παραγωγή υπαρχόντων προϊόντων με χαμηλότερο κόστος. Εκτός του πλαισίου των συμπράξεων ιδιαίτερης σοβαρότητας, οι συμφωνίες παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης είναι συχνές, διότι είναι αποτελεσματικότερο για τον δικαιοπάροχο να χορηγήσει άδεια εκμετάλλευσης της τεχνολογίας από ό,τι να την εκμεταλλεύεται ο ίδιος. Τούτο μπορεί να ισχύει ιδιαίτερα σε περίπτωση που ο δικαιοδόχος ήδη έχει πρόσβαση στα απαραίτητα μέσα παραγωγής. Η συμφωνία επιτρέπει τότε στον δικαιοδόχο να αποκτήσει πρόσβαση σε μια τεχνολογία που μπορεί να συνδυαστεί με εκείνα τα μέσα, επιτρέποντάς του έτσι να εκμεταλλευθεί νέες ή βελτιωμένες τεχνολογίες. Άλλο ένα παράδειγμα δυναμικής βελτίωσης της αποτελεσματικότητας είναι η περίπτωση κατά την οποία ο δικαιοδόχος διαθέτει ήδη μια τεχνολογία και ο συνδυασμός αυτής της τεχνολογίας με την τεχνολογία του δικαιοπαρόχου δημιουργεί συνεργίες. Όταν οι δύο τεχνολογίες συνδυάζονται, ο δικαιοδόχος μπορεί να επιτύχει μια σχέση κόστους/παραγωγής που δεν θα ήταν δυνατή διαφορετικά. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορούν επίσης να οδηγήσουν σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας στο στάδιο της διανομής, με τον ίδιο τρόπο όπως οι κάθετες συμφωνίες διανομής. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας σε αυτό το στάδιο μπορεί να λάβει τη μορφή μείωσης των εξόδων ή παροχής πολύτιμων υπηρεσιών στους καταναλωτές. Οι θετικές συνέπειες των κάθετων συμφωνιών περιγράφονται στις κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς⁽⁷⁷⁾. Ένα ακόμη παράδειγμα πιθανής βελτίωσης της αποτελεσματικότητας αποτελούν οι συμφωνίες βάσει των οποίων κάτοχοι τεχνολογίας δημιουργούν ένα πακέτο τεχνολογιών με σκοπό να παραχωρήσουν άδεια εκμετάλλευσής του σε τρίτους. Αυτές οι κοινοπρακτικές συμφωνίες μπορούν ιδίως να μειώσουν το κόστος συναλλαγής,

⁽⁷⁴⁾ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P και C-519/06 P *GlaxoSmithKline Services* κ.λπ. κατά *Επιτροπής* κ.λπ., σκέψη 82, Συλλογή 2009, σ. I-9291.

⁽⁷⁵⁾ Βλέπε συνεκδικασθείσες υποθέσεις 25/84 και 26/84, *Ford*, Συλλογή 1985, σ. 2725· συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P και C-519/06 P *GlaxoSmithKline Services* κ.λπ. κατά *Επιτροπής* κ.λπ., σκέψη 103, Συλλογή 2009, σ. I-9291.

⁽⁷⁶⁾ Βλέπε επ' αυτού, για παράδειγμα, την απόφαση της Επιτροπής της 3ης Μαρτίου 1999 στην υπόθεση *TPS* (ΕΕ L 90 της 2.4.1999, σ. 6). Επίσης, η απαγόρευση του άρθρου 101 παράγραφος 1 εφαρμόζεται μόνο εφόσον η συμφωνία έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

⁽⁷⁷⁾ Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 52. Βλέπε ιδίως παραγράφους 106 κ.ε.

καθότι οι δικαιοδόχοι δεν χρειάζεται να συνάψουν χωριστές συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης με κάθε δικαιούχο. Οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μπορούν επίσης να είναι επωφελείς για τον ανταγωνισμό όταν διασφαλίζουν τη σχεδιαστική ελευθερία. Σε τομείς στους οποίους υπάρχουν πολυάριθμα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και τα επί μέρους προϊόντα ενδέχεται να θίγουν ορισμένα υπάρχοντα ή μελλοντικά δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, οι συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης βάσει των οποίων οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν ότι δεν θα διεκδικούν τα δικαιώματα ιδιοκτησίας τους ο ένας έναντι του άλλου συχνά είναι επωφελείς για τον ανταγωνισμό, διότι επιτρέπουν στα μέρη να αναπτύξουν τις αντίστοιχες τεχνολογίες τους χωρίς τον κίνδυνο μεταγενέστερων αξιώσεων λόγω προσβολής δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

177. Κατά την εφαρμογή του κριτηρίου του απαραίτητου χαρακτήρα των περιορισμών που προβλέπεται στο άρθρο 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης, η Επιτροπή θα εξετάζει ειδικότερα αν μεμονωμένοι περιορισμοί επιτρέπουν την αποτελεσματικότερη άσκηση της εκάστοτε δραστηριότητας από ό,τι αν δεν υπήρχε ο περιορισμός. Η εκτίμηση αυτή πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες της αγοράς και τα πραγματικά δεδομένα που αντιμετωπίζουν τα μέρη. Οι επιχειρήσεις που επικαλούνται το ευεργέτημα του άρθρου 101 παράγραφος 3 δεν είναι υποχρεωμένες να εξετάζουν υποθετικές ή θεωρητικές εναλλακτικές επιλογές. Πρέπει ωστόσο να εξηγούν και να αποδεικνύουν γιατί κάποιες εναλλακτικές λύσεις που φαίνονται ρεαλιστικές και σημαντικά λιγότερο περιοριστικές θα ήταν σαφώς λιγότερο αποτελεσματικές. Αν η προσφυγή σε μια εναλλακτική λύση που φαίνεται εμπορικά ρεαλιστική και λιγότερο περιοριστική θα οδηγούσε σε σημαντική απώλεια αποτελεσματικότητας, ο σχετικός περιορισμός κρίνεται απαραίτητος. Σε ορισμένες περιπτώσεις πρέπει ενδεχομένως να εξετάζεται επίσης αν η συμφωνία καθαυτή είναι απαραίτητη για να επιτευχθεί η βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Τούτο μπορεί να ισχύει, για παράδειγμα, στην περίπτωση κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας που περιλαμβάνουν συμπληρωματικές, αλλά μη βασικές τεχνολογίες⁽⁷⁸⁾. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον η ένταξη αυτών των τεχνολογιών στην κοινοπραξία οδηγεί σε ιδιαίτερη βελτίωση της αποτελεσματικότητας ή κατά πόσον, χωρίς σημαντική μείωση της αποτελεσματικότητας, η κοινοπραξία θα μπορούσε να περιορισθεί σε τεχνολογίες για τις οποίες δεν υπάρχουν υποκατάστατα. Στην περίπτωση απλών συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ δύο μερών, εν γένει δεν χρειάζεται να εξεταστεί τίποτε άλλο πέραν του κατά πόσον μεμονωμένοι περιορισμοί είναι απαραίτητοι. Κατά κανόνα, δεν υπάρχει λιγότερο περιοριστική εναλλακτική λύση έναντι της συμφωνίας παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.

178. Η προϋπόθεση που υπαγορεύει ότι οι καταναλωτές πρέπει να λαμβάνουν δίκαιο μερίδιο από το όφελος που προκύπτει συνεπάγεται ότι οι καταναλωτές των προϊόντων που παράγονται χρησιμοποιώντας την άδεια εκμετάλλευσης πρέπει τουλάχιστον να αποζημιώνονται για τις αρνητικές συνέπειες της συμφωνίας⁽⁷⁹⁾. Αυτό σημαίνει ότι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας πρέπει να εξουδετερώνει πλήρως τις πιθανές

αρνητικές συνέπειες για τις τιμές, την παραγωγή και άλλους σχετικούς παράγοντες που προκαλούνται από τη συμφωνία. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αλλαγής της διάρθρωσης κόστους των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, παρέχοντάς τους το κίνητρο να μειώσουν την τιμή, ή επιτρέποντάς τους καταναλωτές να αποκτήσουν πρόσβαση σε νέα ή βελτιωμένα προϊόντα, αποζημιώνοντάς τους για την πιθανή αύξηση των τιμών⁽⁸⁰⁾.

179. Η τελευταία προϋπόθεση του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης, σύμφωνα με την οποία η συμφωνία δεν πρέπει να παρέχει στα μέρη τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα των σχετικών προϊόντων, προϋποθέτει ανάλυση των ανταγωνιστικών πιέσεων που εναπομένουν στην αγορά και των επιπτώσεων της συμφωνίας στις εν λόγω πηγές ανταγωνισμού. Κατά την εφαρμογή της τελευταίας προϋπόθεσης του άρθρου 101 παράγραφος 3, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σχέση μεταξύ του άρθρου 101 παράγραφος 3 και του άρθρου 102. Σύμφωνα με πάγια νομολογία, η εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 δεν μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή του άρθρου 102 της Συνθήκης⁽⁸¹⁾. Επιπλέον, δεδομένου ότι τόσο το άρθρο 101 όσο και το άρθρο 102 αποσκοπούν στη διατήρηση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά, για λόγους συνέπειας το άρθρο 101 παράγραφος 3 πρέπει να ερμηνευθεί κατά την έννοια ότι αποκλείει κάθε εφαρμογή του κανόνα της εξαίρεσης σε περιοριστικές συμφωνίες που αποτελούν κατάχρηση δεσποζουσας θέσης⁽⁸²⁾.

180. Το γεγονός ότι η συμφωνία μειώνει σημαντικά μία διάσταση του ανταγωνισμού δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι καταργείται ο ανταγωνισμός κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 3. Για παράδειγμα, μια κοινοπραξία εκμετάλλευσης τεχνολογίας μπορεί να έχει οδηγήσει στη δημιουργία ενός βιομηχανικού προτύπου, με αποτέλεσμα να υπάρχει λιγοστός ανταγωνισμός ως προς τον τεχνολογικό μορφότυπο. Από τη στιγμή που οι σημαντικότερες επιχειρήσεις της αγοράς υιοθετήσουν έναν συγκεκριμένο μορφότυπο, τα δικτυακά αποτελέσματα καθιστούν πολύ δύσκολη τη βιωσιμότητα εναλλακτικών μορφοτύπων. Ωστόσο, τούτο δεν σημαίνει ότι η εκ των πραγμάτων δημιουργία ενός βιομηχανικού προτύπου καταργεί πάντα τον ανταγωνισμό κατά την έννοια της τελευταίας προϋπόθεσης του άρθρου 101 παράγραφος 3. Στο πλαίσιο του προτύπου, οι προμηθευτές μπορούν να ανταγωνίζονται ως προς την τιμή, την ποιότητα και τα χαρακτηριστικά του προϊόντος. Ωστόσο, για να πληροί η συμφωνία το άρθρο 101 παράγραφος 3, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι η συμφωνία δεν περιορίζει αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό και δεν περιορίζει αδικαιολόγητα τη μελλοντική καινοτομία.

⁽⁸⁰⁾ Ό.π., παράγραφοι 98 και 102.

⁽⁸¹⁾ Βλ. κατ' αναλογία σκέψη 130 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-395/96 P και C-396/96 P, *Compagnie Maritime Belge*, ό.π. στην υποσημείωση 3. Επίσης, η εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 δεν εμποδίζει την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών, των προσώπων και των κεφαλαίων. Οι διατάξεις αυτές, υπό ορισμένες συνθήκες, έχουν εφαρμογή στις συμφωνίες, τις αποφάσεις και τις εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 101, βλ. επ' αυτού υπόθεση C-309/99, *Wouters*, σκέψη 120, Συλλογή I-1577.

⁽⁸²⁾ Βλέπε επ' αυτού υπόθεση T-51/89, *Tetra Pak (I)*, Συλλογή 1990, σ. II-309. Βλέπε σημείο 106 των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, στο οποίο γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 3 ανωτέρω.

⁽⁷⁸⁾ Ως προς τις έννοιες αυτές, βλ. τμήμα 4.4.1.

⁽⁷⁹⁾ Βλέπε σημείο 85 των κατευθυντήριων γραμμών της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης, στο οποίο γίνεται παραπομπή στην υποσημείωση 3.

4.2. Εφαρμογή του άρθρου 101 στις διάφορες μορφές περιορισμών αδειοδότησης

181. Το παρόν κεφάλαιο πραγματεύεται διάφορα είδη περιορισμών που συμπεριλαμβάνονται συχνά στις συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Λόγω της συχνής εμφάνισής τους, είναι χρήσιμο να δοθούν κατευθύνσεις για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εκτιμώνται εκτός της περιοχής ασφαλείας του ΚΑΚΜΤ. Οι περιορισμοί που εξετάστηκαν ήδη σε άλλα τμήματα των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών, ιδίως στα τμήματα 3.4 και 3.5, εξετάζονται μόνον εν συντομία στο παρόν τμήμα.
182. Το παρόν κεφάλαιο καλύπτει τόσο τις συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών, όσο και τις συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών. Ως προς τις δεύτερες, γίνεται διάκριση — όταν απαιτείται — μεταξύ αμοιβαίων και μη αμοιβαίων συμφωνιών. Η διάκριση αυτή δεν είναι αναγκαία στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών. Πράγματι, όταν οι επιχειρήσεις δεν είναι ούτε πραγματικοί ούτε δυνητικοί ανταγωνιστές σε σχετική αγορά τεχνολογίας ή σε αγορά προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία, μια αμοιβαία άδεια εκμετάλλευσης δεν διαφέρει, από πρακτική άποψη, από δύο χωριστές άδειες εκμετάλλευσης. Η κατάσταση είναι διαφορετική για τις συμφωνίες βάσει των οποίων οι συμβαλλόμενοι δημιουργούν ένα πακέτο τεχνολογιών και εν συνεχεία παρέχουν σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσης αυτού. Οι συμφωνίες αυτές αποτελούν κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας και εξετάζονται στο τμήμα 4.
183. Το παρόν τμήμα δεν αφορά τις υποχρεώσεις που προβλέπονται σε συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, οι οποίες εν γένει δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Μεταξύ των υποχρεώσεων αυτών περιλαμβάνονται ενδεικτικά οι εξής:
- α) υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας·
 - β) υποχρεώσεις των δικαιοδόχων να μην χορηγούν περαιτέρω άδειες εκμετάλλευσης·
 - γ) υποχρεώσεις μη χρήσης των παραχωρούμενων δικαιωμάτων τεχνολογίας μετά τη λήξη της συμφωνίας, υπό τον όρο ότι τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας παραμένουν έγκυρα και σε ισχύ·
 - δ) υποχρεώσεις παροχής συνδρομής στον δικαιοπάροχο για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που καλύπτει η άδεια·
 - ε) υποχρεώσεις καταβολής ελάχιστων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης ή παραγωγής μιας ελάχιστης ποσότητας προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία και
 - ζ) υποχρεώσεις χρησιμοποίησης του εμπορικού σήματος του δικαιοπαρόχου ή αναγραφής του ονόματός του στο προϊόν.

4.2.1. Υποχρεώσεις καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης

184. Οι συμβαλλόμενοι σε μια συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης κατά κανόνα είναι ελεύθεροι να καθορίσουν τα δικαιώματα που πρέπει να καταβάλλει ο δικαιοδόχος και τον τρόπο καταβολής τους, χωρίς η συμφωνία να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Η αρχή αυτή έχει εφαρμογή τόσο σε συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών, όσο και σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών. Οι υποχρεώσεις καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης μπορεί για παράδειγμα να λάβουν τη μορφή της καταβολής ενός εφάπαξ

ποσού, ενός ποσοστού επί της τιμής πώλησης ή ενός σταθερού ποσού για κάθε προϊόν που ενσωματώνει την παραχωρούμενη τεχνολογία. Σε περίπτωση που η παραχωρούμενη τεχνολογία σχετίζεται με συντελεστή παραγωγής ο οποίος ενσωματώνεται στο τελικό προϊόν, κατά κανόνα ο υπολογισμός των δικαιωμάτων με βάση την τιμή του τελικού προϊόντος δεν αποτελεί περιορισμό του ανταγωνισμού, υπό τον όρο ότι το τελικό προϊόν ενσωματώνει την παραχωρούμενη τεχνολογία⁽⁸³⁾. Τα δικαιώματα που καταβάλλονται για άδειες εκμετάλλευσης λογισμικού βάσει του αριθμού των χρηστών, καθώς και τα δικαιώματα που υπολογίζονται ανά μηχανήμα εν γένει είναι σύμφωνα με το άρθρο 101 παράγραφος 1.

185. Στην περίπτωση συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών, σημειώτεον [βλ. σημεία (100) έως (101) και (116) ανωτέρω] ότι σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων οι υποχρεώσεις καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης μπορεί να ισοδυναμούν με καθορισμό τιμών, πράγμα που θεωρείται περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας (βλ. άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο α)). Υφίσταται βασικός περιορισμός δυνάμει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) εάν οι ανταγωνιστές προβλέπουν αμοιβαία τρέχοντα δικαιώματα όταν η άδεια εκμετάλλευσης αποτελεί απλώς επίφαση ενώ ο πραγματικός σκοπός είναι να μην επιτραπεί η ενσωμάτωση συμπληρωματικών τεχνολογιών ή η επίτευξη ενός άλλου, βωφέλους για τον ανταγωνισμό σκοπού. Υφίσταται επίσης βασικός περιορισμός δυνάμει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο α) και του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο δ) εάν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης επεκτείνονται στα προϊόντα που παράγονται αποκλειστικά με δικαιώματα τεχνολογίας που ανήκουν στον δικαιοδόχο.
186. Άλλου είδους συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών σχετικά με τα δικαιώματα εκμετάλλευσης καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου 20 % ως προς το μερίδιο αγοράς, ακόμη και αν περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Εκτός της περιοχής ασφαλείας της απαλλαγής κατά κατηγορία, το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης μπορεί να έχει εφαρμογή όταν συνάπτεται αμοιβαία συμφωνία άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών και τα τρέχοντα δικαιώματα εκμετάλλευσης είναι σαφώς δυσανάλογα με την αξία της άδειας στην αγορά, τα δε δικαιώματα έχουν σημαντική επίδραση στις τιμές αγοράς. Για να διαπιστωθεί αν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης είναι δυσανάλογα, χρειάζεται να εξετάζονται τα δικαιώματα εκμετάλλευσης που καταβάλλουν άλλοι δικαιοδόχοι στην αγορά προϊόντος για την ίδια τεχνολογία ή για υποκατάστατες τεχνολογίες. Σε τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι πιθανό να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3.
187. Ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι η απαλλαγή κατά κατηγορία έχει εφαρμογή εφόσον τα δικαιώματα τεχνολογίας είναι έγκυρα και σε ισχύ, οι συμβαλλόμενοι μπορούν κατά κανόνα να συμφωνήσουν να επεκτείνουν τις υποχρεώσεις καταβολής δικαιωμάτων πέραν της περιόδου ισχύος των παραχωρούμενων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, χωρίς να παραβιάζουν το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Αφ' ης στιγμής λήξουν αυτά τα δικαιώματα, τρίτοι μπορούν να εκμεταλλευθούν νόμιμα τη σχετική τεχνολογία και να ανταγωνίζονται με τους συμβαλλομένους. Αυτός ο πραγματικός και δυνητικός ανταγωνισμός κατά κανόνα θα είναι επαρκής ώστε να εξασφαλίζεται ότι η εν λόγω υποχρέωση δεν έχει σημαντικές επιζήμιες συνέπειες για τον ανταγωνισμό.

⁽⁸³⁾ Τούτο δεν θίγει την τυχόν εφαρμογή του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ για τον καθορισμό των τελών (βλ. υπόθεση 27/76, United Brands, σκέψη 250, βλ. επίσης υπόθεση C-385/07 P, Der Grüne Punkt — Duales System Deutschland GmbH, Συλλογή 2009, σ. I-6155, σκέψη 142).

188. Στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών, η απαλλαγή κατά κατηγορία καλύπτει συμφωνίες στο πλαίσιο των οποίων τα δικαιώματα υπολογίζονται με βάση τόσο τα προϊόντα που παράγονται με την παραχωρούμενη τεχνολογία όσο και εκείνα που παράγονται με τεχνολογίες παραχωρούμενες από τρίτα μέρη. Οι συμφωνίες αυτές μπορεί να διευκολύνουν τη μέτρηση των δικαιωμάτων. Ωστόσο, μπορεί επίσης να οδηγήσουν σε αποκλεισμό αυξάνοντας το κόστος χρησιμοποίησης εισροών από τρίτους και μπορεί, επομένως, να έχουν αποτελέσματα παρόμοια με εκείνα των υποχρεώσεων μη ανταγωνισμού. Αν καταβάλλονται δικαιώματα όχι μόνο επί των προϊόντων που παράγονται με την παραχωρούμενη τεχνολογία, αλλά και επί των προϊόντων που παράγονται με τεχνολογία τρίτων, τότε τα δικαιώματα αυξάνουν το κόστος των δευτέρων προϊόντων και περιορίζουν τη ζήτηση για τεχνολογία τρίτων. Εκτός του πεδίου εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία, πρέπει, επομένως, να εξετάζεται το ερώτημα κατά πόσο ο περιορισμός προκαλεί φαινόμενα αποκλεισμού. Προς τούτο, πρέπει να χρησιμοποιείται το πλαίσιο εξέτασης που εκτίθεται στο τμήμα 4.2.7 στη συνέχεια. Σε περίπτωση σημαντικού φαινομένου αποκλεισμού οι εν λόγω συμφωνίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης και δεν είναι πιθανό να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3, εκτός αν στην πράξη δεν υπάρχει άλλος τρόπος υπολογισμού και παρακολούθησης της καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης.

4.2.2. Αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης και περιορισμοί των πωλήσεων

189. Για τους σκοπούς των παρούσων κατευθυντήριων γραμμών, είναι χρήσιμο να διαχωριστούν οι περιορισμοί της παραγωγής εντός συγκεκριμένης περιοχής εκμετάλλευσης (αποκλειστικές ή μοναδικές άδειες εκμετάλλευσης) από τους περιορισμούς της πώλησης προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία σε συγκεκριμένη περιοχή και σε συγκεκριμένη κατηγορία πελατών (περιορισμοί των πωλήσεων).

4.2.2.1. Αποκλειστικές και μοναδικές άδειες εκμετάλλευσης

190. «Αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης» σημαίνει ότι δεν επιτρέπεται να παράγει ο ίδιος ο δικαιούχος χρησιμοποιώντας τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας, ούτε επιτρέπεται η παραχώρηση των παραχωρηθέντων δικαιωμάτων τεχνολογίας σε τρίτους, εν γένει ή για μια συγκεκριμένη χρήση ή σε συγκεκριμένη περιοχή εκμετάλλευσης. Τούτο σημαίνει ότι, εν γένει ή για τη συγκεκριμένη χρήση ή στη συγκεκριμένη περιοχή εκμετάλλευσης, ο δικαιούχος είναι ο μοναδικός στον οποίον επιτρέπεται να παράγει χρησιμοποιώντας τα παραχωρούμενα δικαιώματα τεχνολογίας.

191. Όταν ο δικαιούχος δεσμεύεται ότι δεν θα παράγει ο ίδιος ούτε θα χορηγήσει σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσης με σκοπό την παραγωγή εντός συγκεκριμένης περιοχής εκμετάλλευσης, η περιοχή αυτή μπορεί να καλύπτει ολόκληρο τον κόσμο ή οποιοδήποτε μέρος του. Όταν ο δικαιούχος δεσμεύεται μόνο ότι δεν θα χορηγήσει σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσης με σκοπό την παραγωγή εντός συγκεκριμένης περιοχής εκμετάλλευσης, τότε η άδεια είναι μοναδική άδεια εκμετάλλευσης. Οι αποκλειστικές ή μοναδικές άδειες εκμετάλλευσης συνοδεύονται συχνά από περιορισμούς των πωλήσεων που θέτουν όρια στα μέρη όσον αφορά το πού μπορούν να πωλούν τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία.

192. Οι αμοιβαίες αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών εμπίπτουν στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ, το οποίο χαρακτηρίζει ως περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας την κατανομή της αγοράς μεταξύ ανταγωνιστών. Οι αμοιβαίες μοναδικές άδειες εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών, ωστόσο, καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου 20% ως προς το μερίδιο αγοράς. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας συμφωνίας, τα μέρη δεσμεύονται αμοιβαία ότι δεν θα παρέχουν σε τρίτους άδειες εκμετάλλευσης των ανταγωνιστικών τεχνολογιών τους. Στις περιπτώσεις που τα μέρη κατέχουν σημαντικό βαθμό ισχύς στην αγορά, οι συμφωνίες αυτού του είδους μπορεί να διευκολύνουν την αθέμιτη σύμπραξη εξασφαλίζοντας ότι τα μέρη είναι οι μοναδικές πηγές προμήθειας στην αγορά όσον αφορά τα προϊόντα που βασίζονται στις παραχωρούμενες τεχνολογίες.

193. Οι μη αμοιβαίες αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου 20% ως προς το μερίδιο αγοράς. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου ως προς το μερίδιο αγοράς, είναι απαραίτητο να εξετάζονται οι πιθανές δυσμενείς συνέπειες μιας τέτοιας συμφωνίας για τον ανταγωνισμό. Όταν η αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης είναι παγκόσμια, τότε συνεπάγεται ότι ο δικαιούχος αποχωρεί από την αγορά. Όταν η αποκλειστικότητα περιορίζεται σε συγκεκριμένη περιοχή εκμετάλλευσης, όπως ένα κράτος μέλος, η συμφωνία συνεπάγεται ότι ο δικαιούχος δεν θα παράγει προϊόντα και υπηρεσίες εντός της εν λόγω περιοχής εκμετάλλευσης. Στο πλαίσιο του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, πρέπει ειδικότερα να εκτιμάται πόσο σημαντική είναι η θέση του δικαιούχου στον ανταγωνισμό. Όταν ο δικαιούχος κατέχει μικρής σημασίας θέση στην αγορά προϊόντος ή στερείται την ικανότητα να εκμεταλλευθεί αποτελεσματικά την τεχνολογία στην περιοχή του δικαιούχου, τότε η συμφωνία δεν είναι πιθανό να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1. Ειδική περίπτωση συντρέχει όταν ο δικαιούχος και ο δικαιούχος ανταγωνίζονται μόνο στην αγορά τεχνολογίας και ο δικαιούχος, για παράδειγμα ένα ερευνητικό ίδρυμα ή μια μικρή επιχείρηση που βασίζεται στην έρευνα, δεν διαθέτει τα μέσα παραγωγής ή διανομής για να εισαγάγει στην αγορά προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία. Σε τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι πιθανό να υφίσταται παράβαση του άρθρου 101 παράγραφος 1.

194. Η παραχώρηση αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ μη ανταγωνιστών — κατά το μέτρο που εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης ⁽⁸⁴⁾ — είναι πιθανόν να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Το δικαίωμα παραχώρησης αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης είναι εν γένει απαραίτητο για να παροτρυνθεί ο δικαιούχος να επενδύσει στην παραχωρούμενη τεχνολογία και για να εισαχθούν εγκαίρως τα προϊόντα στην αγορά. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα όταν ο δικαιούχος πρέπει να προβεί σε μεγάλες επενδύσεις για να αναπτύξει περαιτέρω την παραχωρούμενη τεχνολογία. Η παρέμβαση με σκοπό την άρση της αποκλειστικότητας τη στιγμή που ο δικαιούχος έχει καταστήσει εμπορικά επιτυχή την παραχωρηθείσα τεχνολογία θα στερούσε από τον δικαιούχο τη δυνατότητα να δρέψει τους καρπούς της επιτυχίας του και θα ήταν επιβλαβής για τον ανταγωνισμό, για τη διάδοση της τεχνολογίας και για την καινοτομία. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θα παρεμβαίνει μόνο κατ' εξαίρεση για την άρση της αποκλειστικότητας σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών, ανεξαρτήτως της εδαφικής εμβέλειας της άδειας εκμετάλλευσης.

⁽⁸⁴⁾ Βλέπε απόφαση στην υπόθεση *Nungesser*, όπ.π. στην υποσημείωση 13.

195. Ωστόσο, σε περίπτωση που ο δικαιοδόχος κατέχει ήδη υποκατάστατη τεχνολογία που χρησιμοποιείται για ενδοεπιχειρησιακή παραγωγή, θα μπορούσε να μην είναι αναγκαία η αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης προκειμένου να παραχθούν κίνητρα στον δικαιοδόχο ώστε να διαθέσει ένα προϊόν στην αγορά. Σε ένα τέτοιο σενάριο, η παραχώρηση αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης ενδέχεται επίσης να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, ιδίως όταν ο δικαιοδόχος διαθέτει ισχύ στην αγορά προϊόντος. Η παρέμβαση μπορεί να δικαιολογείται κυρίως στην περίπτωση που ένας δικαιοδόχος με δεσπόζουσα θέση αποκτά αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης για μία ή περισσότερες ανταγωνιστικές τεχνολογίες. Οι συμφωνίες αυτού του είδους είναι πιθανό να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1, ενώ δεν είναι πιθανό να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Ωστόσο, για να έχει εφαρμογή το άρθρο 101 παράγραφος 1 πρέπει να είναι δύσκολη η είσοδος στην αγορά τεχνολογίας και η παραχωρούμενη τεχνολογία πρέπει να αποτελεί πραγματική πηγή ανταγωνισμού στην αγορά. Υπό τις συνθήκες αυτές, μια αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης ενδέχεται να αποκλείει τρίτους δικαιοδόχους από την αγορά, να αυξάνει τους φραγμούς εισόδου στην αγορά και να επιτρέπει στον δικαιοδόχο να διατηρεί την ισχύ του στην αγορά.

196. Οι συμφωνίες βάσει των οποίων δύο ή περισσότεροι συμβαλλόμενοι παραχωρούν αλλήλους διασταυρούμενες άδειες εκμετάλλευσης και δεσμεύονται να μην παραχωρήσουν άδεια εκμετάλλευσης σε τρίτους, εγείρουν ιδιαίτερες ανησυχίες όταν το πακέτο τεχνολογιών που προκύπτει από τις διασταυρούμενες άδειες εκμετάλλευσης δημιουργεί εκ των πραγμάτων ένα βιομηχανικό πρότυπο στο οποίο πρέπει να έχουν πρόσβαση οι τρίτοι για να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά στην αγορά. Στις περιπτώσεις αυτές, η συμφωνία δημιουργεί ένα κλειστό πρότυπο, το οποίο είναι διαθέσιμο αποκλειστικά στους συμβαλλόμενους. Η Επιτροπή θα εκτιμά τις συμφωνίες αυτού του είδους με βάση τις ίδιες αρχές που εφαρμόζει στις κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας (βλ. τμήμα 4.4). Κατά κανόνα, θα απαιτείται οι τεχνολογίες που στηρίζουν ένα τέτοιο πρότυπο να παραχωρούνται σε τρίτους υπό δικαιούς, εύλογους και μη διακριτικούς όρους⁽⁸⁵⁾. Όταν τα συμβαλλόμενα μέρη ανταγωνίζονται με τρίτους σε υφιστάμενη αγορά προϊόντος και οι συμφωνίες αφορούν αυτή την αγορά προϊόντος, το κλειστό πρότυπο είναι πιθανό να προκαλέσει σημαντικά φαινόμενα αποκλεισμού. Αυτή η αρνητική συνέπεια στον ανταγωνισμό μπορεί να αποφευχθεί μόνο μέσω της παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης και σε τρίτους.

4.2.2.2. Περιορισμοί των πωλήσεων

197. Επίσης όσον αφορά τους περιορισμούς των πωλήσεων, υπάρχει μια σημαντική διάκριση μεταξύ των συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών, αφενός, και των συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ μη ανταγωνιστών, αφετέρου.

198. Οι περιορισμοί των ενεργητικών και παθητικών πωλήσεων από ένα ή και από τα δύο μέρη στο πλαίσιο μιας αμοιβαίας συμφωνίας μεταξύ ανταγωνιστών αποτελούν ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμούς του ανταγωνισμού βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ. Αυτοί οι περιορισμοί των πωλήσεων εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1, ενώ δεν είναι πιθανό να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Οι εν λόγω περιορισμοί γενικά θεωρούνται κατανομή της αγοράς, καθότι εμποδίζουν τον θιγόμενο

συμβαλλόμενο να πραγματοποιεί ενεργητικές και παθητικές πωλήσεις σε περιοχές εκμετάλλευσης ή σε κατηγορίες πελατών που πράγματι εξυπηρετούσε ή που ευλόγως μπορεί να θεωρηθεί ότι θα είχε εξυπηρετήσει απουσία της συμφωνίας.

199. Στην περίπτωση μη αμοιβαίων συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών η απαλλαγή κατά κατηγορία έχει εφαρμογή σε περιορισμούς των ενεργητικών και παθητικών πωλήσεων από τον δικαιοδόχο ή τον δικαιοπάροχο στην περιοχή εκμετάλλευσης ή στην κατηγορία πελατών που έχει ανατεθεί κατ' αποκλειστικότητα στον αντισυμβαλλόμενο (βλ. άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο iv) του ΚΑΚΜΤ). Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου ύψους 20 % ως προς το μερίδιο αγοράς, οι περιορισμοί των πωλήσεων μεταξύ δικαιοπαρόχου και δικαιοδόχου εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης όταν ένας ή αμφότεροι οι συμβαλλόμενοι διαθέτουν σημαντικό βαθμό ισχύς στην αγορά. Ωστόσο, οι εν λόγω περιορισμοί ενδέχεται να είναι απαραίτητοι για τη διάδοση πολύτιμων τεχνολογιών και, κατά συνέπεια, στην περίπτωση αυτή ενδέχεται να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Τούτο μπορεί να συμβαίνει σε περίπτωση που ο δικαιοπάροχος κατέχει σχετικά ασθενή θέση στην αγορά της περιοχής εκμετάλλευσης εντός της οποίας εκμεταλλεύεται ο ίδιος την τεχνολογία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ιδίως οι περιορισμοί των ενεργητικών πωλήσεων μπορεί να είναι απαραίτητοι προκειμένου να παροτρυνθεί ο δικαιοπάροχος να χορηγήσει άδεια εκμετάλλευσης. Απουσία τέτοιων περιορισμών, ο δικαιοπάροχος θα κινδύνευε να αντιμετωπίσει ενεργητικό ανταγωνισμό στον κύριο τομέα δραστηριότητάς του. Ομοίως, οι περιορισμοί των ενεργητικών πωλήσεων από τον δικαιοπάροχο ενδέχεται να είναι απαραίτητοι, ιδίως όταν ο δικαιοδόχος κατέχει σχετικά ασθενή θέση στην αγορά της περιοχής που του έχει ανατεθεί και πρέπει να προβεί σε σημαντικές επενδύσεις προκειμένου να μπορεί να εκμεταλλεύεται αποτελεσματικά την παραχωρούμενη τεχνολογία.

200. Η απαλλαγή κατά κατηγορία καλύπτει επίσης τον περιορισμό των ενεργητικών πωλήσεων στην περιοχή εκμετάλλευσης ή προς την κατηγορία πελατών που έχει ανατεθεί σε άλλο δικαιοδόχο, ο οποίος δεν ήταν ανταγωνιστής του δικαιοπαρόχου όταν συνήψε τη συμφωνία με τον δικαιοπάροχο. Αυτό συμβαίνει, ωστόσο, μόνο στην περίπτωση που η συμφωνία μεταξύ των εν λόγω μερών είναι μη αμοιβαία (βλ. άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) σημείο ii) του ΚΑΚΜΤ). Σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων ως προς τα μερίδια αγοράς, οι εν λόγω περιορισμοί των ενεργητικών πωλήσεων είναι πιθανό να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης όταν τα μέρη διαθέτουν σημαντικό βαθμό ισχύς στην αγορά. Ο περιορισμός είναι παρόλα αυτά πιθανώς απαραίτητος κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 3 κατά το χρονικό διάστημα που απαιτείται για να διεισδύσει ο προστατευόμενος δικαιοδόχος στη νέα αγορά και να εδραιώσει την παρουσία του στην αγορά της περιοχής εκμετάλλευσης ή έναντι της κατηγορίας πελατών που του έχει ανατεθεί. Αυτή η προστασία από τις ενεργητικές πωλήσεις επιτρέπει στον δικαιοδόχο να υπερνικήσει την ασυμμετρία που αντιμετωπίζει λόγω του ότι ορισμένοι δικαιοδόχοι είναι επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται τον δικαιοπάροχο και έτσι είναι ήδη εδραιωμένες στην αγορά. Οι περιορισμοί των παθητικών πωλήσεων των δικαιοδόχων σε μια περιοχή εκμετάλλευσης ή προς μια κατηγορία πελατών που έχει ανατεθεί σε άλλο δικαιοδόχο είναι περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ.

⁽⁸⁵⁾ Βλέπε επ' αυτού την ανακοίνωση της Επιτροπής στην υπόθεση Canon/Kodak (EE C 330 της 1.11.1997, σ. 10) και την υπόθεση IGR Stereo Television που αναφέρεται στην XI έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού, στην παράγραφο 94.

201. Στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών, οι περιορισμοί των πωλήσεων μεταξύ του δικαιοπαρόχου και ενός δικαιοδόχου καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου 30 % ως προς το μερίδιο αγοράς. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου αυτού, οι περιορισμοί των ενεργητικών και παθητικών πωλήσεων των δικαιοδόχων σε περιοχές ή προς κατηγορίες πελατών που έχουν ανατεθεί κατ' αποκλειστικότητα στον δικαιοπάροχο ενδέχεται να είναι απαραίτητοι για τη διάδοση πολύτιμων τεχνολογιών και, κατά συνέπεια, δεν εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 ούτε πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Τούτο μπορεί να συμβαίνει σε περίπτωση που ο δικαιοπάροχος κατέχει σχετικά ασθενή θέση στην αγορά της περιοχής εντός της οποίας εκμεταλλεύεται ο ίδιος την τεχνολογία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ιδίως οι περιορισμοί των ενεργητικών πωλήσεων μπορεί να είναι απαραίτητοι προκειμένου να παροτρυνθεί ο δικαιοπάροχος να χορηγήσει άδεια εκμετάλλευσης. Απουσία τέτοιων περιορισμών, ο δικαιοπάροχος θα κινδύνευε να αντιμετωπίσει ενεργητικό ανταγωνισμό στον κύριο τομέα δραστηριότητάς του. Σε άλλες περιπτώσεις η επιβολή περιορισμών των πωλήσεων στον δικαιοδόχο ενδέχεται να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 και να μην πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Αυτό είναι πιθανό να συμβαίνει όταν ο δικαιοπάροχος κατέχει ατομικά σημαντικού βαθμού ισχύ στην αγορά, αλλά και στην περίπτωση σωρευτικού αποτελέσματος παρόμοιων συμφωνιών που έχουν συναφθεί από δικαιοπαρόχους οι οποίοι κατέχουν από κοινού ισχυρή θέση στην αγορά.

202. Οι περιορισμοί των πωλήσεων του δικαιοδόχου, όταν εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, είναι πιθανό να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3, εκτός αν δεν υπάρχουν πραγματικές εναλλακτικές δυνατότητες έναντι της τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου στην αγορά ή αν οι υπάρχουσες εναλλακτικές τεχνολογίες έχουν παραχωρηθεί με άδεια εκμετάλλευσης στον δικαιοδόχο από τρίτα μέρη. Οι περιορισμοί αυτοί και ιδιαίτερα οι περιορισμοί των ενεργητικών πωλήσεων είναι πιθανό να είναι απαραίτητοι κατά την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 3 για να παροτρυνθεί ο δικαιοδόχος να επενδύσει στην παραγωγή, το μάρκετινγκ και την πώληση των προϊόντων που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία. Πιθανώς το κίνητρο του δικαιοδόχου να πραγματοποιήσει επενδύσεις θα ήταν πολύ μικρότερο, αν αντιμετώπιζε τον άμεσο ανταγωνισμό του δικαιοπαρόχου, του οποίου το κόστος παραγωγής δεν επιβαρύνεται από την καταβολή δικαιωμάτων, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μειωμένη επενδυτική δραστηριότητα.

203. Όσον αφορά τους περιορισμούς των πωλήσεων μεταξύ δικαιοδόχων σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών, ο ΚΑΚΜΤ χορηγεί απαλλαγή κατά κατηγορία στους περιορισμούς των ενεργητικών πωλήσεων μεταξύ περιοχών εκμετάλλευσης ή κατηγοριών πελατών. Σε περίπτωση υπέρβασης του ανώτατου ορίου του 30% για το μερίδιο αγοράς, οι περιορισμοί των ενεργητικών πωλήσεων μεταξύ των περιοχών εκμετάλλευσης και κατηγοριών πελατών των δικαιοδόχων περιορίζουν τον διατεχνολογικό ανταγωνισμό και είναι πιθανό να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, όταν ο δεδομένος δικαιοδόχος έχει σημαντικού βαθμού ισχύ στην αγορά. Ωστόσο, οι περιορισμοί αυτοί ενδέχεται να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3, όταν είναι απαραίτητοι για να αποτραπεί ο παρασιτισμός και για να παροτρυνθεί ο δικαιοδόχος να πραγματοποιήσει την απαραίτητη επένδυση για την αποτελεσματική εκμετάλλευση της

παραχωρούμενης τεχνολογίας εντός της περιοχής του και να προωθήσει τις πωλήσεις του παραχωρούμενου προϊόντος. Οι περιορισμοί των παθητικών πωλήσεων καλύπτονται από τον κατάλογο περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας του άρθρου 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ, βλέπε σημεία (119)-(127) ανωτέρω).

4.2.3. Περιορισμοί της παραγωγής

204. Οι αμοιβαίοι περιορισμοί της παραγωγής σε συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών συνιστούν περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ [βλ. σημείο (103) ανωτέρω]. Το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) δεν καλύπτει την επιβολή περιορισμών της παραγωγής στον δικαιοδόχο στο πλαίσιο μη αμοιβαίας συμφωνίας ή σε έναν από τους δικαιοδόχους στο πλαίσιο αμοιβαίας συμφωνίας. Οι εν λόγω περιορισμοί καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου 20% ως προς το μερίδιο αγοράς. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου για το μερίδιο αγοράς, η επιβολή περιορισμών της παραγωγής στον δικαιοδόχο ενδέχεται να περιορίζει τον ανταγωνισμό όταν τα μέρη έχουν σημαντικού βαθμού ισχύ στην αγορά. Ωστόσο, το άρθρο 101 παράγραφος 3 είναι πιθανόν να έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις που η τεχνολογία του δικαιοπαρόχου είναι ουσιαστικά καλύτερη από την τεχνολογία του δικαιοδόχου και ο περιορισμός της παραγωγής υπερβαίνει ουσιαστικά την παραγωγή του δικαιοδόχου πριν από τη σύναψη της συμφωνίας. Στην περίπτωση αυτή οι συνέπειες του περιορισμού της παραγωγής είναι περιορισμένες, ακόμη και σε αγορές με αυξανόμενη ζήτηση. Κατά την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι εν λόγω περιορισμοί ενδέχεται να είναι απαραίτητοι προκειμένου να παροτρυνθεί ο δικαιοπάροχος να διαδώσει την τεχνολογία του στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Για παράδειγμα, ένας δικαιοπάροχος μπορεί να μην είναι πρόθυμος να παραχωρήσει άδεια εκμετάλλευσης στους ανταγωνιστές του αν δεν μπορεί να περιορίσει την άδεια εκμετάλλευσης σε συγκεκριμένες παραγωγικές εγκαταστάσεις με ορισμένη παραγωγική ικανότητα (εγκαταστάσεις της άδειας). Συνεπώς, όταν η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης οδηγεί σε πραγματική ενσωμάτωση συμπληρωματικών πάγιων στοιχείων, οι περιορισμοί της παραγωγής του δικαιοδόχου μπορεί να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Ωστόσο, τούτο είναι απίθανο να συμβαίνει όταν τα μέρη έχουν ουσιαστική ισχύ στην αγορά.

205. Οι περιορισμοί της παραγωγής σε συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ μη ανταγωνιστών καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου μεριδίου αγοράς 30 %. Ο βασικός κίνδυνος που προκύπτει για τον ανταγωνισμό από τους περιορισμούς της παραγωγής των δικαιοδόχων σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών είναι να μειωθεί ο ενδοτεχνολογικός ανταγωνισμός μεταξύ δικαιοδόχων. Το πόσο επίζημιο θα είναι για τον ανταγωνισμό αυτό το αποτέλεσμα εξαρτάται από τη θέση που κατέχουν στην αγορά ο δικαιοπάροχος και οι δικαιοδόχοι και από το βαθμό στον οποίο ο περιορισμός της παραγωγής εμποδίζει τον δικαιοδόχο να ικανοποιήσει τη ζήτηση για τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία.

206. Όταν οι περιορισμοί της παραγωγής συνδυάζονται με αποκλειστικές περιοχές ή αποκλειστικές κατηγορίες πελατών, οι περιοριστικές συνέπειες αυξάνονται. Ο συνδυασμός των δύο ειδών περιορισμών αυξάνει τις πιθανότητες να εξυπηρετεί η συμφωνία τον κατακερματισμό των αγορών.

207. Η επιβολή περιορισμών στην παραγωγή του δικαιοδόχου σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών μπορεί να έχει και θετικές συνέπειες στον ανταγωνισμό, προωθώντας τη διάδοση της τεχνολογίας. Ο δικαιοπάροχος, ως προμηθευτής τεχνολογίας, κατά κανόνα πρέπει να μπορεί να καθορίζει ελεύθερα την ποσότητα που παράγει ο δικαιοδόχος χρησιμοποιώντας την παραχωρούμενη τεχνολογία. Αν ο δικαιοπάροχος δεν ήταν ελεύθερος να καθορίσει την παραγωγή του δικαιοδόχου, ορισμένες συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δεν θα είχαν υπάρξει καν, γεγονός που θα είχε αρνητικές συνέπειες στη διάδοση νέας τεχνολογίας. Τούτο είναι ιδιαίτερα πιθανό όταν ο δικαιοπάροχος είναι ταυτόχρονα και παραγωγός, καθώς στην περίπτωση αυτή η παραγωγή των δικαιοδόχων μπορεί να επανέλθει στον κύριο τομέα δραστηριότητας του δικαιοπαρόχου και έτσι να έχει άμεση επίπτωση στις δραστηριότητες αυτές. Εξάλλου, είναι λιγότερο πιθανό να είναι αναγκαίοι οι περιορισμοί της παραγωγής προκειμένου να εξασφαλισθεί η διάδοση της τεχνολογίας του δικαιοπαρόχου όταν αυτοί συνδυάζονται με περιορισμούς των πωλήσεων του δικαιοδόχου που απαγορεύουν στον τελευταίο να πραγματοποιεί πωλήσεις σε περιοχή εκμετάλλευσης ή κατηγορία πελατών που αναλαμβάνει κατ' αποκλειστικότητα ο δικαιοπάροχος.

4.2.4. Περιορισμοί του τομέα χρήσης

208. Περιορισμός του τομέα χρήσης υφίσταται όταν η άδεια εκμετάλλευσης περιορίζεται είτε σε έναν ή περισσότερους τεχνικούς τομείς εφαρμογής είτε σε μία ή περισσότερες αγορές προϊόντος ή βιομηχανικούς τομείς. Ένας βιομηχανικός τομέας μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερες από μία αγορές προϊόντων αλλά δεν μπορεί να περιλαμβάνει ένα τμήμα αγοράς προϊόντος. Σε πολλές περιπτώσεις, η ίδια τεχνολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή διαφόρων προϊόντων ή μπορεί να ενσωματωθεί σε προϊόντα που ανήκουν σε διαφορετικές αγορές προϊόντος. Για παράδειγμα, μια νέα τεχνολογία μορφοποίησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή πλαστικών φιαλών και πλαστικών ποτηριών, δηλαδή προϊόντων που ανήκουν σε διαφορετική αγορά προϊόντος. Ωστόσο, μια ενιαία αγορά προϊόντος μπορεί να περιλαμβάνει διάφορους τεχνικούς τομείς χρήσης. Για παράδειγμα, μια νέα τεχνολογία κινητήρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε τετρακύλινδρους κινητήρες και σε εξακύλινδρους κινητήρες. Ομοίως, μια τεχνολογία κατασκευής chipset (σύνολα μικροκυκλωμάτων) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή chipset μέχρι και με τέσσερις κεντρικές μονάδες επεξεργασίας (CPU) και για chipset με περισσότερες από τέσσερις κεντρικές μονάδες επεξεργασίας. Μια άδεια εκμετάλλευσης που περιορίζει τη χρήση της παραχωρούμενης τεχνολογίας στην παραγωγή, για παράδειγμα, τετρακύλινδρων κινητήρων και chipset μέχρι και με τέσσερις κεντρικές μονάδες επεξεργασίας αποτελεί περιορισμό του τεχνικού τομέα χρήσης.

209. Δεδομένου ότι οι περιορισμοί τομέα χρήσης καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία και ορισμένοι περιορισμοί ως προς τους πελάτες αποτελούν περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) και το άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ, είναι σημαντικό να γίνει διαχωρισμός μεταξύ των δύο κατηγοριών περιορισμών. Ένας περιορισμός ως προς τους πελάτες προϋποθέτει ότι έχουν προσδιορισθεί συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών και ότι τα μέρη περιορίζονται όσον αφορά τις πωλήσεις προς αυτές τις κατηγορίες πελατών. Το γεγονός ότι ένας περιορισμός του τεχνικού τομέα χρήσης μπορεί να αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες κατηγορίες πελατών μιας αγοράς προϊόντος,

δεν σημαίνει ότι ο περιορισμός πρέπει να χαρακτηριστεί ως περιορισμός ως προς τους πελάτες. Για παράδειγμα, το γεγονός ότι ορισμένοι πελάτες αγοράζουν κατά κύριο λόγο ή αποκλειστικά chipset με περισσότερες από τέσσερις κεντρικές μονάδες επεξεργασίας δεν σημαίνει ότι η άδεια εκμετάλλευσης που περιορίζεται σε chipset μέχρι και με τέσσερις κεντρικές μονάδες επεξεργασίας αποτελεί περιορισμό ως προς τους πελάτες. Ωστόσο, ο τομέας χρήσης πρέπει να ορίζεται αντικειμενικά με βάση προσδιορισμένα και ουσιαστικά χαρακτηριστικά του προϊόντος της σύμβασης.

210. Δεδομένου ότι ορισμένοι περιορισμοί της παραγωγής αποτελούν περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) του ΚΑΚΜΤ, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι περιορισμοί του τομέα χρήσης δεν θεωρούνται ως περιορισμοί της παραγωγής διότι ένας περιορισμός του τομέα χρήσης δεν περιορίζει την παραγωγή που ενδέχεται να πραγματοποιήσει ο δικαιοδόχος εντός του παραχωρούμενου τομέα χρήσης.

211. Ο περιορισμός του τομέα χρήσης περιορίζει την εκμετάλλευση της παραχωρούμενης τεχνολογίας από τον δικαιοδόχο σε έναν ή περισσότερους ιδιαίτερους τομείς χρήσης, χωρίς να περιορίζει τη δυνατότητα του δικαιοπαρόχου να εκμεταλλευθεί την παραχωρούμενη τεχνολογία. Επί πλέον, όπως και για τις περιοχές εκμετάλλευσης, αυτοί οι τομείς χρήσης μπορούν να κατανεμηθούν στον δικαιοδόχο με αποκλειστική ή μοναδική άδεια εκμετάλλευσης. Οι περιορισμοί του τομέα χρήσης σε συνδυασμό με αποκλειστική ή μοναδική άδεια εκμετάλλευσης περιορίζουν επίσης τη δυνατότητα του δικαιοπαρόχου να εκμεταλλευθεί τη δική του τεχνολογία, εμποδίζοντάς τον να την εκμεταλλευθεί ο ίδιος, μέσω, μεταξύ άλλων, της παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης σε άλλους δικαιοδόχους. Στην περίπτωση μοναδικής άδειας εκμετάλλευσης, περιορίζεται μόνο η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης σε τρίτους. Οι περιορισμοί του τομέα χρήσης που συνδυάζονται με αποκλειστικές και μοναδικές άδειες εκμετάλλευσης αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο με τις αποκλειστικές και μοναδικές άδειες εκμετάλλευσης, οι οποίες εξετάζονται ανωτέρω στο τμήμα 4.2.2. Ειδικότερα, όσον αφορά την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών, τούτο σημαίνει ότι η αμοιβαία παραχώρηση αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης αποτελεί περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ).

212. Οι περιορισμοί του τομέα χρήσης ενδέχεται να έχουν εωφέλειες συνέπειες για τον ανταγωνισμό, δεδομένου ότι ενθαρρύνουν τον δικαιοπάροχο να παραχωρήσει άδεια εκμετάλλευσης της τεχνολογίας του για εφαρμογές που δεν εντάσσονται στον κύριο τομέα δραστηριότητάς του. Αν ο δικαιοπάροχος δεν ήταν σε θέση να εμποδίσει τους δικαιοδόχους να δραστηριοποιηθούν σε τομείς στους οποίους εκμεταλλεύεται ο ίδιος την τεχνολογία του ή σε τομείς στους οποίους δεν είναι ακόμη πολύ γνωστή η αξία της τεχνολογίας αυτής, τούτο θα μπορούσε είτε να αποτελέσει αντικίνητρο για την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης από τον δικαιοπάροχο είτε να τον ωθήσει να χρεώσει υψηλότερα δικαιώματα εκμετάλλευσης. Πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι σε ορισμένους τομείς συχνά παραχωρούνται άδειες εκμετάλλευσης για να διασφαλισθεί η σχεδιαστική ελευθερία, ώστε να αποτραπεί η έγερση αξιώσεων περί προσβολής δικαιωμάτων. Εντός του αντικειμένου της άδειας εκμετάλλευσης, ο δικαιοδόχος μπορεί να αναπτύξει τη δική του τεχνολογία χωρίς να φοβάται ότι ο δικαιοπάροχος θα εγείρει εναντίον του αξιώσεις περί προσβολής των δικαιωμάτων του.

213. Η επιβολή περιορισμών του τομέα χρήσης στους δικαιοδόχους στο πλαίσιο συμφωνιών μεταξύ πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών καλύπτεται από απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι ορίου 20% ως προς το μερίδιο αγοράς. Το βασικό πρόβλημα ανταγωνισμού στην περίπτωση τέτοιων περιορισμών είναι ο κίνδυνος να πάψει να αποτελεί ο δικαιοδόχος ανταγωνιστική δύναμη εκτός του τομέα χρήσης στον οποίο έχει λάβει άδεια εκμετάλλευσης. Ο κίνδυνος αυτός είναι μεγαλύτερος στην περίπτωση συμφωνίας διασταυρούμενων αδειών μεταξύ ανταγωνιστών, όταν η συμφωνία προβλέπει ασύμμετρους περιορισμούς του τομέα χρήσης. Ένας περιορισμός του τομέα χρήσης είναι ασύμμετρος όταν ο ένας συμβαλλόμενος επιτρέπεται να χρησιμοποιεί την παραχωρούμενη τεχνολογία σε έναν βιομηχανικό τομέα, σε μια αγορά προϊόντος ή σε έναν τεχνικό τομέα χρήσης, και ο αντισυμβαλλόμενος επιτρέπεται να χρησιμοποιεί την άλλη παραχωρούμενη τεχνολογία σε άλλον βιομηχανικό τομέα, σε άλλη αγορά προϊόντος ή σε άλλον τεχνικό τομέα χρήσης. Ειδικότερα, είναι δυνατόν να προκύψουν προβλήματα ανταγωνισμού όταν οι παραγωγικές εγκαταστάσεις του δικαιοδόχου, οι οποίες έχουν εξοπλισθεί για να χρησιμοποιούν την παραχωρούμενη τεχνολογία, χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα για την παραγωγή προϊόντων εκτός του τομέα χρήσης για τον οποίο ισχύει η άδεια εκμετάλλευσης χρησιμοποιώντας την τεχνολογία του δικαιοδόχου. Αν η συμφωνία είναι πιθανόν να οδηγήσει τον δικαιοδόχο να μειώσει την παραγωγή του εκτός του παραχωρούμενου τομέα χρήσης, η συμφωνία είναι πιθανόν να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1. Οι συμμετρικοί περιορισμοί του τομέα χρήσης, δηλαδή οι συμφωνίες βάσει των οποίων οι συμβαλλόμενοι παρέχουν αμοιβαία άδεια εκμετάλλευσης των τεχνολογιών τους στον ίδιο ή στους ίδιους τομείς χρήσης, είναι απίθανο να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Οι συμφωνίες αυτές είναι απίθανο να περιορίζουν τον ανταγωνισμό που υπήρχε απουσία της συμφωνίας. Το άρθρο 101 παράγραφος 1 δεν είναι επίσης πιθανόν να έχει εφαρμογή στην περίπτωση συμφωνιών που επιτρέπουν απλώς στον δικαιοδόχο να αναπτύξει και να εκμεταλλεύεται τη δική του τεχνολογία εντός του αντικειμένου της άδειας εκμετάλλευσης, χωρίς να φοβάται την έγερση αξιώσεων από τον δικαιοπάροχο για προσβολή των δικαιωμάτων του. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι περιορισμοί του τομέα χρήσης δεν περιορίζουν οι ίδιοι τον ανταγωνισμό που υπήρχε απουσία της συμφωνίας. Απουσία της συμφωνίας ο δικαιοδόχος θα διέτρεχε επίσης τον κίνδυνο να αντιμετωπίσει αξιώσεις περί προσβολής δικαιωμάτων εκτός του τομέα χρήσης που καλύπτεται από την άδεια εκμετάλλευσης. Ωστόσο, σε περίπτωση που ο δικαιοδόχος διακόψει ή μειώσει τις δραστηριότητές του σε άλλους τομείς εκτός του τομέα χρήσης που καλύπτεται από την άδεια εκμετάλλευσης χωρίς να συντρέχει σχετικός επιχειρηματικός λόγος, τούτο μπορεί να αποτελεί ένδειξη υπολανθάνουσας συμφωνίας κατανομής της αγοράς, γεγονός που αποτελεί ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμό του ανταγωνισμού σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του ΚΑΚΜΤ.

214. Η επιβολή περιορισμών του τομέα χρήσης στον δικαιοδόχο και στον δικαιοπάροχο σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών καλύπτεται από την απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι του ορίου του 30% ως προς το μερίδιο αγοράς. Οι περιορισμοί του τομέα χρήσης σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών, βάσει των οποίων ο δικαιοπάροχος διατηρεί για τον εαυτό του μία ή περισσότερες αγορές προϊόντος ή έναν ή περισσότερους τεχνικούς τομείς εφαρμογής εν γένει είτε δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό είτε οδηγούν σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Προωθούν τη διάδοση νέων τεχνολογιών

παρέχοντας στον δικαιοπάροχο ένα κίνητρο για να παραχωρήσει άδεια εκμετάλλευσης σε τομείς στους οποίους δεν επιθυμεί να εκμεταλλευθεί ο ίδιος την τεχνολογία. Αν ο δικαιοπάροχος δεν μπορούσε να εμποδίσει τους δικαιοδόχους να δραστηριοποιηθούν σε τομείς στους οποίους ο ίδιος ο δικαιοπάροχος εκμεταλλεύεται την τεχνολογία, τούτο θα μπορούσε να αποτελέσει αντικίνητρο για την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης από τον δικαιοπάροχο.

215. Σε συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών ο δικαιοπάροχος δικαιούται επίσης κατά κανόνα να χορηγήσει μοναδικές ή αποκλειστικές άδειες σε διαφορετικούς δικαιοδόχους περιοριζόμενες σε έναν ή περισσότερους τομείς χρήσης. Οι περιορισμοί αυτοί περιορίζουν τον ενδοτεχνολογικό ανταγωνισμό μεταξύ των δικαιοδόχων κατά τον ίδιο τρόπο με τις αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης και εξετάζονται κατά τον ίδιο τρόπο (βλ. τμήμα 4.2.2.1 ανωτέρω).

4.2.5. Περιορισμοί δέσμιας χρήσης

216. Ένας περιορισμός δεσμευμένης χρήσης είναι η υποχρέωση του δικαιοδόχου να περιορίσει την παραγωγή του προϊόντος για το οποίο του έχει χορηγηθεί άδεια στις ποσότητες που απαιτούνται για την παραγωγή των δικών του προϊόντων και για τη συντήρηση και επισκευή των προϊόντων αυτών. Με άλλα λόγια, αυτού του είδους ο περιορισμός χρήσης συνίσταται στην υποχρέωση του δικαιοδόχου να χρησιμοποιεί τα προϊόντα που ενσωματώνουν την παραχωρούμενη τεχνολογία μόνον ως συντελεστή παραγωγής προς ενσωμάτωση στη δική του παραγωγή· δεν καλύπτει την πώληση του προϊόντος για το οποίο έχει χορηγηθεί η άδεια με σκοπό την ενσωμάτωσή τους στα προϊόντα άλλων παραγωγών. Οι περιορισμοί δεσμευμένης χρήσης καλύπτονται από απαλλαγή κατά κατηγορία μέχρι τα αντίστοιχα όρια μεριδίου αγοράς, ύψους 20 % και 30 %. Εκτός του πεδίου εφαρμογής της απαλλαγής κατά κατηγορία, είναι απαραίτητο να εξετάζονται οι θετικές και οι αρνητικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες του περιορισμού. Από την άποψη αυτή, πρέπει να διαχωρίζονται οι συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών από τις συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών.

217. Στην περίπτωση συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ ανταγωνιστών, ένας περιορισμός που υποχρεώνει τον δικαιοδόχο να χρησιμοποιεί την άδεια εκμετάλλευσης μόνο για την παραγωγή που πρόκειται να ενσωματωθεί στα δικά του προϊόντα δεν του επιτρέπει να προμηθεύει συστατικά μέρη σε τρίτους παραγωγούς. Αν πριν από τη σύναψη της συμφωνίας ο δικαιοδόχος δεν ήταν πραγματικός ή πιθανώς δυνητικός προμηθευτής συστατικών μερών σε άλλους παραγωγούς, ο περιορισμός δεσμευμένης χρήσης δεν αλλάζει τίποτα σε σχέση με την προϋπάρχουσα κατάσταση. Υπό τις συνθήκες αυτές, ο περιορισμός εκτιμάται κατά τον ίδιο τρόπο με τις συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών. Αφετέρου, αν ο δικαιοδόχος είναι πραγματικός ή πιθανός προμηθευτής συστατικών μερών, είναι απαραίτητο να εξετάζονται οι συνέπειες της συμφωνίας στην εν λόγω δραστηριότητα. Όταν ο δικαιοδόχος εξοπλίζεται ανάλογα για να χρησιμοποιεί την τεχνολογία του δικαιοπαρόχου παύοντας έτσι να χρησιμοποιεί τη δική του τεχνολογία αυτόνομα και, κατ' επέκταση, παύει να είναι προμηθευτής συστατικών μερών, η συμφωνία περιορίζει τον ανταγωνισμό που υπήρχε πριν από αυτήν. Μπορεί να προκαλέσει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά όταν ο δικαιοπάροχος κατέχει σημαντικού βαθμού ισχύ στην αγορά συστατικών μερών.

218. Στην περίπτωση συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης μεταξύ μη ανταγωνιστών, οι περιορισμοί για δέσμια χρήση εμπεριέχουν δύο βασικούς κινδύνους για τον ανταγωνισμό: τον περιορισμό του ενδοτεχνολογικού ανταγωνισμού στην αγορά προμήθειας εισροών και την αδυναμία εκμετάλλευσης της διαφοράς τιμών μεταξύ δικαιοδόχων, γεγονός που ενισχύει τη δυνατότητα του δικαιοπαρόχου να επιβάλει την καταβολή δικαιωμάτων που εισάγουν διακρίσεις μεταξύ των δικαιοδόχων.
219. Ωστόσο, οι περιορισμοί για δεσμευμένη χρήση μπορούν επίσης να προωθήσουν την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης ευνοώντας τον ανταγωνισμό. Αν ο δικαιοπάροχος είναι προμηθευτής συστατικών μερών, ο περιορισμός μπορεί να είναι απαραίτητος για να διαδοθεί η τεχνολογία μεταξύ μη ανταγωνιστών. Απουσία του περιορισμού, ο δικαιοπάροχος ενδέχεται να μην χορηγήσει την άδεια εκμετάλλευσης ή να τη χορηγήσει μόνο με αντάλλαγμα υψηλά δικαιώματα εκμετάλλευσης, διότι διαφορετικά θα δημιουργούσε ο ίδιος άμεσο ανταγωνισμό για τον εαυτό του στην αγορά συστατικών μερών. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο περιορισμός για δέσμια χρήση κατά κανόνα είτε δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό είτε καλύπτεται από το άρθρο 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Ωστόσο, δεν πρέπει να περιορίζεται η δυνατότητα του δικαιοδόχου να πωλεί το προϊόν που αποτελεί αντικείμενο της άδειας εκμετάλλευσης ως ανταλλακτικό για τα δικά του προϊόντα. Ο δικαιοδόχος πρέπει να μπορεί να παρέχει εξυπηρέτηση μετά την πώληση για τα δικά του προϊόντα, μεταξύ άλλων και μέσω ανεξάρτητων επιχειρήσεων οι οποίες συντηρούν και επισκευάζουν τα προϊόντα που παράγει ο ίδιος.
220. Όταν ο δικαιοπάροχος δεν είναι προμηθευτής συστατικών μερών στη σχετική αγορά, ο προαναφερθείς λόγος για την επιβολή περιορισμών δεσμευμένης χρήσης δεν ισχύει. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο περιορισμός δεσμευμένης χρήσης μπορεί κατ' αρχήν να προωθήσει τη διάδοση της τεχνολογίας, διασφαλίζοντας ότι οι δικαιοδόχοι δεν πραγματοποιούν πωλήσεις σε παραγωγούς που ανταγωνίζονται με τον δικαιοπάροχο σε άλλες αγορές προϊόντων. Ωστόσο, υπάρχει κατά κανόνα μια λιγότερο περιοριστική εναλλακτική λύση, δηλαδή να μην επιτραπεί στον δικαιοδόχο να πραγματοποιεί πωλήσεις σε ορισμένες κατηγορίες πελατών τις οποίες αναλαμβάνει κατ' αποκλειστικότητα ο δικαιοπάροχος. Κατά συνέπεια, σε τέτοιες περιπτώσεις, ο περιορισμός δεσμευμένης χρήσης κατά κανόνα δεν είναι απαραίτητος για τη διάδοση της τεχνολογίας.
- 4.2.6. Ρήτρες δέσμευσης και ομαδικής πώλησης
221. Στο πλαίσιο των συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, πρόκειται για ρήτρες δέσμευσης όταν ο δικαιοπάροχος εξαρτά την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης μιας τεχνολογίας («το δεσμευμένο προϊόν») από την απόκτηση από τον δικαιοδόχο άδειας εκμετάλλευσης άλλης τεχνολογίας ή από την αγορά ενός προϊόντος από τον δικαιοπάροχο ή από άλλο πρόσωπο που ορίζει ο τελευταίος («το δεσμευμένο προϊόν»). Πρόκειται για ομαδική πώληση όταν δύο τεχνολογίες ή μία τεχνολογία και ένα προϊόν πωλούνται μόνο μαζί ως πακέτο. Ωστόσο, και στις δύο περιπτώσεις προϋπόθεση είναι ότι τα εν λόγω προϊόντα και οι τεχνολογίες θα είναι διακριτά, με την έννοια ότι υπάρχει διακριτή ζήτηση για κάθε προϊόν και για κάθε τεχνολογία της δέσμευσης ή του πακέτου. Τούτο δεν ισχύει κατά κανόνα όταν οι τεχνολογίες ή τα προϊόντα αναγκαστικά συνδέονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατή η εκμετάλλευση της παραχωρούμενης τεχνολογίας χωρίς το δεσμευμένο προϊόν ή να μην είναι δυνατή η εκμετάλλευση αμφοτέρων των μερών του πακέτου χωρίς το άλλο μέρος. Στη συνέχεια ο όρος «ρήτρες δέσμευσης» καλύπτει τόσο τη δέσμευση όσο και την ομαδική πώληση.
222. Το άρθρο 3 του ΚΑΚΜΤ, το οποίο ορίζει όρια μεριδίου αγοράς για την εφαρμογή της απαλλαγής κατά κατηγορία, διασφαλίζει ότι η ομαδική πώληση και η δέσμευση δεν καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία όταν το μερίδιο αγοράς υπερβαίνει το 20 % στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών και το 30 % στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών. Τα όρια μεριδίου αγοράς ισχύουν σε κάθε σχετική αγορά τεχνολογίας ή αγορά προϊόντος που επηρεάζεται από τη συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς του δεσμευμένου προϊόντος. Σε περιπτώσεις υπέρβασης του μεριδίου αγοράς, είναι απαραίτητη η στάθμιση μεταξύ των επιζήμιων και των επωφελών για τον ανταγωνισμό συνεπειών της ρήτρας δέσμευσης.
223. Η κύρια περιοριστική συνέπεια των ρητρών δέσμευσης είναι ο αποκλεισμός των ανταγωνιστών προμηθευτών του δεσμευμένου προϊόντος. Οι ρήτρες δέσμευσης μπορεί να επιτρέψουν επίσης στον δικαιοπάροχο να διατηρήσει την ισχύ του στην αγορά του δεσμευόμενου προϊόντος δημιουργώντας φραγμούς εισόδου, καθότι μπορεί να αναγκάσει τους νεοεισερχόμενους να εισέλθουν ταυτόχρονα σε περισσότερες αγορές. Επιπλέον, οι ρήτρες δέσμευσης μπορούν να επιτρέψουν στον δικαιοπάροχο να αυξήσει τα δικαιώματα εκμετάλλευσης, ιδίως όταν το δεσμευμένο και το δεσμευμένο προϊόν είναι εν μέρει δυνατό να υποκατασταθούν μεταξύ τους και τα δύο προϊόντα δεν χρησιμοποιούνται σε σταθερές αναλογίες. Οι ρήτρες δέσμευσης εμποδίζουν τον δικαιοδόχο να στραφεί σε υποκατάστατους συντελεστές παραγωγής σε περίπτωση αύξησης των δικαιωμάτων για το δεσμευμένο προϊόν. Αυτά τα προβλήματα ανταγωνισμού δεν εξαρτώνται από το αν τα συμβαλλόμενα μέρη είναι ανταγωνιστές ή όχι. Για να έχουν οι ρήτρες δέσμευσης πιθανές επιζήμιες συνέπειες στον ανταγωνισμό, ο δικαιοπάροχος πρέπει να διαθέτει σε σημαντικό βαθμό ισχύ στην αγορά του δεσμευόμενου προϊόντος, ώστε να περιορίσει τον ανταγωνισμό όσον αφορά το δεσμευμένο προϊόν. Απουσία ισχύος στην αγορά του δεσμευόμενου προϊόντος, ο δικαιοπάροχος δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει την τεχνολογία του με σκοπό να αποκλείσει από την αγορά τους προμηθευτές του δεσμευμένου προϊόντος βλάπτοντας έτσι τον ανταγωνισμό. Επιπλέον, όπως και στην περίπτωση των υποχρεώσεων μη άσκησης ανταγωνισμού, η ρήτρα δέσμευσης πρέπει να καλύπτει ορισμένο ποσοστό της αγοράς του δεσμευμένου προϊόντος προκειμένου να υπάρξει σημαντικός αποκλεισμός. Στις περιπτώσεις που ο δικαιοπάροχος διαθέτει ισχύ στην αγορά του δεσμευμένου προϊόντος κυρίως, παρά στην αγορά του δεσμευόμενου προϊόντος, ο περιορισμός εξετάζεται ως ρήτρα μη άσκησης ανταγωνισμού ή επιβολή προμήθειας ορισμένων ποσοτήτων, αντικατοπτρίζοντας το γεγονός ότι τα τυχόν προβλήματα ανταγωνισμού προέρχονται από την αγορά του «δεσμευμένου» προϊόντος και όχι από την αγορά του «δεσμευόμενου» προϊόντος⁽⁸⁶⁾.
224. Οι ρήτρες δέσμευσης μπορούν επίσης να οδηγήσουν σε αύξηση της αποτελεσματικότητας. Τούτο συμβαίνει, για παράδειγμα, όταν το δεσμευμένο προϊόν είναι απαραίτητο για την τεχνικά ικανοποιητική εκμετάλλευση της παραχωρούμενης τεχνολογίας ή για να εξασφαλιστεί ότι η παραγωγή βάσει της άδειας εκμετάλλευσης πληροί τις ποιοτικές προδιαγραφές που τηρεί ο δικαιοπάροχος και οι υπόλοιποι δικαιοδόχοι. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο περιορισμός για δέσμια χρήση κατά κανόνα είτε δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό είτε καλύπτεται από το άρθρο 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης.

⁽⁸⁶⁾ Σχετικά με το εφαρμοστέο πλαίσιο εξέτασης, βλέπε τμήμα 4.2.7 και σημεία 129 κ.ε. των κατευθυντήριων γραμμών για τους κάδετους περιορισμούς, που αναφέρονται στην υποσημείωση 52.

Όταν οι δικαιοδόχοι χρησιμοποιούν το εμπορικό σήμα ή την επωνυμία του δικαιοπαρόχου ή όταν είναι άλλως φανερό στους καταναλωτές ότι υπάρχει σχέση μεταξύ του προϊόντος που ενσωματώνει την παραχωρούμενη τεχνολογία και του δικαιοπαρόχου, ο δικαιοπάροχος έχει έννομο συμφέρον να εξασφαλίσει ότι η ποιότητα των προϊόντων δεν υπονομεύει την αξία της τεχνολογίας του ή τη φήμη του ως οικονομικού φορέα. Επιπλέον, όταν οι καταναλωτές γνωρίζουν ότι οι δικαιοδόχοι (και ο δικαιοπάροχος) παράγουν χρησιμοποιώντας την ίδια τεχνολογία είναι απίθανο ότι οι δικαιοδόχοι θα ήταν διατεθειμένοι να αποκτήσουν άδεια εκμετάλλευσης, εκτός αν όλοι εκμεταλλεύονται την τεχνολογία με τεχνικά ικανοποιητικό τρόπο.

225. Οι ρήτρες δέσμευσης είναι επίσης πιθανό να ωφελούν τον ανταγωνισμό όταν το δεσμευμένο προϊόν επιτρέπει στον δικαιοδόχο να εκμεταλλευθεί την παραχωρούμενη τεχνολογία πολύ αποτελεσματικότερα. Για παράδειγμα, όταν ο δικαιοπάροχος χορηγεί άδεια εκμετάλλευσης μιας συγκεκριμένης τεχνολογίας που χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία, οι συμβαλλόμενοι μπορούν επίσης να συμφωνήσουν ότι ο δικαιοδόχος θα αγοράσει έναν καταλύτη από τον δικαιοπάροχο, ο οποίος έχει αναπτυχθεί για να χρησιμοποιείται με την παραχωρούμενη τεχνολογία και επιτρέπει την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευσή της από ό,τι άλλοι καταλύτες. Όταν σε τέτοιες περιπτώσεις ο περιορισμός εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1, οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 είναι πιθανό να πληρούνται ακόμη και σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων μεριδίων αγοράς.

4.2.7. Υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού

226. Οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού στο πλαίσιο των συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης έχουν τη μορφή της υποχρέωσης του δικαιοδόχου να μην χρησιμοποιεί τεχνολογίες τρίτων που ανταγωνίζονται την παραχωρούμενη τεχνολογία. Κατά το μέτρο που μια υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού καλύπτει ένα προϊόν ή μια πρόσθετη τεχνολογία που προμηθεύει ο δικαιοπάροχος, η υποχρέωση εξετάζεται στο τμήμα 4.2.6 σχετικά με τις ρήτρες δέσμευσης.
227. Ο ΚΑΚΜΤ χορηγεί απαλλαγή στις υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού τόσο στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών, όσο και στην περίπτωση συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών μέχρι ορίου μεριδίου αγοράς ύψους 20 % και 30 % αντιστοίχως.
228. Ο βασικός κίνδυνος που προκύπτει για τον ανταγωνισμό από τις υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού είναι ο αποκλεισμός της τεχνολογίας τρίτων. Οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού ενδέχεται επίσης να διευκολύνουν την αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ δικαιοπαρόχων όταν διάφοροι δικαιοπάροχοι τις χρησιμοποιούν σε χωριστές συμφωνίες (δηλαδή στην περίπτωση σωρευτικής χρήσης). Ο αποκλεισμός ανταγωνιστικών τεχνολογιών μειώνει την ανταγωνιστική πίεση στα δικαιώματα εκμετάλλευσης που χρεώνει ο δικαιοπάροχος και τον ανταγωνισμό μεταξύ των ήδη υφιστάμενων τεχνολογιών, περιορίζοντας τις δυνατότητες των δικαιοδόχων να υποκαταστήσουν μεταξύ τους ανταγωνιστικές τεχνολογίες. Δεδομένου ότι και στις δύο περιπτώσεις το βασικό πρόβλημα είναι ο αποκλεισμός, η εκτίμηση μπορεί εν γένει να είναι η ίδια με την περίπτωση συμφωνιών μεταξύ ανταγωνιστών και συμφωνιών μεταξύ μη ανταγωνιστών. Ωστόσο, στην περίπτωση συμφωνίας διασταυρούμενων αδειών μεταξύ ανταγωνιστών, στο πλαίσιο της οποίας αμφότεροι συμφωνούν να μην χρησιμοποιούν τεχνολογίες τρίτων, η συμφωνία μπορεί να διευκολύνει

την αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ τους στην αγορά προϊόντος, γεγονός που δικαιολογεί την ύπαρξη χαμηλότερου ορίου μεριδίου αγοράς, ύψους 20 %.

229. Αποκλεισμός είναι δυνατόν να προκύψει όταν σημαντικό ποσοστό των δυνητικών δικαιοδόχων είναι ήδη δεσμευμένοι με μία ή, στην περίπτωση σωρευτικών αποτελεσμάτων, περισσότερες πηγές τεχνολογίας και εμποδίζονται να εκμεταλλευθούν ανταγωνιστικές τεχνολογίες. Φαινόμενα αποκλεισμού μπορούν να προκύψουν από τις συμφωνίες που συνάπτει ένας μόνο δικαιοπάροχος με σημαντικού βαθμού ισχύ στην αγορά ή από τις σωρευτικές συνέπειες συμφωνιών που συνάπτονται από περισσότερους δικαιοπαρόχους, ακόμη και όταν κάθε επί μέρους συμφωνία ή δίκτυο συμφωνιών καλύπτεται από τον ΚΑΚΜΤ. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή είναι απίθανο να προκληθεί σοβαρό σωρευτικό αποτέλεσμα, εφόσον το ποσοστό της δεσμευμένης αγοράς είναι μικρότερο από 50 %. Σε περίπτωση υπέρβασης του ορίου αυτού, είναι πιθανό να υπάρξει σημαντικός αποκλεισμός όταν υπάρχουν σχετικά υψηλοί φραγμοί εισόδου στην αγορά για τους νέους δικαιοδόχους. Αν οι φραγμοί εισόδου είναι χαμηλοί, οι νέοι δικαιοδόχοι μπορούν να εισέλθουν στην αγορά και να εκμεταλλευθούν εμπορικά συμφέρουσες τεχνολογίες που κατέχουν τρίτοι και έτσι μπορούν να αποτελέσουν πραγματική εναλλακτική λύση έναντι των ήδη υφιστάμενων δικαιοδόχων. Προκειμένου να καθορισθεί η πραγματική δυνατότητα εισόδου και επέκτασης τρίτων στην αγορά, πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη ο βαθμός στον οποίο οι διανομείς είναι δεσμευμένοι έναντι των δικαιοδόχων μέσω υποχρεώσεων μη άσκησης ανταγωνισμού. Η εισόδος τεχνολογιών τρίτων στην αγορά είναι πράγματι δυνατή μόνον εφόσον οι κάτοχοί τους έχουν πρόσβαση στα αναγκαία μέσα παραγωγής και διανομής. Με άλλα λόγια, η ευκολία εισόδου στην αγορά δεν εξαρτάται μόνο από την ύπαρξη δικαιοδόχων, αλλά και από το βαθμό στον οποίο έχουν πρόσβαση στη διανομή. Κατά την εξέταση των φαινομένων αποκλεισμού σε επίπεδο διανομής η Επιτροπή θα εφαρμόζει το πλαίσιο εξέτασης που εκτίθεται στο τμήμα VI.2.1 των κατευθυντήριων γραμμών για τους κάθετους περιορισμούς⁽⁸⁷⁾.

230. Όταν ο δικαιοπάροχος κατέχει σημαντικού βαθμού ισχύ στην αγορά, η υποχρέωση των δικαιοδόχων να αποκτήσουν την τεχνολογία μόνο από τον δικαιοπάροχο μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικά φαινόμενα αποκλεισμού. Όσο ισχυρότερη θέση στην αγορά κατέχει ο δικαιοπάροχος, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος αποκλεισμού των ανταγωνιστικών τεχνολογιών. Για να εκδηλωθούν σημαντικά φαινόμενα αποκλεισμού, οι υποχρεώσεις μη ανταγωνισμού δεν πρέπει κατ' ανάγκη να καλύπτουν ουσιώδες τμήμα της αγοράς. Ακόμη και όταν δεν συμβαίνει το τελευταίο, μπορούν να εκδηλωθούν σημαντικά φαινόμενα αποκλεισμού όταν οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού έχουν ως στόχο τις επιχειρήσεις που είναι πιθανότερο να αποκτήσουν άδεια εκμετάλλευσης ανταγωνιστικών τεχνολογιών. Ο κίνδυνος αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα υψηλός όταν υπάρχουν λίγοι μόνο δυνητικοί δικαιοδόχοι και η συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης αφορά τεχνολογία που χρησιμοποιείται από τους δικαιοδόχους για την κατασκευή ενός συντελεστή παραγωγής για δική τους χρήση. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι φραγμοί εισόδου στην αγορά για έναν νέο δικαιοπάροχο είναι κατά πάσα πιθανότητα υψηλοί. Ο αποκλεισμός είναι ίσως λιγότερο πιθανός όταν η τεχνολογία χρησιμοποιείται για την παραγωγή ενός προϊόντος που πωλείται σε τρίτους. Παρόλο που στην περίπτωση αυτή ο περιορισμός δεσμεύει επίσης την παραγωγική ικανότητα για την εν λόγω εισροή, δεν δεσμεύει τη ζήτηση στην αγορά εόμενου

⁽⁸⁷⁾ Βλέπε υποσημείωση 52.

σταδίου των δικαιοδόχων. Προκειμένου να εισέλθουν στην αγορά στην τελευταία αυτή περίπτωση, το μόνο που χρειάζονται οι δικαιοπάροχοι είναι πρόσβαση σε έναν ή περισσότερους δικαιοδόχο(ους) που διαθέτουν την κατάλληλη παραγωγική ικανότητα. Δεν είναι πιθανό να μπορεί ο δικαιοπάροχος να στερήσει από τους ανταγωνιστές του την πρόσβαση σε αποτελεσματικούς δικαιοδόχους επιβάλλοντας υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού, εκτός αν υπάρχουν λίγες μόνον επιχειρήσεις που κατέχουν ή είναι σε θέση να αποκτήσουν τα περιουσιακά στοιχεία που απαιτούνται για να λάβουν άδεια εκμετάλλευσης.

231. Οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού μπορούν επίσης να έχουν επωφελείς συνέπειες στον ανταγωνισμό. Πρώτον, οι υποχρεώσεις αυτές μπορούν να προωθήσουν τη διάδοση της τεχνολογίας μειώνοντας τον κίνδυνο παράνομης χρήσης της παραχωρούμενης τεχνολογίας και ιδίως της τεχνολογίας. Όταν ένας δικαιοδόχος δικαιούται να αποκτήσει άδεια εκμετάλλευσης ανταγωνιστικών τεχνολογιών από τρίτους, υπάρχει κίνδυνος να χρησιμοποιηθεί ιδίως η παραχωρούμενη τεχνολογία για την εκμετάλλευση ανταγωνιστικών τεχνολογιών και έτσι να επωφεληθούν οι ανταγωνιστές. Όταν ένας δικαιοδόχος εκμεταλλεύεται παράλληλα ανταγωνιστικές τεχνολογίες, κατά κανόνα καθιστά δυσχερέστερη την παρακολούθηση της καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης, γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει ως αντικίνητρο για την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης.
232. Δεύτερον, οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού πιθανώς σε συνδυασμό με την ύπαρξη αποκλειστικής περιοχής εκμετάλλευσης μπορεί να είναι απαραίτητες για να εξασφαλιστεί η ύπαρξη κινήτρου για να επενδύσει ο δικαιοδόχος στην παραχωρούμενη τεχνολογία και να την εκμεταλλευθεί αποτελεσματικά. Σε περιπτώσεις που η συμφωνία εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης λόγω σημαντικού φαινομένου αποκλεισμού, για να επωφεληθεί από το άρθρο 101 παράγραφος 3 μπορεί να είναι αναγκαίο να επιλεγεί μια λιγότερο περιοριστική εναλλακτική λύση, για παράδειγμα να επιβληθούν υποχρεώσεις ελάχιστης παραγωγής ή δικαιώματα εκμετάλλευσης, που κατά κανόνα έχουν λιγότερες πιθανότητες να αποκλείσουν τις ανταγωνιστικές τεχνολογίες.
233. Τρίτον, σε περιπτώσεις που ο δικαιοπάροχος αναλαμβάνει την υποχρέωση να προβεί σε σημαντικές επενδύσεις ειδικά για έναν πελάτη, για παράδειγμα παρέχοντας εκπαίδευση και προσαρμόζοντας την παραχωρούμενη τεχνολογία στις ανάγκες του δικαιοδόχου, οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού ή, εναλλακτικά, ελάχιστης παραγωγής ή καταβολής ελάχιστων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης μπορεί να είναι απαραίτητες για να παροτρυνθεί ο δικαιοπάροχος να προβεί στην επένδυση και να αποφευχθεί το πρόβλημα της ομηρίας. Ωστόσο, κατά κανόνα ο δικαιοπάροχος είναι σε θέση να επιβάλει άμεσα ένα τίμημα για τις επενδύσεις αυτές απαιτώντας την καταβολή ενός εφάπαξ ποσού, γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχουν λιγότερο περιοριστικές εναλλακτικές λύσεις.

4.3. Συμφωνίες διευθέτησης

234. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης δικαιωμάτων τεχνολογίας σε συμφωνίες διευθέτησης μπορεί να χρησιμεύσει ως μέσο διευθέτησης διαφορών ή αποφυγής περιπτώσεων άσκησης των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας από ένα μέρος με σκοπό να εμποδιστεί ένα άλλο μέρος να εκμεταλλεύεται τα δικά του δικαιώματα τεχνολογίας⁽⁸⁸⁾.

235. Οι συμφωνίες διευθέτησης στο πλαίσιο διαφορών για θέματα τεχνολογίας αποτελούν, όπως και σε πολλούς άλλους τομείς των εμπορικών διαφορών, καταρχήν θεμιτό μέσο για την εξεύρεση ενός αμοιβαίως αποδεκτού συμβιβασμού σε περίπτωση νομικής ασυμφωνίας η οποία προέκυψε καλή τη πίστει. Τα μέρη ενδέχεται να προτιμήσουν να μην δώσουν συνέχεια στη διαφορά ή την αντιδικία εάν αυτή αποδειχθεί υπερβολικά δαπανηρή, χρονοβόρα και/ή η έκβασή της είναι αβέβαια. Με τις διευθετήσεις, τα δικαστήρια και/ή οι αρμόδιοι διοικητικοί φορείς μπορεί επίσης να μη χρειασθεί να καταβάλουν μεγάλες προσπάθειες προκειμένου να καταλήξουν σε απόφαση για μια συγκεκριμένη υπόθεση, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει γενικότερα οικονομικά οφέλη. Αφετέρου, η κατάργηση άκυρων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τα οποία αποτελούν αδικαιολόγητο φραγμό στην καινοτομία και την οικονομική δραστηριότητα, εξυπηρετεί το γενικό δημόσιο συμφέρον⁽⁸⁹⁾.

236. Η παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σταυροειδούς παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης στο πλαίσιο συμφωνιών διευθέτησης, γενικά δεν περιορίζει καθεαυτή τον ανταγωνισμό καθότι επιτρέπει στα μέρη να εκμεταλλεύονται τις τεχνολογίες τους μετά τη σύναψη της συμφωνίας. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, χωρίς την άδεια εκμετάλλευσης, είναι πιθανόν ότι ο δικαιοδόχος θα μπορούσε να αποκλεισθεί από την αγορά, η πρόσβαση του δικαιοδόχου στην εν λόγω τεχνολογία μέσω συμφωνίας διευθέτησης δεν εμπίπτει εν γένει στο άρθρο 101 παράγραφος 1.

237. Ωστόσο, οι εκάστοτε όροι και προϋποθέσεις των συμφωνιών διευθέτησης ενδέχεται να εμπίπτουν στο πεδίο του άρθρου 101 παράγραφος 1. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης στο πλαίσιο συμφωνιών διευθέτησης αντιμετωπίζεται όπως ακριβώς και οι υπόλοιπες συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης⁽⁹⁰⁾. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι ιδιαίτερα αναγκαίο να εκτιμάται αν τα μέρη είναι δυνητικοί ή πραγματικοί ανταγωνιστές.

Περιορισμοί επί πληρωμή σε συμφωνίες διευθέτησης

238. Οι συμφωνίες διευθέτησης τύπου «περιορισμοί επί πληρωμή» ή «καθυστέρηση επί πληρωμή» συχνά δεν περιλαμβάνουν τη μεταφορά δικαιωμάτων τεχνολογίας, αλλά βασίζονται σε μεταβίβαση αξίας από ένα συμβαλλόμενο μέρος σε αντάλλαγμα για περιορισμό της εισόδου και/ή επέκτασης στην αγορά του άλλου συμβαλλόμενου μέρους και ενδέχεται να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1⁽⁹¹⁾.

239. Ωστόσο, εάν μια τέτοια συμφωνία διευθέτησης περιλαμβάνει επίσης παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων τεχνολογίας τα οποία αφορά η υποκείμενη διαφορά, και εάν η εν λόγω συμφωνία έχει ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση ή άλλως τον περιορισμό της δυνατότητας του δικαιοδόχου να θέσει σε κυκλοφορία το προϊόν σε οιαδήποτε από τις σχετικές αγορές, η συμφωνία ενδέχεται να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1, οπότε θα έπρεπε να εκτιμηθεί ιδίως βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο γ) και του άρθρου 4

⁽⁸⁹⁾ Υπόθεση 193/83, Windsurfing κατά Επιτροπής, σκέψη 92, Συλλογή 1986, σ. 611.

⁽⁹⁰⁾ Πρβλ. υπόθεση 65/86, Bayer κατά Sulhofer, σκέψη 15, Συλλογή 1988, σ. 5259.

⁽⁹¹⁾ Βλέπε, για παράδειγμα, την απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση Lundbeck, δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.

⁽⁸⁸⁾ Ο ΚΑΚΜΤ και οι σχετικές κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 101 στις συμφωνίες διευθέτησης οι οποίες δεν περιλαμβάνουν συμφωνία παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.

παράγραφος 1 στοιχείο δ) του ΚΑΚΜΤ (βλ. τμήμα 3.4.2 ανωτέρω). Εάν τα μέρη μιας τέτοιας συμφωνίας διευθέτησης είναι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές και πραγματοποιήθηκε σημαντική μεταβίβαση αξίας από τον δικαιοπάροχο στον δικαιοδόχο, η Επιτροπή θα εξετάζει με ιδιαίτερη προσοχή τον κίνδυνο κατανομής/επιμερισμού της αγοράς.

Σταυροειδής παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης σε συμφωνίες διευθέτησης

240. Οι συμφωνίες διευθέτησης βάσει των οποίων τα μέρη παραχωρούν σταυροειδώς άδεια εκμετάλλευσης και επιβάλλουν περιορισμούς στη χρήση των τεχνολογιών τους, συμπεριλαμβανομένων περιορισμών στην παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης σε τρίτους, ενδέχεται να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Όταν τα μέρη κατέχουν σημαντικό βαθμό ισχύ στην αγορά και η συμφωνία επιβάλλει περιορισμούς που σαφώς υπερβαίνουν το επίπεδο που είναι απαραίτητο για την άρση της κατάστασης εμπλοκής, η συμφωνία πιθανώς εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1, ακόμη και όταν είναι πιθανό να υπάρχει κατάσταση αμοιβαίας εμπλοκής. Το άρθρο 101 παράγραφος 1 έχει εφαρμογή κατά πάσα πιθανότητα όταν τα μέρη κατανέμουν αγορές ή καθορίζουν αμοιβαία τρέχοντα δικαιώματα εκμετάλλευσης που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις τιμές της αγοράς.

241. Όταν βάσει της συμφωνίας διευθέτησης οι συμβαλλόμενοι αποκτούν αμοιβαία το δικαίωμα να χρησιμοποιούν την τεχνολογία του αντισυμβαλλομένου και η συμφωνία επεκτείνεται σε μελλοντικές εξελίξεις, πρέπει να εκτιμάται ο αντίκτυπος της συμφωνίας στο κίνητρο των συμβαλλομένων να προβούν σε καινοτομίες. Στις περιπτώσεις που οι συμβαλλόμενοι έχουν σημαντική ισχύ στην αγορά, η συμφωνία είναι πιθανό να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης όταν η συμφωνία τους εμποδίζει να αποκτήσουν ανταγωνιστικό προβάδισμα έναντι του αντισυμβαλλομένου. Οι συμφωνίες που εξαλείφουν ή περιορίζουν ουσιαστικά τις δυνατότητες ενός από τα μέρη να αποκτήσει ανταγωνιστικό προβάδισμα έναντι του άλλου περιορίζουν το κίνητρο για καινοτομία και έτσι επηρεάζουν δυσμενώς σημαντικό τμήμα της διαδικασίας ανταγωνισμού. Οι συμφωνίες αυτού του είδους είναι επίσης απίθανο να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3. Ιδιαίτερα απίθανο είναι να μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητος ο περιορισμός κατά την έννοια της τρίτης προϋπόθεσης του άρθρου 101 παράγραφος 3. Για να επιτευχθεί ο στόχος της συμφωνίας, δηλαδή για να εξασφαλιστεί ότι οι συμβαλλόμενοι μπορούν να συνεχίσουν να εκμεταλλεύονται τη δική τους τεχνολογία χωρίς να δημιουργείται εμπλοκή από τον αντισυμβαλλόμενο, δεν απαιτείται να συμφωνήσουν τα μέρη ότι θα χρησιμοποιούν από κοινού τις μελλοντικές καινοτομίες. Ωστόσο, τα μέρη είναι απίθανο να εμποδίζονται να αποκτήσουν ανταγωνιστικό προβάδισμα το ένα έναντι του άλλου, όταν σκοπός της άδειας εκμετάλλευσης είναι να επιτραπεί στα μέρη να αναπτύξουν τις τεχνολογίες τους και όταν η άδεια εκμετάλλευσης δεν τα οδηγεί να χρησιμοποιούν τις ίδιες τεχνολογικές λύσεις. Οι συμφωνίες αυτές δημιουργούν απλώς σχεδιαστική ελευθερία αποτρέποντας τη μελλοντική έγερση αξιώσεων από τον αντισυμβαλλόμενο περί προσβολής των δικαιωμάτων του.

Ρήτρες μη αμοιβαίας διευθέτησης σε συμφωνίες διευθέτησης

242. Στο πλαίσιο μιας συμφωνίας διευθέτησης, θεωρείται εν γένει ότι οι ρήτρες μη αμοιβαίας διευθέτησης δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Είναι δεδομένο ότι στις συμφωνίες αυτού του είδους τα μέρη συμφωνούν ότι δεν θα αμοιβαία διευθετήσουν εκ των υστέρων τα

δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας που βρέθηκαν στο επίκεντρο της διαφοράς. Πράγματι, ο ίδιος ο σκοπός της συμφωνίας είναι η διευθέτηση υφιστάμενων διαφορών και/ή η αποφυγή διαφορών στο μέλλον.

243. Ωστόσο, οι ρήτρες μη αμοιβαίας διευθέτησης μπορεί σε ειδικές περιπτώσεις να αποβούν επιζήμιες για τον ανταγωνισμό και να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Ο περιορισμός της ελευθερίας αμοιβαίας διευθέτησης ενός δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας δεν αποτελεί μέρος του ειδικού αντικειμένου του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας και ενδέχεται να περιορίσει τον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, μια ρήτρα μη αμοιβαίας διευθέτησης ενδέχεται να παραβιάζει το άρθρο 101 παράγραφος 1 σε περίπτωση που δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας χορηγήθηκε κατόπιν ανακριβών ή παραπλανητικών πληροφοριών⁽⁹²⁾. Ο ενδελεχής έλεγχος των εν λόγω ρητρών μπορεί επίσης να είναι αναγκαίος σε περίπτωση που ο δικαιοπάροχος, πέραν της παραχώρησης των δικαιωμάτων τεχνολογίας, προσφέρει οικονομικό ή άλλο αντάλλαγμα στον δικαιοδόχο προκειμένου να συμφωνήσει να μην αμοιβαία διευθετήσει το κύρος των δικαιωμάτων τεχνολογίας ή σε περίπτωση που τα δικαιώματα τεχνολογίας αποτελούν αναγκαία εισροή για την παραγωγή του δικαιοδόχου [βλ. επίσης σημείο (136)].

4.4. Κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας

244. Οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας είναι συμφωνίες βάσει των οποίων δύο ή περισσότερα μέρη δημιουργούν ένα τεχνολογικό πακέτο για το οποίο παραχωρείται άδεια εκμετάλλευσης όχι μόνο στα μέρη της κοινοπραξίας, αλλά και σε τρίτους. Όσον αφορά τη δομή τους, οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας μπορεί να είναι απλές συμφωνίες μεταξύ περιορισμένου αριθμού συμβαλλομένων ή και να έχουν σύνθετο οργανωτικό σχήμα, στο πλαίσιο του οποίου η οργάνωση της παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας ανατίθεται σε χωριστή οντότητα. Και στις δύο περιπτώσεις η κοινοπραξία μπορεί να επιτρέπει στους δικαιοδόχους να δραστηριοποιούνται στην αγορά βάσει μιας ενιαίας άδειας εκμετάλλευσης.

245. Δεν υπάρχει εγγενής σχέση μεταξύ των κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας και των προτύπων, αλλά συχνά οι τεχνολογίες της κοινοπραξίας υποστηρίζουν, εν όλω ή εν μέρει, ένα εκ των πραγμάτων ή εκ του νόμου βιομηχανικό πρότυπο⁽⁹³⁾. Διαφορετικές κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας μπορεί να υποστηρίζουν ανταγωνιστικά πρότυπα⁽⁹⁴⁾. Οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας μπορούν να έχουν επωφελείς για τον ανταγωνισμό συνέπειες, ιδίως μέσω της μείωσης του κόστους συναλλαγής και του καθορισμού ορίου στα σωρευτικά δικαιώματα για την αποφυγή διπλής περιθωριοποίησης. Η δημιουργία κοινοπραξίας επιτρέπει την παραχώρηση, με ενιαία διαδικασία, της άδειας εκμετάλλευσης για τις τεχνολογίες που καλύπτει η κοινοπραξία.

⁽⁹²⁾ Βλ. υπόθεση C-457/10 P, AstraZeneca κατά Επιτροπής, Συλλογή 2012, δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.

⁽⁹³⁾ Για την αντιμετώπιση των προτύπων και των συμφωνιών τυποποίησης, βλέπε σημείο 257 κ.ε. των οριζόντιων κατευθυντήριων γραμμών, ό.π.π. στην υποσημείωση 27.

⁽⁹⁴⁾ Βλέπε επ' αυτού την ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής IP/02/1651 σχετικά με την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για κινητές υπηρεσίες τρίτης γενιάς (3G). Η υπόθεση αυτή αφορούσε πέντε κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας που δημιούργησαν πέντε διαφορετικές τεχνολογίες, οι οποίες μπορούν όλες να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή εξοπλισμού 3G.

Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε τομείς στους οποίους τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας είναι διαδεδομένα και για να δραστηριοποιηθεί μια επιχείρηση στην αγορά πρέπει να αποκτήσει άδειες εκμετάλλευσης από πολλούς δικαιοπαρόχους. Σε περίπτωση που παρέχεται στους δικαιοδόχους διαρκής εξυπηρέτηση σχετικά με την εφαρμογή της παραχωρηθείσας τεχνολογίας, η από κοινού παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης και η κοινή εξυπηρέτηση μπορούν να οδηγήσουν σε πρόσθετη μείωση του κόστους. Οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μπορούν επίσης να συμβάλουν θετικά στην εφαρμογή προτύπων που ευνοούν τον ανταγωνισμό.

246. Οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας ενδέχεται επίσης να περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Η δημιουργία μιας τέτοιας κοινοπραξίας κατ' ανάγκη συνεπάγεται την από κοινού πώληση των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας, γεγονός που στην περίπτωση κοινοπραξιών απαρτιζόμενων μόνο ή κυρίως από υποκατάστατες τεχνολογίες ισοδυναμεί με σύμπραξη καθορισμού τιμών. Επιπλέον, εκτός του ότι μειώνουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των μερών, οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας μπορούν επίσης, ιδιαίτερα όταν υποστηρίζουν ένα βιομηχανικό πρότυπο ή καθιερώνουν εκ των πραγμάτων ένα βιομηχανικό πρότυπο, να έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της καινοτομίας αποκλείοντας τις εναλλακτικές τεχνολογίες. Η ύπαρξη του προτύπου και μιας σχετικής κοινοπραξίας εκμετάλλευσης τεχνολογίας μπορεί να δυσχεράνουν την είσοδο νέων και βελτιωμένων τεχνολογιών στην αγορά.

247. Οι συμφωνίες για τη σύσταση κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας που καθορίζουν επίσης τους όρους και τις προϋποθέσεις λειτουργίας τους δεν καλύπτονται από την απαλλαγή κατά κατηγορία, ανεξαρτήτως του αριθμού των μελών τους, δεδομένου ότι η συμφωνία για τη σύσταση της κοινοπραξίας δεν επιτρέπει σε έναν συγκεκριμένο δικαιοδόχο να παράγει τα προϊόντα της σύμβασης (βλ. τμήμα 3.2.4). Οι εν λόγω συμφωνίες εξετάζονται μόνο στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές. Οι κοινοπρακτικές συμφωνίες εγείρουν ορισμένα ιδιαίτερα θέματα σχετικά με την επιλογή των συμμετεχουσών τεχνολογιών και τη λειτουργία της κοινοπραξίας, τα οποία δεν τίθενται στο πλαίσιο άλλων ειδών συμφωνιών παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης από την κοινοπραξία αποτελεί γενικά πολυμερή συμφωνία, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι τα μέλη της κοινοπραξίας συνήθως καθορίζουν από κοινού τους όρους για μια τέτοια παραχώρηση· κατά συνέπεια, η συμφωνία δεν καλύπτεται επίσης από την απαλλαγή κατά κατηγορία. Η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης από την κοινοπραξία εξετάζεται στο σημείο (261) και στο τμήμα 4.4.2.

4.4.1. Αξιολόγηση της σύστασης και λειτουργίας των κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας

248. Ο τρόπος σύστασης, οργάνωσης και λειτουργίας μιας κοινοπραξίας εκμετάλλευσης τεχνολογίας μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο να έχει η κοινοπραξία ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού και να παράσχει διασφαλίσεις για την επωφελή επίδρασή της στον ανταγωνισμό. Κατά την αξιολόγηση των πιθανών ανταγωνιστικών κινδύνων και των δυνατοτήτων αύξησης της αποτελεσματικότητας, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως η διαφάνεια της διαδικασίας σύστασης της κοινοπραξίας, η επιλογή και η φύση των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας, καθώς και ο βαθμός στον οποίο συμμετέχουν ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες στη σύσταση και λειτουργία της κοινοπραξίας, και αν έχουν προβλεφθεί, αφενός, διασφαλίσεις

κατά της ανταλλαγής ευαίσθητων πληροφοριών και, αφετέρου, ανεξάρτητοι μηχανισμοί επίλυσης διαφορών.

Ανοικτή συμμετοχή

249. Όταν η συμμετοχή στο πρότυπο και στη διαδικασία σύστασης της κοινοπραξίας είναι ανοικτή προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, οι τεχνολογίες που θα ενταχθούν στην κοινοπραξία έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν επιλεγεί με βάση τη σχέση ποιότητας/τιμής, παρά όταν η κοινοπραξία συστήνεται από μια μικρή ομάδα κατόχων τεχνολογίας.

Επιλογή και φύση των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας

250. Οι κίνδυνοι που εμπεριέχουν για τον ανταγωνισμό οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας και η δυνατότητά τους να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη σχέση μεταξύ των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας και από τη σχέση των τελευταίων με τις τεχνολογίες εκτός της κοινοπραξίας. Πρέπει να γίνουν δύο βασικές διακρίσεις, συγκεκριμένα α) μεταξύ των συμπληρωματικών και των υποκατάστατων τεχνολογιών και β) μεταξύ των βασικών και των μη βασικών τεχνολογιών.

251. Δύο τεχνολογίες είναι συμπληρωματικές, σε αντιδιαστολή με τις υποκατάστατες, όταν απαιτούνται αμφότερες για την παραγωγή του προϊόντος ή για την εκτέλεση της διαδικασίας την οποία αφορούν οι τεχνολογίες. Αντίθετα, δύο τεχνολογίες είναι υποκατάστατες όταν η μία από τις δύο επιτρέπει στον κάτοχο της να παράγει το προϊόν ή να εκτελέσει τη διαδικασία την οποία αφορούν οι τεχνολογίες.

252. Μια τεχνολογία μπορεί να είναι βασική είτε α) για την παραγωγή ενός συγκεκριμένου προϊόντος ή για την εκτέλεση συγκεκριμένης διαδικασίας την οποία αφορούν οι τεχνολογίες που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας, είτε β) για την παραγωγή του εν λόγω προϊόντος ή για την εκτέλεση της εν λόγω διαδικασίας σύμφωνα με πρότυπο το οποίο περιλαμβάνει τις τεχνολογίες που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας. Στην πρώτη περίπτωση, μια τεχνολογία είναι βασική (σε αντιδιαστολή με μια μη βασική τεχνολογία), όταν δεν υπάρχουν βιώσιμα υποκατάστατα (τόσο από εμπορική όσο και από τεχνική άποψη) της τεχνολογίας αυτής εντός ή εκτός της κοινοπραξίας και η εν λόγω τεχνολογία αποτελεί απαραίτητο στοιχείο του πακέτου τεχνολογιών για την παραγωγή του ή των προϊόντων ή για την εκτέλεση της ή των διαδικασιών που αφορά η κοινοπραξία. Στη δεύτερη περίπτωση, μια τεχνολογία θεωρείται βασική εάν συνιστά αναγκαίο στοιχείο (δηλαδή δεν υπάρχουν βιώσιμα υποκατάστατα) των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας οι οποίες απαιτούνται για τη συμμόρφωση με το πρότυπο που υποστηρίζεται από την κοινοπραξία (τυποποιημένες βασικές τεχνολογίες). Οι τεχνολογίες που είναι βασικές είναι κατ' ανάγκη και συμπληρωματικές. Το γεγονός ότι ένας κάτοχος τεχνολογίας απλώς δηλώνει ότι μια τεχνολογία είναι βασική δεν συνεπάγεται ότι η εν λόγω τεχνολογία είναι βασική σύμφωνα με τα κριτήρια που περιγράφονται στο παρόν σημείο.

253. Όταν οι τεχνολογίες μιας κοινοπραξίας είναι υποκατάστατες, τα δικαιώματα εκμετάλλευσης είναι πιθανόν να είναι υψηλότερα από ό,τι θα ήταν διαφορετικά, διότι οι δικαιοδόχοι δεν επωφελούνται από τον συναγωνισμό των τεχνολογιών αυτών. Όταν οι τεχνολογίες της κοινοπραξίας είναι συμπληρωματικές, η κοινοπραξία εκμετάλλευσης τεχνολογίας προκαλεί μείωση του κόστους των συναλλαγών και μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερα συνολικά δικαιώματα εκμετάλλευσης, διότι τα

μέρη είναι σε θέση να ορίσουν ενιαία δικαιώματα εκμετάλλευσης για το πακέτο τεχνολογιών, αντί καθένα από τα μέρη να ορίζει δικαιώματα εκμετάλλευσης για τη δική του τεχνολογία χωρίς να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η αύξηση των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης μιας τεχνολογίας προκαλεί συνήθως μείωση της ζήτησης για συμπληρωματικές τεχνολογίες. Εάν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης για συμπληρωματικές τεχνολογίες καθορίζονται σε ατομική βάση, το άθροισμα των εν λόγω δικαιωμάτων εκμετάλλευσης μπορεί συχνά να υπερβαίνει τα δικαιώματα εκμετάλλευσης που θα καθορίζονταν συλλογικά από μια κοινοπραξία για το πακέτο των ίδιων συμπληρωματικών τεχνολογιών. Η αξιολόγηση του ρόλου των υποκατάστατων εκτός της κοινοπραξίας αναπτύσσεται στο σημείο (262).

254. Η διάκριση μεταξύ συμπληρωματικών και υποκατάστατων τεχνολογιών δεν είναι πάντα σαφώς οριοθετημένη, καθότι οι τεχνολογίες μπορεί να είναι εν μέρει υποκατάστατες και εν μέρει συμπληρωματικές. Όταν λόγω της αύξησης της αποτελεσματικότητας που απορρέει από την ενσωμάτωση δύο τεχνολογιών οι δικαιοδόχοι είναι πιθανό να απαιτούν αμφοτέρους τις τεχνολογίες, οι τεχνολογίες αντιμετωπίζονται ως συμπληρωματικές, ακόμη και αν είναι εν μέρει υποκατάστατες. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι πιθανόν ότι, απουσία της κοινοπραξίας, οι δικαιοδόχοι θα επεδίωκαν να αποκτήσουν άδεια εκμετάλλευσης αμοιτέρων των τεχνολογιών, λόγω του πρόσθετου οικονομικού οφέλους από τη χρησιμοποίηση αμοιτέρων των τεχνολογιών σε σχέση με τη χρησιμοποίηση μόνο μίας εκ των δύο. Ελλείψει τέτοιων βασισμένων στη ζήτηση αποδεικτικών στοιχείων όσον αφορά τη συμπληρωματικότητα των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας, αποτελεί ένδειξη ότι οι εν λόγω τεχνολογίες είναι συμπληρωματικές εάν i) τα μέρη που συνεισφέρουν τεχνολογία σε μια κοινοπραξία παραμένουν ελεύθερα να παραχωρούν μεμονωμένα άδεια εκμετάλλευσης της τεχνολογίας τους και ii) η κοινοπραξία είναι διατεθειμένη, εκτός από την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης για το πακέτο τεχνολογιών όλων των μερών, να παραχωρήσει επίσης άδεια εκμετάλλευσης της τεχνολογίας κάθε μέρους χωριστά και iii) τα συνολικά δικαιώματα εκμετάλλευσης που χρεώνονται για την απόκτηση χωριστών αδειών εκμετάλλευσης όλων των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας δεν υπερβαίνουν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης που χρεώνει η κοινοπραξία για ολόκληρο το πακέτο τεχνολογιών.

255. Η ένταξη υποκατάστατων τεχνολογιών σε μια κοινοπραξία περιορίζει γενικά τον διατεχνολογικό ανταγωνισμό, δεδομένου ότι ενδέχεται να ισοδυναμεί με συλλογική ρήτρα ομαδικής πώλησης και να οδηγήσει σε καθορισμό τιμών μεταξύ ανταγωνιστών. Κατά γενικό κανόνα, η Επιτροπή θεωρεί ότι η ένταξη σημαντικών υποκατάστατων τεχνολογιών σε μια κοινοπραξία συνιστά παράβαση του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Η Επιτροπή θεωρεί επίσης ότι δεν είναι πιθανόν να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3 στην περίπτωση κοινοπραξιών που περιέχουν σε σημαντικό βαθμό υποκατάστατες τεχνολογίες. Δεδομένου ότι οι εν λόγω τεχνολογίες είναι εναλλάξιμες, δεν προκύπτει μείωση του κόστους συναλλαγής από την ένταξη αμοιτέρων των τεχνολογιών στην κοινοπραξία. Απουσία της κοινοπραξίας, οι δικαιοδόχοι δεν θα είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον για αμφοτέρους τις τεχνολογίες. Για να μετριασθούν τα προβλήματα ανταγωνισμού, δεν αρκεί να είναι ελεύθερα τα μέρη να παραχωρούν ανεξάρτητα άδειες εκμετάλλευσης. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι τα μέρη είναι πιθανόν να έχουν λιγιστά κίνητρα να παραχωρήσουν ανεξάρτητα άδειες εκμετάλλευσης, ώστε να μην υπονομεύσουν τις δραστηριότητες παραχώρησης

αδειών εκμετάλλευσης της κοινοπραξίας, η οποία τους επιτρέπει να ασκούν από κοινού την ισχύ που διαθέτουν στην αγορά.

Επιλογή και ρόλος των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων

256. Ένας άλλος σχετικός σημαντικός παράγοντας για την εκτίμηση των ανταγωνιστικών κινδύνων και των δυνατοτήτων αύξησης της αποτελεσματικότητας των κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας είναι ο βαθμός στον οποίο ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες συμμετέχουν στη σύσταση και τη λειτουργία της κοινοπραξίας. Για παράδειγμα, η εκτίμηση του κατά πόσον μια τεχνολογία είναι βασική για ένα πρότυπο το οποίο υποστηρίζεται από την κοινοπραξία αποτελεί συχνά περίπλοκο ζήτημα που απαιτεί ειδικές γνώσεις. Η συμμετοχή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων στη διαδικασία επιλογής μπορεί να συμβάλει σημαντικά στο να εξασφαλισθεί ότι η δέσμευση για ένταξη μόνο βασικών τεχνολογιών θα υλοποιηθεί στην πράξη. Όταν η επιλογή των τεχνολογιών που θα ενταχθούν στην κοινοπραξία πραγματοποιείται από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα, τούτο μπορεί επίσης να προωθηθεί τον ανταγωνισμό μεταξύ των διαδίδσιμων τεχνολογικών λύσεων.

257. Η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη τον τρόπο επιλογής των εμπειρογνομόνων και τα καθήκοντα που καλούνται να εκτελέσουν. Οι εμπειρογνώμονες θα πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από τις επιχειρήσεις που έχουν συστήσει την κοινοπραξία. Αν οι εμπειρογνώμονες συνδέονται με τους δικαιοπαρόχους (ή με τη δραστηριότητα παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης της κοινοπραξίας) ή εξαρτώνται από αυτούς κατ' άλλον τρόπο, θα δοθεί λιγότερη σημασία στη συμμετοχή των εμπειρογνομόνων. Οι εμπειρογνώμονες πρέπει επίσης να διαθέτουν τις απαραίτητες τεχνικές γνώσεις για την εκτέλεση των διαφόρων καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί. Ειδικότερα, μπορεί να ανατεθεί στους ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες να εκτιμήσουν κατά πόσον είναι έγκυρες οι τεχνολογίες που προτείνονται για ένταξη στην κοινοπραξία, καθώς και κατά πόσον είναι βασικές.

258. Τέλος, οι μηχανισμοί επίλυσης διαφορών που προβλέπονται στην πράξη σύστασης της κοινοπραξίας είναι σημαντικοί και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Όσο περισσότερο διασφαλίζεται ότι η επίλυση των διαφορών έχει ανατεθεί σε οργανισμούς ή άτομα ανεξάρτητα από την κοινοπραξία και τα μέλη της, τόσο πιθανότερο είναι να λειτουργεί ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών κατά αμερόληπτο τρόπο.

Διασφαλίσεις κατά της ανταλλαγής ευαίσθητων πληροφοριών

259. Πρέπει επίσης να εξετάζονται οι ρυθμίσεις σχετικά με την ανταλλαγή ευαίσθητων πληροφοριών μεταξύ των μερών⁽⁹⁵⁾. Στις ολιγοπωλιακές αγορές, η ανταλλαγή ευαίσθητων πληροφοριών, όπως τα στοιχεία που αφορούν τις τιμές και την παραγωγή, μπορεί να διευκολύνει την αθέμιτη σύμπραξη⁽⁹⁶⁾. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη το κατά πόσον έχουν προβλεφθεί ασφαλιστικές δικλίδες για την αποτροπή της ανταλλαγής ευαίσθητων πληροφοριών. Ένας ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας ή ένας φορέας παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο από την άποψη αυτή, διασφαλίζοντας ότι τα στοιχεία για την παραγωγή και τις πωλήσεις, που είναι ενδεχομένως απαραίτητα για τον υπολογισμό και τον έλεγχο των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης, δεν αποκαλύπτονται στις επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται στις επηρεαζόμενες αγορές.

⁽⁹⁵⁾ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών, βλέπε οριζόντιες κατευθυντήριες γραμμές, σημεία 55 κ.ε., όπ.π. στην υποσημείωση 27.

⁽⁹⁶⁾ Βλέπε επ' αυτού απόφαση στην υπόθεση *John Deere*, όπ.π. υποσημείωση 11.

260. Πρέπει να λαμβάνεται ειδική μέριμνα για τη θέση σε εφαρμογή των εν λόγω διασφαλίσεων όταν τα ενδιαφερόμενα μέρη συμμετέχουν ταυτόχρονα στις προσπάθειες σύστασης κοινοπραξιών με ανταγωνιστικά πρότυπα, και η συμμετοχή τους αυτή μπορεί να οδηγήσει στην ανταλλαγή ευαίσθητων πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιζόμενων κοινοπραξιών.

Περιοχή ασφαλείας

261. Η σύσταση και η λειτουργία της κοινοπραξίας, συμπεριλαμβανομένης της παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης από αυτή, δεν εμπίπτει εν γένει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, ανεξαρτήτως της θέσης των μερών στην αγορά, εφόσον πληρούνται όλοι οι ακόλουθοι όροι:

- α) η συμμετοχή στη διαδικασία δημιουργίας κοινοπραξίας είναι ανοικτή σε όλους τους ενδιαφερόμενους κατόχους δικαιωμάτων τεχνολογίας·
- β) προβλέπονται επαρκείς διασφαλίσεις ώστε να εξασφαλίζεται ότι αντικείμενο της κοινοπραξίας γίνονται μόνο βασικές τεχνολογίες (οι οποίες, συνεπώς, είναι κατ' ανάγκη και συμπληρωματικές)·
- γ) προβλέπονται επαρκείς διασφαλίσεις ώστε η ανταλλαγή ευαίσθητων πληροφοριών (όπως τα στοιχεία που αφορούν τις τιμές και την παραγωγή) να περιορίζεται σε αυτές που είναι αναγκαίες για τη σύσταση και λειτουργία της κοινοπραξίας·
- δ) οι άδειες εκμετάλλευσης των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας παραχωρούνται στην κοινοπραξία σε μη αποκλειστική βάση·
- ε) οι άδειες εκμετάλλευσης των τεχνολογιών που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας παραχωρούνται σε όλους τους δυνητικούς δικαιοδόχους και υπό όρους δίκαιους και εύλογους οι οποίοι δεν προκαλούν διακρίσεις («FRAND») ⁽⁹⁷⁾·
- ζ) οι συμβαλλόμενοι που συνεισφέρουν τεχνολογία στην κοινοπραξία και οι δικαιοδόχοι παραμένουν ελεύθεροι να αναπτύσσουν ανταγωνιστικά προϊόντα και τεχνολογίες, και
- η) οι συμβαλλόμενοι που συνεισφέρουν τεχνολογία στην κοινοπραξία και οι δικαιοδόχοι παραμένουν ελεύθεροι να αναπτύσσουν ανταγωνιστικά προϊόντα και τεχνολογίες.

Εκτός της περιοχής ασφαλείας

262. Όταν η κοινοπραξία περιέχει σημαντικά συμπληρωματικά, αλλά μη βασικά, διπλώματα ευρεσιτεχνίας, υπάρχει κίνδυνος αποκλεισμού των τεχνολογιών τρίτων. Από τη στιγμή που μια τεχνολογία περιλαμβάνεται στην κοινοπραξία και παρέχεται άδεια εκμετάλλευσής της στο πλαίσιο του πακέτου, οι δικαιοδόχοι είναι πιθανό να έχουν λιγιστά κίνητρα να αποκτήσουν άδεια εκμετάλλευσης μιας ανταγωνιστικής τεχνολογίας, όταν τα καταβαλλόμενα δικαιώματα εκμετάλλευσης του πακέτου καλύπτουν ήδη μια υποκατάστατη τεχνολογία. Επιπλέον, η ένταξη στην κοινοπραξία τεχνολογιών που δεν είναι απαραίτητες για την παραγωγή του ή των προϊόντων ή για την εκτέλεση της ή των διαδικασιών τις οποίες αφορά η κοινοπραξία εκμετάλλευσης τεχνολογίας ή για τη συμμόρφωση με το πρότυπο το οποίο περιλαμβάνει την τεχνολογία της κοινοπραξίας αναγκάζει επίσης τους δικαιοδόχους να καταβάλουν τίμημα για μια τεχνολογία που ενδεχομένως δεν χρειάζονται. Επομένως, η ένταξη τέτοιων συμπληρωματικών τεχνολογιών ισοδυναμεί με συλλογικές ομαδικές πωλήσεις. Όταν μια κοινοπραξία περιλαμβάνει μη βασικές τεχνολογίες, η συμφωνία

είναι πιθανόν να εμπίπτει στο άρθρο 101 παράγραφος 1 σε περίπτωση που η κοινοπραξία κατέχει σημαντική θέση σε οποιαδήποτε σχετική αγορά.

263. Δεδομένου ότι υποκατάστατες και συμπληρωματικές τεχνολογίες μπορεί να αναπτυχθούν μετά τη σύσταση της κοινοπραξίας, η ανάγκη να αξιολογείται ο βασικός χαρακτήρας των τεχνολογιών δεν παύει κατ' ανάγκη να υφίσταται με τη σύσταση της κοινοπραξίας. Μια τεχνολογία μπορεί να καταστεί μη βασική μετά τη σύσταση της κοινοπραξίας λόγω της εμφάνισης νέων τεχνολογιών τρίτων. Όταν η κοινοπραξία διαπιστώσει ότι υπάρχει προσφορά και ζήτηση από δικαιοδόχους για μια τέτοια νέα τεχνολογία τρίτων, μπορεί να αποφευχθούν οι ανησυχίες για αποκλεισμό εάν προσφερθεί στους νέους και στους υφιστάμενους δικαιοδόχους άδεια εκμετάλλευσης, η οποία δεν θα περιλαμβάνει την τεχνολογία που δεν είναι πλέον βασική, έναντι αντιστοίχως μειωμένου δικαιώματος εκμετάλλευσης. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν και άλλοι τρόποι για να εξασφαλιστεί ο μη αποκλεισμός των τεχνολογιών τρίτων.

264. Κατά την εκτίμηση κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας που περιλαμβάνουν μη βασικές αλλά συμπληρωματικές τεχνολογίες, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη στη συνολική της εκτίμηση, μεταξύ άλλων, τους ακόλουθους παράγοντες:

- α) κατά πόσον η ένταξη των μη βασικών τεχνολογιών στην κοινοπραξία υπαγορεύεται από παράγοντες επωφελείς για τον ανταγωνισμό, για παράδειγμα λόγω του κόστους της αξιολόγησης του βασικού χαρακτήρα όλων των τεχνολογιών, λαμβανομένου υπόψη του υψηλού αριθμού των τεχνολογιών·
- β) Όταν η κοινοπραξία αποτελείται από περιορισμένο αριθμό τεχνολογιών και υπάρχουν υποκατάστατες τεχνολογίες εκτός της κοινοπραξίας, οι δικαιοδόχοι ενδέχεται να επιδιώξουν να δημιουργήσουν το δικό τους τεχνολογικό πακέτο χρησιμοποιώντας εν μέρει τεχνολογίες που συμμετέχουν στην κοινοπραξία και εν μέρει τεχνολογίες που ανήκουν σε τρίτους·
- γ) στις περιπτώσεις που οι τεχνολογίες που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας έχουν διαφορετικές εφαρμογές, για ορισμένες από τις οποίες δεν απαιτείται χρήση όλων των τεχνολογιών της κοινοπραξίας, αν η κοινοπραξία προσφέρει τις τεχνολογίες μόνον ως ενιαίο πακέτο ή αν προσφέρει χωριστά πακέτα για διακριτές εφαρμογές, καθεμία εκ των οποίων περιλαμβάνει μόνον εκείνες τις τεχνολογίες που είναι σχετικές με τη συγκεκριμένη εφαρμογή: στη δεύτερη περίπτωση, δεν δεσμεύονται οι τεχνολογίες που δεν είναι βασικές για συγκεκριμένο προϊόν ή συγκεκριμένη διαδικασία με βασικές τεχνολογίες·
- δ) κατά πόσον οι τεχνολογίες που αποτελούν αντικείμενο της κοινοπραξίας είναι διαθέσιμες μόνο ως ενιαίο πακέτο ή κατά πόσον οι δικαιοδόχοι έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν άδεια εκμετάλλευσης μόνο για ένα μέρος του πακέτου με ανάλογη μείωση των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης. Η δυνατότητα απόκτησης άδειας εκμετάλλευσης μόνο για ένα μέρος του πακέτου μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο αποκλεισμού των τεχνολογιών τρίτων εκτός της κοινοπραξίας, ιδίως όταν ο δικαιοδόχος αποκτά αντίστοιχη μείωση των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης. Τούτο προϋποθέτει ότι σε κάθε τεχνολογία της κοινοπραξίας αντιστοιχεί μερίδιο των συνολικών δικαιωμάτων. Όταν οι συμφωνίες για άδειες εκμετάλλευσης που έχουν συναφθεί μεταξύ της κοινοπραξίας και των επί μέρους δικαιοδόχων είναι σχετικά μεγάλης διάρκειας και η τεχνολογία που αποτελεί

⁽⁹⁷⁾ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τους όρους FRAND, βλέπε οριζόντιες κατευθυντήριες γραμμές, σημεία 287 κ.ε., ό.π. στην υποσημείωση 27.

αντικείμενο της κοινοπραξίας υποστηρίζει ένα εκ των πραγμάτων βιομηχανικό πρότυπο, πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι η κοινοπραξία είναι δυνατό να αποκλείσει την πρόσβαση νέων υποκατάστατων τεχνολογιών στην αγορά. Σε τέτοιες περιπτώσεις, για να εκτιμηθεί ο κίνδυνος αποκλεισμού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά πόσον οι δικαιοδόχοι μπορούν να καταγγείλουν εν μέρει τη συμφωνία για άδεια εκμετάλλευσης κατόπιν εύλογης σχετικής προειδοποίησης και να επιτύχουν αντίστοιχη μείωση των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης.

265. Επιπλέον, ακόμη και οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, είναι δυνατόν να προκαλούν βελτίωση της αποτελεσματικότητας προς όφελος του ανταγωνισμού [βλέπε σημείο (245)], γεγονός που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο του άρθρου 101 παράγραφος 3 και να σταθμίζεται έναντι των αρνητικών συνεπειών στον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, εάν οι κοινοπραξίες εκμετάλλευσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας περιλαμβάνουν μη βασικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας αλλά πληρούν όλα τα υπόλοιπα κριτήρια της περιοχής ασφαλείας τα οποία απαριθμούνται στο σημείο (261), όταν συντρέχουν λόγοι προώθησης του ανταγωνισμού για την ένταξη μη βασικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στην κοινοπραξία [βλ. σημείο (264)] και όταν οι δικαιοδόχοι έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν άδεια εκμετάλλευσης για ένα μόνο μέρος του πακέτου με ανάλογη μείωση των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης [βλ. σημείο (264)], είναι πιθανόν να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 101 παράγραφος 3.

4.4.2. Εκτίμηση μεμονωμένων περιορισμών σε συμφωνίες μεταξύ της κοινοπραξίας και των δικαιοδόχων

266. Όταν η συμφωνία για τη σύσταση κοινοπραξίας εκμετάλλευσης τεχνολογίας δεν αντικείται στο άρθρο 101 της Συνθήκης, το επόμενο βήμα είναι η εκτίμηση του ανταγωνιστικού αντικτύπου των αδειών εκμετάλλευσης που παραχωρεί η κοινοπραξία στους δικαιοδόχους. Οι όροι υπό τους οποίους παραχωρούνται οι άδειες εκμετάλλευσης ενδέχεται να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1. Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να εξετασθούν ορισμένοι περιορισμοί οι οποίοι με τη μία ή την άλλη μορφή απαντούν συχνά σε συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης από κοινοπραξίες τεχνολογίας και οι οποίοι πρέπει να εκτιμώνται εντός του συνολικού πλαισίου της κοινοπραξίας. Γενικά, ο ΚΑΚΜΤ δεν έχει εφαρμογή στις συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης που συνάπτονται μεταξύ της κοινοπραξίας και τρίτων δικαιοδόχων [βλ. σημείο (247)]. Το παρόν τμήμα εξετάζει, επομένως, την επιμέρους αξιολόγηση των προβλημάτων που χαρακτηρίζουν την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης στο πλαίσιο κοινοπραξιών εκμετάλλευσης τεχνολογίας.

267. Κατά την εκτίμηση των συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ της κοινοπραξίας και των δικαιοδόχων, η Επιτροπή θα έχει ως γνώμονα κυρίως τις ακόλουθες αρχές:

α) όσο ισχυρότερη είναι η θέση της κοινοπραξίας στην αγορά, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος να προκληθούν επιζήμιες συνέπειες στον ανταγωνισμό·

β) όσο ισχυρότερη είναι η θέση της κοινοπραξίας στην αγορά, τόσο πιθανότερο είναι να συνιστά παράβαση του άρθρου 101 η μη παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης σε όλους τους δυνητικούς δικαιοδόχους ή η παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης υπό όρους που προκαλούν διακρίσεις·

γ) οι κοινοπραξίες δεν πρέπει να αποκλείουν αδικαιολόγητα τις τεχνολογίες τρίτων ή να περιορίζουν τη σύσταση εναλλακτικών κοινοπραξιών·

δ) οι συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας δεν πρέπει να προβλέπουν κανέναν από τους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας που απαριθμούνται στο άρθρο 4 του ΚΑΚΜΤ (βλ. τμήμα 3.4).

268. Οι επιχειρήσεις που συστήνουν κοινοπραξία εκμετάλλευσης τεχνολογίας η οποία είναι συμβιβάσιμη με το άρθρο 101 της Συνθήκης, κατά κανόνα είναι ελεύθερες να διαπραγματευθούν και να ορίσουν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης του πακέτου τεχνολογιών (με την επιφύλαξη ενδεχόμενων δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί για την παραχώρηση της άδειας εκμετάλλευσης υπό δικαίους και εύλογους όρους που δεν προκαλούν διακρίσεις — «FRAND»), καθώς και το μερίδιο κάθε τεχνολογίας στα δικαιώματα εκμετάλλευσης είτε πριν είτε μετά τον καθορισμό του προτύπου. Μια τέτοια συμφωνία είναι σύμφυτη με τη σύσταση της κοινοπραξίας και δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι περιορίζει αφεαυτής τον ανταγωνισμό. Υπό ορισμένες συνθήκες, ενδέχεται να είναι αποτελεσματικότερο να συμφωνούνται τα δικαιώματα εκμετάλλευσης της κοινοπραξίας προτού επιλεγεί το πρότυπο, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο η επιλογή του προτύπου να αυξήσει το ποσοστό του δικαιώματος εκμετάλλευσης προσδίδοντας σημαντική ισχύ στην αγορά σε μία ή περισσότερες βασικές τεχνολογίες. Εντούτοις, οι δικαιοδόχοι πρέπει να εξακολουθούν να καθορίζουν ελεύθερα την τιμή των προϊόντων που παράγονται βάσει της άδειας εκμετάλλευσης.

269. Όταν η κοινοπραξία κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά, τα δικαιώματα εκμετάλλευσης και οι υπόλοιποι όροι παραχώρησης της άδειας εκμετάλλευσης πρέπει να μην είναι υπερβολικοί ούτε να εισάγουν διακρίσεις και οι άδειες εκμετάλλευσης πρέπει να είναι μη αποκλειστικές⁽⁹⁸⁾. Οι απαιτήσεις αυτές είναι αναγκαίες για να εξασφαλισθεί ότι η κοινοπραξία είναι ανοικτή και δεν οδηγεί σε αποκλεισμό και σε άλλες επιζήμιες συνέπειες για τον ανταγωνισμό στις αγορές επόμενου σταδίου. Ωστόσο, οι ανωτέρω προϋποθέσεις δεν αποκλείουν τη δυνατότητα εφαρμογής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης διαφορετικού ύψους για διαφορετικές χρήσεις. Εν γένει, η εφαρμογή δικαιωμάτων εκμετάλλευσης διαφορετικού ύψους σε διαφορετικές αγορές προϊόντος δεν θεωρείται ότι περιορίζει τον ανταγωνισμό, ενώ δεν πρέπει να υπάρχει καμία διάκριση εντός της ίδιας αγοράς προϊόντος. Ειδικότερα, η μεταχείριση των δικαιοδόχων της κοινοπραξίας δεν θα πρέπει να εξαρτάται από το εάν είναι συγχρόνως δικαιοπάροχοι ή όχι. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη το κατά πόσον οι δικαιοπάροχοι και οι δικαιοδόχοι υπόκεινται στις ίδιες υποχρεώσεις καταβολής δικαιωμάτων εκμετάλλευσης.

⁽⁹⁸⁾ Ωστόσο, εάν μια κοινοπραξία εκμετάλλευσης τεχνολογίας δεν διαθέτει ισχύ στην αγορά, η παραχώρηση σε τρίτους άδειας εκμετάλλευσης από την κοινοπραξία κατά κανόνα δεν αντικείται στο άρθρο 101 παράγραφος 1, ακόμη και αν δεν πληρούνται οι όροι αυτοί.

270. Οι δικαιούχοι και οι δικαιοδόχοι θα πρέπει να είναι ελεύθεροι να αναπτύσσουν ανταγωνιστικά προϊόντα και πρότυπα. Θα πρέπει επίσης να είναι ελεύθεροι να παραχωρούν και να λαμβάνουν άδειες εκμετάλλευσης εκτός της κοινοπραξίας. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι απαραίτητες για να περιοριστεί ο κίνδυνος αποκλεισμού των τεχνολογιών τρίτων και να διασφαλιστεί ότι η κοινοπραξία δεν περιορίζει την καινοτομία ούτε αποκλείει τη δημιουργία ανταγωνιστικών τεχνολογικών λύσεων. Όταν μια τεχνολογία που αποτελεί αντικείμενο της κοινοπραξίας περιλαμβάνεται σε ένα (εκ των πραγμάτων) βιομηχανικό πρότυπο και όταν τα μέρη υπόκεινται σε υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού, η κοινοπραξία εμπεριέχει αυξημένο κίνδυνο παρεμπόδισης της ανάπτυξης νέων και βελτιωμένων τεχνολογιών και προτύπων.
271. Οι υποχρεώσεις επανεκχώρησης δεν πρέπει να είναι αποκλειστικές και πρέπει να περιορίζονται στις εξελίξεις που είναι βασικές ή σημαντικές για τη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας της κοινοπραξίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η κοινοπραξία μπορεί να μετακυλήσει τις βελτιώσεις στην τεχνολογία της κοινοπραξίας και να επωφεληθεί από αυτές. Είναι θεμιτό τα μέρη να διασφαλίζουν μέσω υποχρεώσεων επανεκχώρησης ότι η εκμετάλλευση της τεχνολογίας που αποτελεί αντικείμενο της κοινοπραξίας δεν θα μπορεί να παρεμποδίζεται από δικαιοδόχους, συμπεριλαμβανομένων των υπεργολάβων που εργάζονται στο πλαίσιο της άδειας του δικαιοδόχου, οι οποίοι κατέχουν ή αποκτούν βασικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας.
272. Ένα από τα προβλήματα που επισημαίνονται σχετικά με τις κοινοπραξίες εκμετάλλευσης τεχνολογίας είναι ο κίνδυνος να προστατεύουν άκυρα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Η ύπαρξη της κοινοπραξίας ενδέχεται να αυξάνει το κόστος και τους κινδύνους μιας επιτυχούς προσφυγής, διότι αρκεί να είναι έγκυρο ένα μόνο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για να αποτύχει μια προσφυγή. Η προστασία άκυρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της κοινοπραξίας μπορεί να υποχρεώσει τους δικαιοδόχους να καταβάλλουν υψηλότερα δικαιώματα εκμετάλλευσης, καθώς και να παρεμποδίσει την καινοτομία στον τομέα που καλύπτεται από το άκυρο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι ρήτρες μη αμφισβήτησης, συμπεριλαμβανομένων των ρητρών καταγγελίας⁽⁹⁹⁾, σε μια συμφωνία μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ της κοινοπραξίας και τρίτων μερών είναι πιθανόν να εμπίπτουν στο άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης.
273. Οι κοινοπραξίες συχνά περιλαμβάνουν τόσο διπλώματα ευρεσιτεχνίας όσο και αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Εάν οι αιτούντες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι οποίοι υποβάλλουν τις αιτήσεις τους σε κοινοπραξίες, εφόσον υπάρχουν, χρησιμοποιούν τις διαδικασίες υποβολής αίτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας οι οποίες επιτρέπουν την ταχύτερη χορήγησή του, θα επιβεβαιώνονται ταχύτερα η εγκυρότητα και το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

⁽⁹⁹⁾ Βλ. τμήμα 3.5.